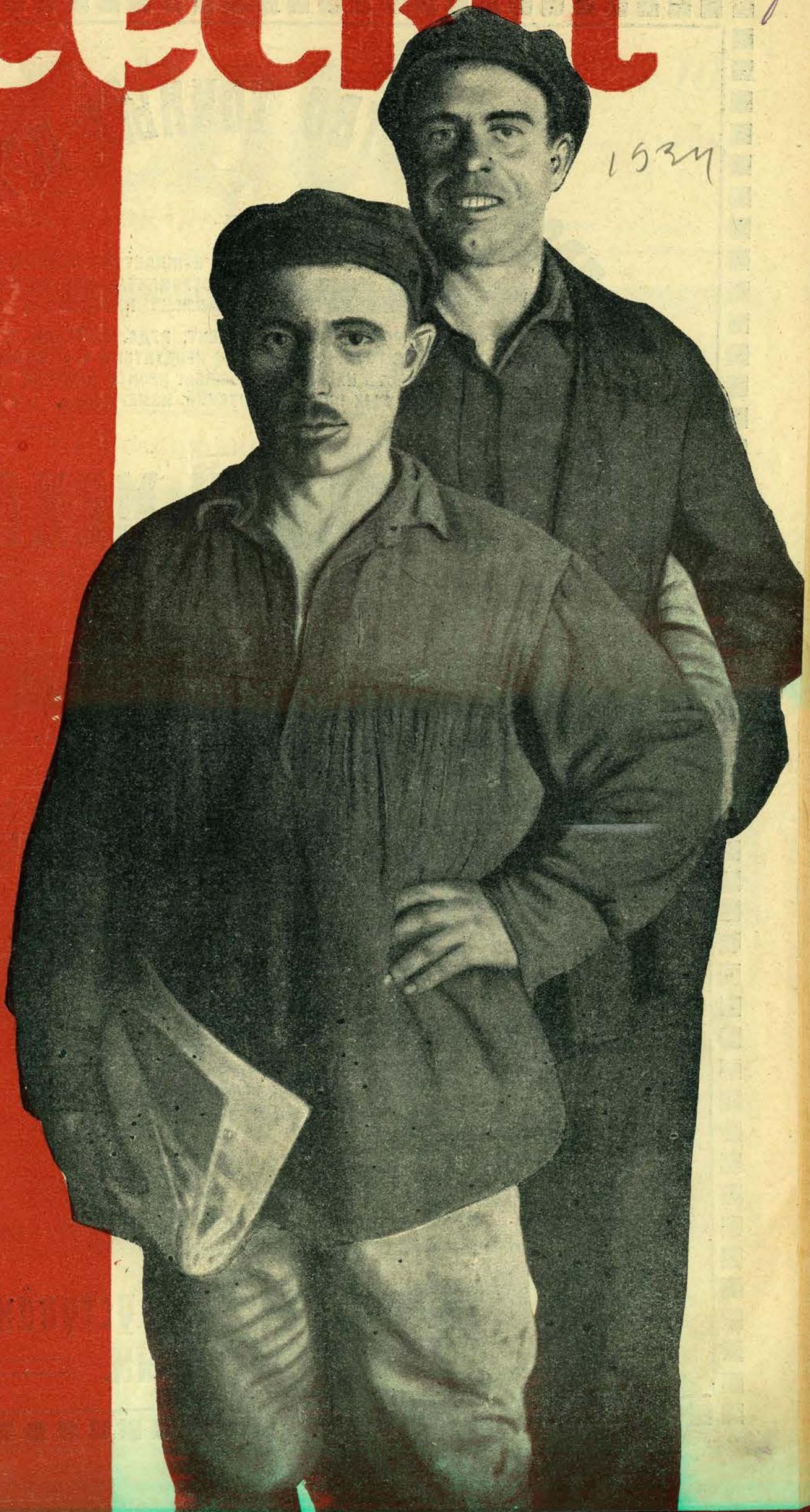

BCECRIT

K. 6176

1934

1925
270 a/c

ПРОИЗВОДСТВО ТОЧНЫХ ПРИБОРОВ

ВСЯКОЕ КРУПНОЕ ПРОИЗВОДСТВО НУЖДАЕТСЯ В РАЗЛИЧНЫХ
ИЗМЕРИТЕЛЬНЫХ ПРИБОРАХ, ИНСТРУМЕНТАХ. БЕЗ ТАКОВЫХ
::: ПРОИЗВОДСТВО НЕ МОЖЕТ РАБОТАТЬ. :::

САХАР, НЕФТЬ, КЕРОСИН, ЦЕМЕНТ, РУДА, МЕТАЛЛЫ, ТЕК-
СТИЛЬНЫЕ ТОВАРЫ, МОЛОЧНЫЕ ПРОДУКТЫ и т. п., ПРЕЖДЕ
ЧЕМ ПОПАСТЬ НА РЫНОК, ДОЛЖНЫ ПРОЙТИ ДЕСЯТКИ РАЗ-
СИМНЫХ ПРОБ, ИСПЫТАНИЙ, ИЗМЕРЕНИЙ. ::::

ТРЕСТ ТОЧНОЙ МЕХАНИКИ

—(МОСКВА, Кузнецкий мост, 16).—

ИЗГОТОВЛЯЕТ:

ЗЕМЛЕМЕРНЫЕ ЛЕНТЫ, ЗЕМЛЕМЕРНЫЕ ПРИБОРЫ, ГОТО-
ВАЛЬНИ, ТОЧНЫЕ ЛАБОРАТОРНЫЕ ВЕСЫ, МЕТРИЧЕСКИЕ
ТОЧНЫЕ ГИРИ, АВИАЦИОННЫЕ ПРИБОРЫ, ЧАСЫ И ЧАСОВЫЕ
МЕХАНИЗМЫ, РАЗЛИЧНЫЕ ОПТИЧЕСКИЕ ПРИБОРЫ, МЕДИ-
ЦИНСКИЕ ИНСТРУМЕНТЫ, РАЗНЫЕ ТЕРМОМЕТРЫ И Т. П.

ИЗГОТОВЛЯЕТ:

ЗЕМЛЕМЕРНЫЕ ЛЕНТЫ, ЗЕМЛЕМЕРНЫЕ ПРИБОРЫ, ГОТОВАЛЬНИ, ТОЧНЫЕ ЛАБОРАТОРНЫЕ ВЕСЫ, МЕТРИЧЕСКИЕ ТОЧНЫЕ ГИРИ, АВИАЦИОННЫЕ ПРИБОРЫ, ЧАСЫ И ЧАСОВЫЕ МЕХАНИЗМЫ, РАЗЛИЧНЫЕ ОПТИЧЕСКИЕ ПРИБОРЫ, МЕДИЦИНСКИЕ ИНСТРУМЕНТЫ, РАЗНЫЕ ТЕРМОМЕТРЫ И Т. П.

Во все эти разнообразные изделия идут различные составы: сталь, медь, серебро, платина, фарфор, драгоценные камни, стекло оптическое, стекло химическое, стекло цветное, эмали и лаки всевозможных сортов, каучук, фибра, эbonит, спирт, эфир, специальные растворы, ртуть, разные газы и т. д. и т. д.

В отдаленнейшие углы Союза со складов Треста идут приборы для самых разнообразных производств. **От дорогого теодолита до рублевого компаса, от сложного лабораторного инструмента до физического прибора.**

НА Б. ЛУБЯНКЕ, 13, В ВИТРИНАХ ЦЕНТРАЛЬНОГО МАГАЗИНА ТРЕСТА — ГРОМАДНАЯ, ПОКАЗАТЕЛЬНАЯ ВЫСТАВКА.

Единственные в России до войны заводы бывших фирм ШВАБЕ и ТРЫНДИНА ныне входят в Трест.

**Изделия Треста не уступают
заграничным.**

Ціна окр. № 30 коп.

[05 (47714X) „1925”].

Пролетарі всіх країн, єднайтесь!

ВСЕСВІТ

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАНИЙ ДВОХТИЖНЕВИК

За редакцією В. БЛАКИТНОГО

№ 10

1-го ЧЕРВНЯ
1925 р.

▼▼▼ РЕДАКЦІЯ: ▼▼▼
Харків, вул. Лібкнехта, № 11.

ЗМІСТ: Оповідання: Історія моєї голуб'ятні—Бабель; Земля—Вражливий; Вірші:—Конторін; Нариси: Перша Ластівка—Бор. Г.; Гости зі степу—П. Жаткин; Кераміка—М. Соловська; Усмішка китайця—К. Подолянин; Гуморески: Редакційні силуети—О. Вишня; Про „Всесвіт“ з приводу ювілею „Вісти“—В. Чечвянський; В царині олив'яного пилу—В. Ів.; й інш. Обкладинка - О. Довженко; Ілюстрації фотогр. „Всесвіту“—А. Плахтія; Кліше цинкографії „Червоний Друк“; Метранпажі—П. Касапов і М. Зайцев.

3-Й ВСЕСОЮЗНИЙ З'ЇЗД РАД

У МАВЗОДЕЯ ТОВ. (ЛЕНІНА)

III ВСЕСОЮЗНИЙ З'ЇЗД РАД - УКРАЇНСЬКА ДЕЛЕГАЦІЯ 19¹⁶/₇ 25 р. Фот. БЦИК,

В Москві закінчив свою роботу в 20-х числах травня 3-й Всесоюзний З'їзд Рад. З'їзд був надзвичайно численний—2,216 депутатів з'їхалось з усіх кутків Радянського Союзу, більш ніж коли було повно забезпечені національні представництва. Тов. Риков в своєму докладі звів підсумки наших внутрішніх й міжнародних досягнень. Детальний нарис розвитку нашої промисловості зробив тов. Дзержинський. Коломенські робітники, немовби для ілюстрації, розповіли про свої досягнення в паровозному будівництві, що підкреслило зресть робітничої творчості в умовах пролетарської диктатури. З вимоги московської делегації, з'їзд підніс свій голос в оборону селян та робітників Болгарії, ухвалив резолюцію рішучого протесту проти варварства болгарського буржуазного уряду. Доклад про роботу на селі, про правильну роботу сільського рад'апарату зробив тов. Калінін. Тов. Сокольников зробив доклад про фінансові справи, з яких яскраво було видно поступове зміцнення нашого бюджету. Окрім того, великого значення справу було вирішено на 3-му Всесоюзному З'їзді Рад—затверджено вступ до Союзу Радянських Соціалістичних Республік Узбекської та Туркменської Республік. Обидві ці республіки разом мають 7 міліонів населення.

Центральна Наука
Бібліотека

В. Вражливий.

ЗЕМЛЯ

Тиша. Буденний сірий вокзал. Понівечені вікна та каштанові покусані двері. Навколо зморщені кущі жовтої акації. Біля буфера, що висить замісць дзвінка, похмурий сонний дядько. У відчиненім вікні вокзалу довговолоса голова телеграфіста. Осторонь, далі до семафору, на степ, самотня будка, що видає старовинною камплицею. І над усім цим байдуже небо з вечірнім пругом та серед повітря золотий пил комарів.

Одним слівом, це була одна з тих станцій, що спить усе життя і нездадоволено бубнить буфером, почувши з депеші про потяг. Тут я встав з пасажирського потягу, щоб не опинитися в руках меткого контролера. Іхав, звичайно, з копійками, з полотнищою торбою, де лежало сало і хліб. Насамперед я звернулся до сторожа, чи не знає він, де тут можно попоїсти. Дядько мляво прокинувся, вийняв з кешені люльку, насилав махри, і навіть не подивився на мій бік. Довелося вирішити, що йому позакладало, й підійти до телеграфіста. Цей поставився уважніше, хоч на запитання й не відповів, але зате почав докладно розпитувати, чого я тут устав та куди іду, хто я такий... І, кінець-кінцем, скінчив свою думку про іжу так:

— Не скажу. Бачте, чужому чоловікові... виду вашого я не бачив, а агентові хтось гавкне, то...

В цей час у кімнату ввійшов товстенький низенький чоловік, в окулярах, ниткою звязаних на перенісі, з мідними брелками на животі, у вичищених ботинках—взагалі, начальник станції.

— Що? Хто?—коротко глухим басом запитав він.

— Та це я!—я дужче зліг на підлогоу, щоб мене гаразд було видно. Моя загоріла кострубата голова, помята сорочка, розтебнутий комір одігнали начальникові очі кудись на муху, що жалісливо скрипіла над чорнильницею. Через кілька хвилин начальник, перебираючи брелки на ланчюжкові, звернувся до мене.

— А чого ви на станції?

— Та якщо можна, то переночую, мені—60 верстов додому.

— Ночувати? На станції? Тепер? Та хто ви?—Під час вимову цих слів увесь спокій утік, обличча знітилося, а голос начальникові став тонкій і раз-у-раз обривався. А згодом рясні брови збіглися, немов змовляючись, начальник вирішив негайно покликати агента охорони що якось спинився на станції.

— Звірати документи промайнуло в голові, „а чи в мене з ними все гаразд?“ Я обмірковував і перелічував, що можу показати, як треба буде. А що питатимуться документів, а не чогось іншого, так цього певний я був так, як і того, як проїхав 100 верстов без квитка. Час був такий, що без документу жити було неможна, та ще до цього, на моз нещастя, босяки на передодні когось пограбували тут на пероні серед білого дня. Я вийняв мою засмальцовану студентську книжку, що була просрочена рівно на

— Партейний! — промовив телеграфіст з великою пошаною, тримаючи в руках профквиток. Він уже хотів мені його повернути, але за дверим почулося солідне дзенькання острогів і задоволений кашель.

— Ось, ось, оце—він. — Запобігливо до агента і разом гордовито мене пробасив начальник станції.

Агент був молодий, рудий, і з ластовинням, і з закуреним носом. По лівим оком сиділа бородавка. А взагалі обличчя було симпатичне.

— Дай сюди! — тихо й повільно наказав телеграфісту агент.

Я стояв мовчки, сподіваючися, що йому лінъки буде глянути на стуквіток. Проте, настірі змінявся, як і краєвид: хмурів, чорнів, кожна ти від руки агента падала страхіттям далеко за перон. На дворі ходили, шало, свіжим повітрям падала роса. Вгорі мовчазні і сині виринали перші зірки. Телеграфіст засвітив лямпу, обережно надівавши шкіло і проганяючи легеньких жовтих метеликів. Начальник сів на стілець, зпочатку підмістивши хістку, потім зухвало дивився на мене, інколи зиркаючи на агента, що схилився над столом.

— Ви, товаришу, не сердьтеся на нас. Наше життя — документ: естоній, живи, нестъ — одвічай. — Філосовськи промовляв начальник, ховавши слова в розкішні вусах.

— А, ну, супчик, йдіть сюди, — перебив агент.

Я слух'яно повернувся, щоб ввійти в двері, але агент наказав мені лізти в вікно, бо втекти, мовляв, недово. Гострі очі агентові дивились насторонь, але почувалося; що це робиться для того, щоб потрапити глянути в вічі.

— Ага, так це твої бумаги? Чого-ж вони не одинакові?

— Та бачте... — я почав плутано доводити те, що я звичайніс... собі студент і більш нічого.

— Так, так, вистукував під акомпанімент телеграфу начальник. Видно! Один розтебнутий комір чого стоїть, а очі, у—у.

— Учотна картка є? — сміливо глянувши на мене, спитав агент.

— Та бачте. — Але на цей раз не слухали, звичайними словами, скрізь лунають по нашій розлогій країні, наказано було піднести із вгору. Це виконано було за кілька ментів. З моїх кешень посипався порошок і потерпій честривий хліб. Не було знайдено нічого протизаконного. Начальник бігав навколо мене і, нарешті, спинився, обшукуючи кешені в сорочці. Але й там нічого не було.

— Що з ним робити? — промовив сам собі під ніс агент.

— Одправити на Водяну, — широко порадив начальник. — в мій перспективі стала подорож до резиденції агента: кілька будедо з'ясовання справи, за той час десятина батькового хліба осипати.

нали начальникові очі кудись на муху, що жалісиво скрипіла над чорнильницею. Через кілька хвилин начальник, перебираючи брелки на ланцюжкові, звернувся до мене.

— А чого ви на станції?

— Та якщо можно, то переночую, мені — 60 верстов додому.

— Ночувати? На станції? Тепер? Та хто ви? — Під час вимову цих слів увесь спокій утік, обличча знітилося, а голос начальникові став тонкий і раз-у-раз обривався. А згодом рясні брови збіглися, немов змовляючись, начальник вирішив негайно покликати агента охорони що якось спинився на станції.

«Звіряти документи промайнуло в голові; „а чи в мене з ними все гаразд“? Я обмірковував і перелічував, що можу показати, як треба буде. А що питатимутсья документів, а не чогось іншого, так цього певний я був так, як і того, як проїхав 100 верстов без квитка. Час був такий, що без документу жити було неможна, та ще до цього, на моє нещасть, босяки на передодні когось пограбували тут на пероні серед білого дня. Я вийняв мою засмальцювану студентську книжку, що була просрочена рівно на 3 місяці, розгорнув і побачив товаришів профквиток, що брав його на знижку в кооператив чи шо. (Звичайно, я забув його віддати). Можна було під кущі, до шкаралуп, закинути студентську книжку, якби не цікаві очі телеграфіста та на його руки, що вже простяглися за паперами.

— Ага, так це твої бумаги? Чого-ж вони не одинакові?

— Та бачте... — я почав плутано доводити те, що я звичайнісінський студент і більш нічого.

— Да, да, — вистукував під акомпанімент телеграфу начальник. Видно! Один розтестений комір чого стоїть, а очі, у-у.

— Учотна картка є? — сміливо глянувши на мене, спітив агент.

— Та бачте. — Ale на цей раз не слухали, звичайними словами, скрізь лунають по нашій розлогій країні, наказано було піднести вгору. Це виконано було за кілька ментів. З моих кешень поспався і потертій черствий хліб. Не було знайдено нічого протизаконного. Начальник бігав навколо мене і, нарешті, спинився, обшукуючи кешені в сорочці. Ale й там нічого не було.

— Шо з ним робити? — промовив сам собі під ніс агент.

— Одправить на Водяну, — широко порадив начальник.

І в моїй перспективі стала подорож до резиденції агента: кілька будедо з'ясовання справи, за той час десятина батькового хліба осипиться бо її ніхто не скосить.

— Пустіть мене до дому, — попрохав я щиро, з благанням.

— Сиди мовчки. Що-ж його робити з ним. — Дбав про мене агент.

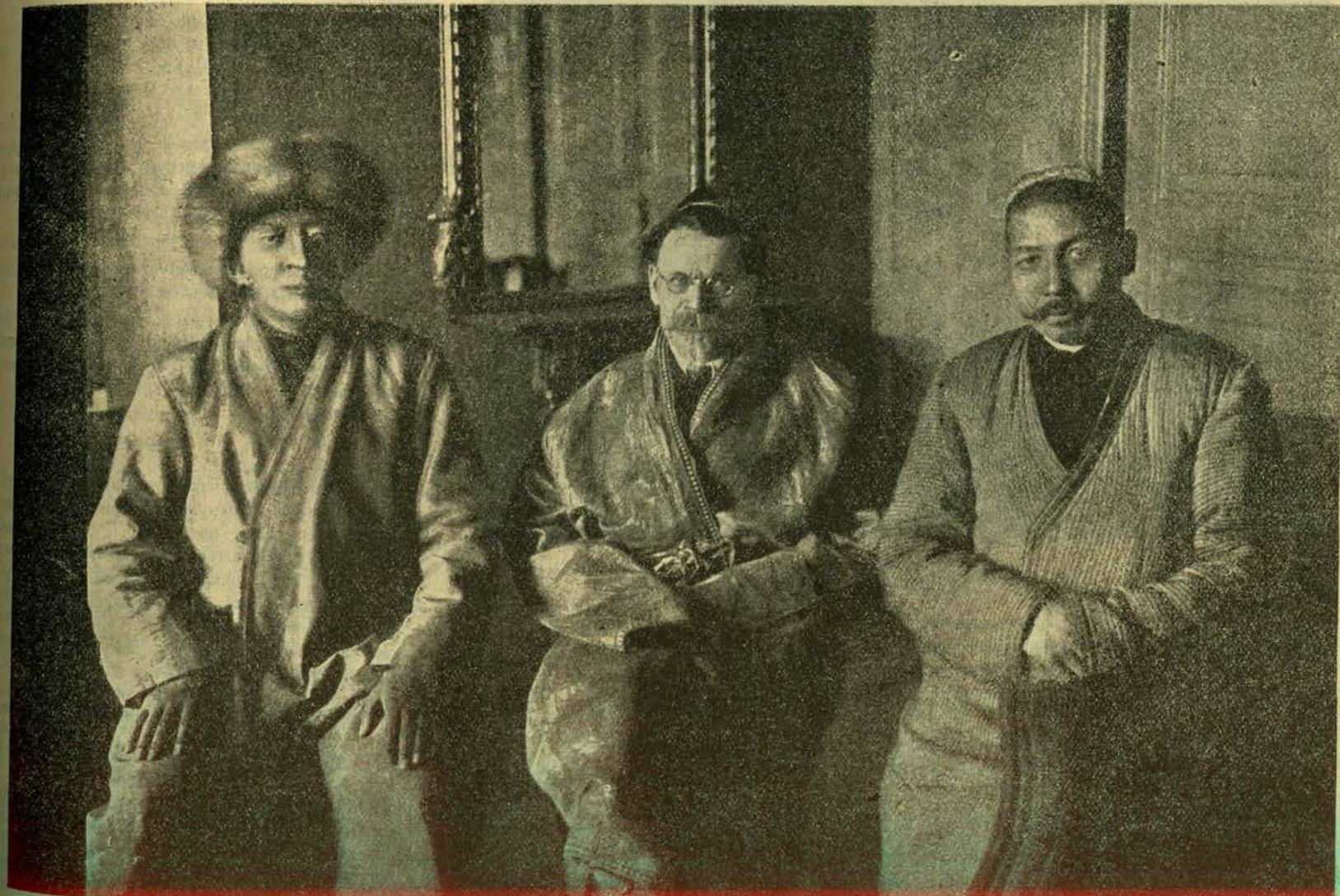

...При місяці земигтла ручка...

...Я скинув путо, прудко скочив на коня...

3-й Всесоюзний З'їзд Рад.

Т. Калінін серед делегатів 3-го Всесоюзного З'їзду — представників Кара-Киргизької Автономної області в почесному, подарованому халаті.

т. Калінін серед делегатів 3-го Всесоюзного З'їзду—представників Кара-Киргизької Автономної області в почесному, подарованому халаті.

— А я-яй, не знаєте що. Просто депешею пошліть, нехай дрезиною привезуть трьох охоронників і заберуть. Залишати тут отакого громилу неможна, ніяк не можна, — радив начальник. — Його поки-що можна заперти так, що не втече.

Ми вийшли з кімнати. Опинилися в якісь темнім коридорчику, де дуже вдарив у ніс неприємний запах. Як ми зібралися на другий поверх, мої проводарі одчинили маленькі двері. Побажали ввічливо на-добранич і сміючись скovalися за дверима. За ними лише цокнув замок.

Це була маленька кімната із загратованим вікном, без шибок, що крізь нього падало місячне світло. Тут, напевно, раніше складалося різні станційні папери, бо й досі на долівці валалися білі шматки. На стіні понаписувано було різних афоризмів надзвичайно багато, але вони, на мою думку, ніякої вартості не мали. Думка про те, що депешу одправлено, не кідала мене. Я навіть уявляв її зміст де обов'язково мусить бути написано про бандита, про надзвичайно сильний конвой і хуткість дрезини. Виходило так: до Водяної 6 верстов, значить, охоронники, поки збирุться, то за годину певно будуть тут, а я, якщо втігну, то через годину можу спокійно спати в лісі, що був на три версти від Водяної і стояв недалеко лінії. Цим ліском проходила дорога додому. Але як втекти? Мій мозок напруженався до найвищої міри, кров в скронях швидко стукала й плани в голові повставали один від одного неможливі. Я пригадував, як у таких випадках робили різni герой. Але в мене, в кешені, не було тих променів, що сплювали заливо, на жаль, не було також і сили Самсона, хоч пати були чи-малі. Едине, що я мав, це—звичайний ніж із одверткою, пробцером і видеалкою. Я завжди його носив у кепці, спеціальнім капшуком, що був приститий до підкладки. І от, з цим ножем я взявся за роботу. Двері було замкнено на замок: в цьому я впевнився. При місці замітіла ручка, я намацав те місце рукою, де пригвинчено її було до дверей, потім почав одверткою одкручувати раз-у-раз прислухаючися, чи бува не йде хто. Було тихо і лише повільний, ледве чутний, писк гвинтика лунав у порожній кімнаті; іноді мой одвертка сковзала, тоді я боязно присідав і прихилявся до дверей. Ніхто не йшов. У кімнаті почав вечірню пісню цвіркун. Робота навдивовижу йшла хутко. Вже один гвинтик лежав у кешені, а через якийсь час і інші три цокотіли при кожнім мої рухові. Я миттю зняв ручку, обережно поклавши її додолу. Тепер треба було вирізати замок. Я гостриг ножика об цемент на луткові доти, аж поки лезо не зніймало на руці волосся. Потім почав різати двері. Серце хотіло від мене втекти так, як і я з цієї кімнати. Руки стали холодні, як зализо. Скіпочки поволі падали додолу сухими голками сосни. Руки працювали хутко. Незабаром, останній шар дерева було знято і мій ножик торкнувся до замка і тужливо задзвенів. Тепер залишалося лише тихо, не стукаючи, зняти замок. Я його вийняв і наспіх черкнув олівцем на папері, що лежав долі, коротенького листа до агента:

„Товаришу—я не бандит“.

Потім глянувши в-останнє весело на кімнату, де безперестанно сюрчав цвіркун, навшпиньках вийшов за двері. Крізь розбите вікно коротенького коридорчика вдарило степним духом, мінливим світлом зірок і далеким свистом паровоузу, що йшов на Водяну.

Я зійшов тихенько по східцях і задніми дверима вийшов з вокзалу.

* * *

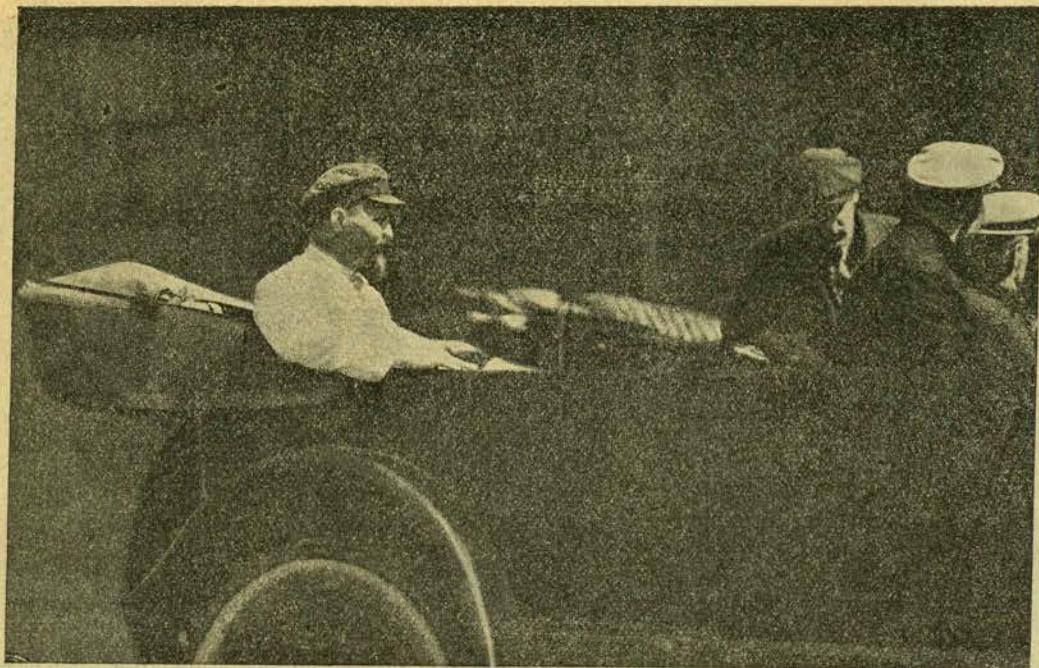
Тихий, тихий степ. На місячних проміннях виблискую жовтий стиглий хліб, перетинється в легеньких віяннях вітру, немов величезний важкий птах, що ніяк не здійметься з місця, а лише тріпоче крилами. Дорога губиться, одходить од залізниці, залишаючи позаду, на сході, довгі ряди струнких стовпів і жовті кліпливі оченята станції. Спереду бованіє ліс, як сонний допотопний звір. Я іду швидко, бо так легко ступаю, немов-би тепер взяв силу рухатися. Легені широко й високо зідхают. З уст само-вільно зривається тиха якася печальна пісня. Дорога йде яром і мене, напевне, вже не видно зі станції. Ось вже зараз ліс, долітає його безперестанний шелест. Відкільсья збоку війнуло вохким запахом мочених коно-пель і наблизився одноманітний крик жаб. Нарешті, крізь дерево засріблила річка, потягаючись у—вісні.

Я опинився на прогалині, що заходила вглиб лісу. Спереду мерехтіла вода та шумів очерет. Ззаду стояв ліс, що немов-би-то перегортав сторінки не знати де сковою книги. Голова моя очманіла, очі мимохіть сплющувалися. Я почав шукати місце, де-б можна було заснути. Довелось йти назад, бо біля берега було вохко. Випадково, біля прогалини, я натрапив на закинutий курінь. Запалив сірника: жовтеньке світло захиталося й блідо затопило великою жовтою плямою стару солому стріхи на курені і зігнало полохливого кажана. В курені було сухо й затишніше ніж на дворі. Я притяг з берега кілька снопів сухих хонопель й постелився долі. Ліг. Разом зі мною напружено дрімав ліс. Крізь дірку в курені виднілося заніміло листя. Я залишився сам зі своїми думками і напружено прислухався до шелесту листя, до тріску падалішнього гілля, що раз-у-раз сипалося на землю. Инколи шелест нагадував собою далеку людську ходу, а хрест гілля—луну якоїсь ворожо й настрильово розмови. Часто в цей хаотичний шум вплітався змучений голос лісної птиці або повільне лопотіння її крил. Тіло тяжко стисло почуттям самотності, свідомістю того, що ніде немає жодної живої душі. Здавалось, що мертві тіні враз заворушаться й побіжать на мене.

Я почував терпкий холод.

Даремно заплющав очі, даремно лічив доти, аж доки в моїй голові не попереплутувалися всі числа в чудернацькі дивні істоти,—заснути я не міг. Хвілювало щось зовні, дарма що це ніяк не приставало моїй задачі, серце повільно й глухо стукало. Хотілося кудись тікати. Але я що-разу себе заспокоював і щільніше закутувався журбою.

3-й Всесоюзний З'їзд Рад.

Тов. Дзержинський по дорозі на З'їзд.

Я вистромив голову в дірку. Було надзвичайно темно і вохко: збиралося на дощ і вже інколи падали важкі рідкі краплі, що чудно якось шуміли по листі. Десять далеко гуркотів грім і інколи били світлом серед знеможеної темряви зірниці. По-де-куди - несподівано пробігав вітрець, шелестів по очерті над річкою і йшов далеко в чорну смугу. Не чулося нічого: і я знову уперто думав заснути. Але сон не йшов на думку. Я почав думати про агента, про батька, про те, що треба завтра вдосвіта попростувати додому і раптом пролунав неймовірно розпачливий крик.

— Рятуйте, рятуйте!

Я затримався. Кричало десь недалеко біля річки. Навіть крик чувся невиразно, не можна було взнати, відкіля він вискочив. Після нього затопила скрізь усе чутлива і атягнута тиша з неможливо-дратовливим запахом річки і сонним диханням ночі. Я занімів і хотів засвітити своїми очима ніч і витягти вухами всі звуки. Мої груди хотіли набрати цього позітря до краю.

Логік, яким я вважав себе, відповів:

— Хто там? Повертай сюди! — повторив той самий голос:

Я обережно повернув на голос коня.

— Стій! Чого чорти розносили по лінії?

— Темрява. Не міг. Що це станція чи що?

— А ти й не знаєш. Еге, еге. Так зазь є шкапини та йди лише сюди.

Я скочив і пішов слідом за бородатим дядьком із рушницею. Підійшли до перону. Це була Водяна. Я впізнав її по пузатій водокачці, що кволо обливалася густим, як олія, світлом.

— Дядьку, дядьку, де старший? Треба їхати

Охоронник сердито плюнув, махнув рукою, кидаючи на перон довгу тінь од руки.

— До старшого? Чого захотів? Він не той біс, що вночі не дає добрим людям спокою. А гарна конячка. Иш-ш... — закінчив бородатий похлопуючи долонею коня,

— Я піду сам.

— Гляди, бува.

— А-а а.

Я сіпнувся скинув, охоронникову руку, і мерці скочив у вокзал, грюкнувши дверима. Навмання розчинив двері, одні, потім другі, хутко пробігаючи кімнати. Нарешті, спинився: переді мною стояв жовтий чотирьохкінці дверей. Видно було зарізаний старий столик, з телефоном на стілі над ним, висячу жерстяну лампу. Я хутко навшпиньках увійшов. На лаві біля столику, лежав, напевне, агент. А на долівці, в кутку, валались патрони, онучі і спав ще один чоловік. В кутку стояли винтовки. Пахло махоркою, чулося спокійне дихання сонних людей. Я торкнув агента за плече. Він не прокинувся. Я сіпнув дужче, потім труснув так, що глава заскрипіла.

— Який чорт! — незадоволено пробурмотів сонний агент і повернув мене своє обличчя.

— Це я! — Так! я мав право так сказати, бо це був той самий чоловік, що з ним довелося познайомитися на злощасній станції. Так, це був він! Його ластовиння ще спало, але очі сторожко, гостро дивилися на мене. Він поводився дуже спокійно. Взір його втопився в мені, але він незабаром убив свою зацікавленість, що її викликав мій ще досі незвичайний вигляд.

— Що, спіймали, голубчику? Ні? Не тікатимеш удруге?

— Товаришу, — прошепотів я — там вбивство. Недалеко, я приїхав.

на дощ і вже інколи падали важкі рідкі краплі, що чудно якось шуміли по листі. Десь далеко гуркотів грім і інколи били світлом серед знеможеної темряви зірниці. По-де-куди несподівано пробігав вітрець, шелестів по очереті над річкою і йшов далеко в чорну смугу. Не чулося нічого: і я знову уперто думав заснути. Але сон не йшов на думку. Я почав думати про агента, про батька, про те, що треба завтра вдосвіта попростувати додому. І раптом пролунав неймовірно розплачливий крик.

— Рятуйте, рятуйте!

Я затремтів. Кричало десь недалеко біля річки. Навіть крик чувся невиразно, не можна було візнати, відкіля він вискочив. Після цього затопила скрізь усе чутлива і атягнута тиша з неможливо-дратовливим запахом річки і сонним диханням ночі. Я занімів і хотів засвітити своїми очима ніч і витягти вухами всі звуки. Мої груди хотіли набрати цього повітря до краю.

Десь далеко розкотився грім. Я мимохіт виліз хутко скрізь дірку і зализ у кущі ліщини, що оросили мене дощовими краплями. Здрог ударив гірше, ніж вагою, мое тіло. Знов кричав той самий. Крик нісся, як дивовижний гарпун, пробив мене й немов-би підняв на повітря. Мені здавалося, що постать людини біжить за тим гарпуном, підбігає до мене, сильно нагнутою наперед, головою і розтуленим для крику ротом. Крик безперестанно бився, як крила підстреленого птаха. Він розкочувався що далі, що дужче, як повінь. Він згучав надірвано з тягучим нелюдським болем.

Волохаті гілки дерев з довгими руками, ударили мене мокрим листям, як я ворухнувся і просунув наперед голову.

Знову зрадлива тиша. Я знов, що єдиний згук і я не витримаю: або впаду на росяну землю, щоб змити тугу, або втечу, від цього звуку, що ставав замісць повітря, і вбирався в легені, не даючи чим дихати.

Нарешті, я почав заспокоюватися. Я навіть підніс до чола руку і витер з лоба холодні росинки.

— Рятуйте!

Я рвонувся з місця, не здолавши далі боротися з тим згуком і скільки сили тікав. Я кілька разів падав, знові вставав. На взлісці майже зомлілій побачив коня, що випадково там пасся спутаний. Я скинув путу, прудко скочив на коня і скільки сили гонив його: Мені байдуже було чий був то кінь, мені байдуже було, куди він нісся. Я пригнувся, низько обійнявши шию руками. Я вже не гонив його: він плинув сам по студеному повітрі, одбігаючи далі й далі від крику.

Коли заморений кінь пішов дрібніше, не чулося нічого. Я оглянувся. Ліс упав у темряву ночі і залишився позаду. Я ще раз погладив коня, стъобнув путом, прихилився, вільно пустивши мотузяний повід. Я не знов, куди іду, навіть ні разу не питав себе. Твердого ґрунта держався сам кінь. Раптом він підсковзнувся ледве не впав і, сідаючи на задні ноги, спустився з косогору, цокнувши підковою об залиzo.

— Хто там? — несподівано спитав хтось з лівого боку.

Я повернув голову. З бугра почувся шум телеграфних стовпів, що лініво одгукнувся. А з лівого боку, недалеко, блимали як лампадки, вогоньки у двох вікнах.

біля столику, лежав, напевне, агент. А на доляці, в кутку, валалися патрони, онучі і спав ще один чоловік. В кутку стояли винтовки. Пахло махоркою, чулося спокійне дихання сонних людей. Я торкнув агента за плече. Він не прокинувся. Я сіпнув дужче, потім труснув так, що глава заскрипіла.

— Який чорт! — незадоволено пробурмотів сонний агент і повернув до мене своє обличчя.

— Це я! — Так! я мав право так сказати, бо це був той самий чоловік, що з ним довелося познайомитися на злощасній станції. Так, це був він. Його ластовиння ще спало, але очі сторожко, гостро дивилися на мене. Він поводився дуже спокійно. Взір його втопився в мені, але він незабаром убив свою зацікавленість, що її викликав мій ще й досі незвичайний вигляд.

— Що, спіймали, голубчику? Hi? Не тікатимеш удруге?

— Товаришу, — прошепотів я — там вбивство. Недалеко, я приїхав, там ночував.

Агент напевне зацікавився моїм поквапливим бігом слів та розгубленим рухом, що властиво зляканій людині. Офіційний тон зник. Я говорив щиро, схопивши волосату руку субесідника, що-разу сіпав її тягнув до себе.

Ніколи не можна було б подумати, що я говорив з тією людиною, що кілька годин тому мене заарештували. Агент на пружено слухав, інколи моргав широко бровами. Бородавка під лівим оком одійшла кудись на низ і загубилася. Проте він одчинив двері суміжної кімнати.

— Нас сплоха не обманеш. — І запер мене на замок.

Я покірливо стояв біля щойно закритих дверей, агент ходив за стіною довго, уперто, з кутка в куток, кроки віддалялися й наближалися по діагоналі. Але він знову підійшов до дверей. Одімкнув. Коротко зірвалося рішуче: „Їдемо“.

Він поправив пояс, обдивився револьвер, і ще спитав: „Чи не далеко це чи не пізно буде“. На цих словах увійшов бородатий і здивовано і став біля столу. Він не тямив, що

3-й Всесоюзний З'їзд Рад

Тов. СТАЛІН
поспішає на З'їзд.

говорити, ніяково звернувся до мене на „Ви“:

— Я прив'язав коня і оце тільки й нашов Вас.
— Ніколи, ніколи.—перебив агент.—Буди Гната. Збираємося. Ідемо. Ти вже змінівся?
— Вже. То я вертався в контору і їх стрів.

Сонний Гнат хутко встав на ноги і вискочив з бородатим сідлати коні. Ми з агентом вийшли на перон. Покраїв холодними, важкими, як горох, краплями рідкий дощ. Десь на стороні проходила гроза і заглушено лунали розкати грому.

Як вивели коней, всі мерцій повсідалися. Я їхав на моїй щупленькій, але беручкій конячці. Їхали швидко. Згуки від копит лунали тихо й мяко в паркій і намоченій землі. А од'їхавши трохи од станції, пustили коней, так, що повітря проходило й шуміло, як потяг.

Вже недалеко лісу небо вигодинилося: важка грозова хмара впала за обрій. Місяць висів блідий, як і лампа біля водокачки, а зірки мерехтили, як чудні прекрасні, іскристи бльостки небесного поясу, що стягав землю.

Непомітно розвиднялося.

— Ш-ш. Стійте. — наказав агент, коли я йому сказав, що ми недалеко від річки.—Злезьте з коней. Гнате, ти будеш тут біля коней Ну, рушаймо.

Пішли дуже обережно, ховаючись за деревом, бо тепер стало видніше і рідке світло місяця лилося на нас. Було тихо. Я знову злякався своєї гарячковості. Треба було візнати, що то був за крик, а тоді вже й лякати людей. Я зовсім охолонув і цілком звільнився від гнітючого вражіння. Агент не обізвався ані словом до мене.

Ми йшли до куріння. Раптом усі стали, прислухалися, передчуваючи щось разом здригнули. На цей раз почувся тихий знесилений голос, що йшов не з роту, а скоріше через ніс. Бородатий, що йшов поперед, повернувся до мене, сціпив зуби, високо одкинув брови, застиг, як напруженість,—руки холодно тримали рушницю.

— Ш-ш.—нишком приказав агент, щоб розбити ніяковість. — Ідемо праворуч до берега.

— Ото.—знову гнітився бородатий, коли вдруге прошепотів голос вже ближче.

— Стій.—тихо вимовили всі разом.

Делегати Узбекістану на 3-му З'їзді Рад.

першій дві постati, що стояли близько один біля одного. Біля їхніх ніг, на землі, що вже затягалася молочним паром туману, лежало щось чорне й довге. Я показав рукою агенту.

— Вдруге не схоче.—Промовив той, що стояв ліворуч. Потім, підійнявши ногу, він із силою ударив у чорну довгу пляму, що лежала на землі.— Кончився вже, мовчить.

Ми з бородатим хотіли вискочити з-за дерева, але нас затримав агент.

Люди, що скидалися дужче на звірів, скинувши гвинтовки на плече, понесли забитого до річки. Ми вискочили з-за берега. Бородатий хутко випередив мене. Мені здалось, що в його очах прогреміли блискавиці. Він так несподівано підбіг, що його дядьки не побачили, і також несподівано вдарив переднього прикладом під коліно. Той упав. Забитий, виприснув з рук, а на його звалився задній дядько, що перечипився. Бородатий олютів. Він бив прикладом то переднього то заднього, не даючи зможи встати. Агент з револьвером в руці сердито крикнув на бородатого, щоб не смів бити. Охоронник ніяково кашлянув. Я підняв гвинтовки, що поодлітали од ремінців під час ударів важким прикладом бородатого. Долі, трохи незвичайно зібравшись, одкинувши ліву руку просто назад, а праву, підібравши

Крім того голосу, почувся ін-

Агент не обізвався але словом до мене.

Ми йшли до куріння. Раптом усі стали, прислухалися, передчуваючи щось разом здригнули. На цей раз почувся тихий знесилений голос, що йшов не з роту, а скоріше через ніс. Бородатий, що йшов поперед, повернувся до мене, сіпив зуби, високо одкинув брови, застиг, як напруженість,—руки холодно тримали рушницю.

— Ш-ш.—нишком приказав агент, щоб розбити ніяковість.—Ідемо праворуч до берега.

— Ото.—знову гнітився бородатий, коли вдруге прошепотів голос вже близче.

— Стій.—тихо вимовили всі разом.

Новий секретар ЦК РКП тов. А. БУБНОВ.
Старий більшовик, народ. у Іваново-Вознесенську 1883 р. з 17 років почав працювати на революційному полі.

ногу, він із силою ударив у черну довгу пляму, що лежала на землі.— Кончився вже, мовчить.

Ми з бородатим хотіли вискочити з-за дерева, але нас затримав агент.

Люди, що скидалися дужче на звірів, скинувши гвинтовки на плече, понесли забитого до річки. Ми вискочили з-за берега. Бородатий хутко випередив мене. Мені здалось, що в його очах прогреміли блискавиці. Він так несподівано підбіг, що його дядьки не побачили, і також несподівано вдарив переднього прикладом під коліно. Той упав. Збитий, виприснув з рук, а на його звалився задній дядько, що перечипився. Бородатий олютів. Він бив прикладом то переднього то заднього, не даючи змоги встати. Агент з револьвером в руці сердито крикнув на бородатого, щоб не смів бити. Охоронник ніяко кашлянув. Я підняв гвинтовки, що поодлітали од ремінців під час ударів важким прикладом бородатого. Долі, трохи незвичайно зібравшись, одкинувши ліву руку просто назад, а праву, підібравши під себе, лежав забитий. Обличчя почорніло від крові, відтінялося синими лініями від млюсного передранкового світу. До чорної закриваленої боротьби поприлипала земля й рот неймовірно розчепірений, був увесь набитий нею. Вся одяга була пошматована, рукава пообидрані і на голому тілі круглими шрамами вдавалися синяки. Край лоба забризкався мозком, що від нього позлипалося й волосся.

Поволі дядьки випросталися. Нижчий, з птичачим профілем і з круглими очима жайворонка кілька разів ніяко шморгнув носом. Вищий витер рукавом кров на скроні з невисловленою зненавистю глянув на бородатого. Охоронник, що досі був, як тінь, тепер високо висунувши голову з коміра й підібравши глибоко рота, промовив глянувши на трупа:

— Наточили таки зуби.

Агент нахилився й протяг руки до рота забитого. Він узяв відтіля в жменю землі, знервовано сіпнувши, кинув в обличчя хижим дядькам.

— Земля й воля? Сволов!

Нижчий ввесь час бігав своїми круглими очима по нас. І коли агент підніс вище револьвер, він упав навколошки, як раб, оббрізкавши всіх нас огидою.

— Помилуйте! — розpacливо і без тіні облуди крикнув він.

— Я Вас не судитиму й не милуватиму.

— Та на іх і суду не треба. Їх мало й вбити за Андрія.—сердито протяг бородатий.

— А Ви знаете покійного? — запитав я.

— Та він головою був, землю ділив, — неохоче суворо відповів бородатий.

Ліс стояв мовчазний і дерево ховалось одне за одне, як злочинці.

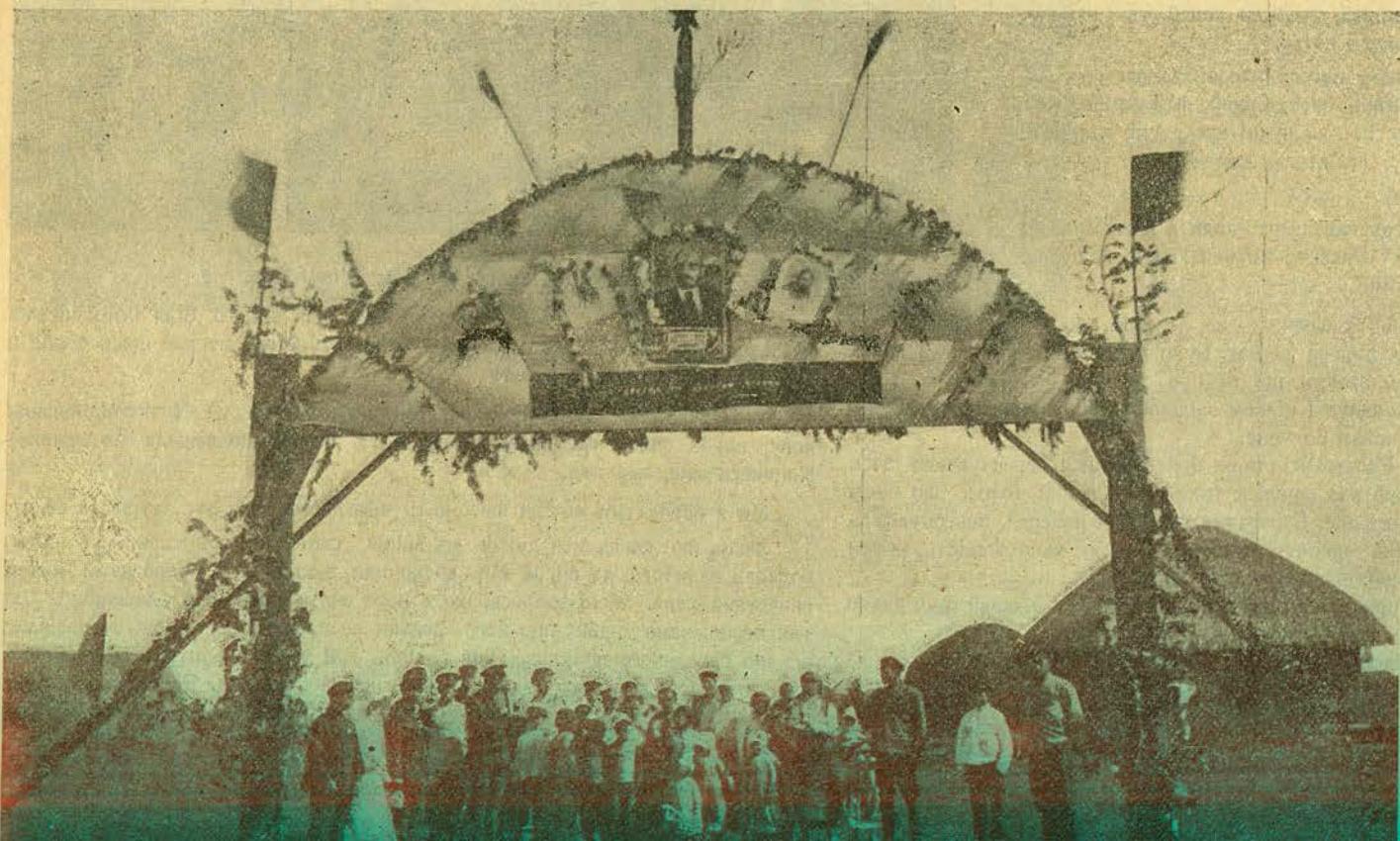
ПЕРША ХАСТИВКА

Так на Олександрійщині Кременчуцької Округи зветься новоселиця Тараківка. Ця велика новоселиця зараз забудовується. Уже з першого погляду, Тараківка не схожа на старі селища: тут і вулиці і бульвари і громадські садки. Що правда, багато чого є тільки в контурах. Все — молоде: будується, обсаджується.

1921 року, в лихоліття громадянської війни в околицях на Олександрійщині зростала та ширилася хвиля бандитизму. Посуха стратила останні надії. Насувався голод. Люта зима.

А 50 вірних та сміливих подало заяву до Олександрійського Повітземвідділу про те, що бажають виселитися із Куколівки, На нові землі. На панські. Панів не боялися. Не слухали, коли звідсіль настравшували. „Будуйте хати на панській землі та вже заразом ставте під них і „колеса“. Улаштовувалися ж не „на колесах“, а тривало та по господарському.

Знали-бо, що не можна господарювати не впорядкувавши на землі. І тому з цього і почато було. Одрізали дільницю по Ідацький нормі — 322 десятини та ще заорнували з державного фонду 343 десятини. Тяжко було по первах увесь ґрунт упорати та засіяти. Але впоралися. Хоч

на землі,
І тому з цього
і почато було.
Одрізали діль-
ницю по їлацькій
нормі—322 деся-
тини та ще за-
рендували з дер-
жавного фонду
343 десятини.
Тяжко було по
первах увесь
грунт упорати
та засіяти. Але
впоралися. Хоч
де-що й спродали
з одежі та госпо-
дарського зна-
дібку. На на-
сіння. Чого не

...Хлібом—сіллю зустрічали гостей...

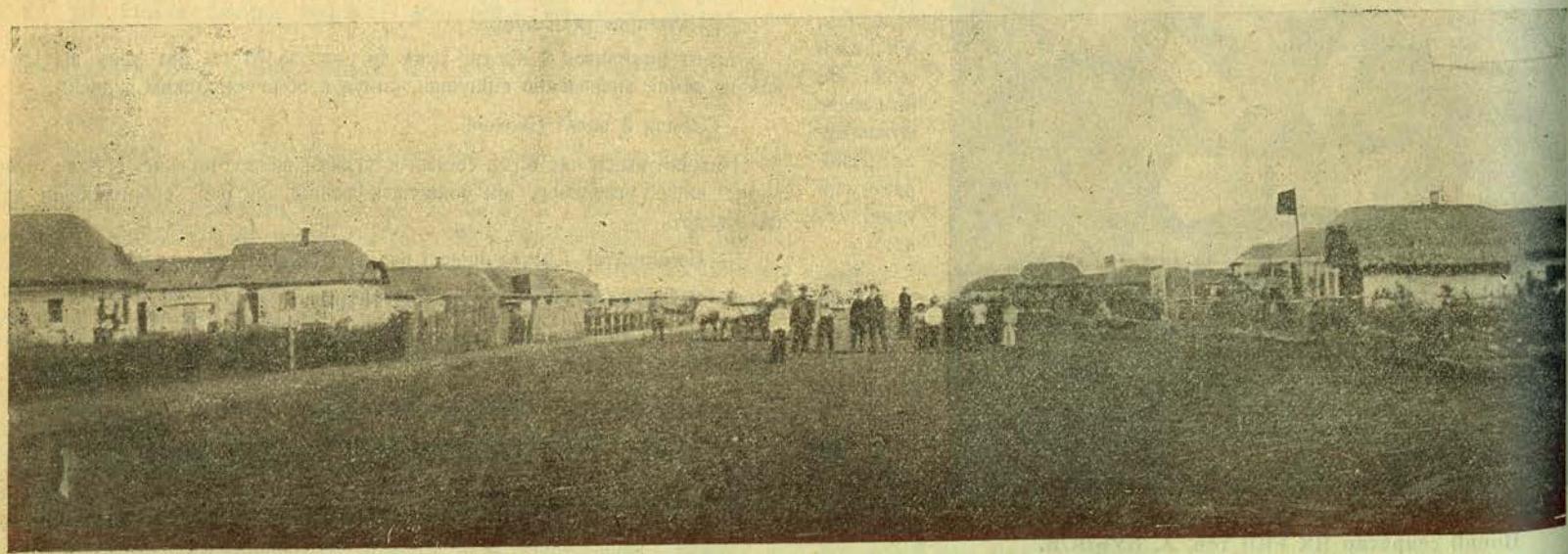
Нещодавно цю землю трясно кропили своїм потом теперішні „тарасівці“, що приходили на заробітки до панів Пилняка та Сухомлинова.

Неподалік — село Куколівка тієї ж Олександрійської округи. З нього й вийшли тій 50, що заклали Тарасівку. Усі незможні. Шукали нового життя, нових форм, нового ладу.

було засіяно, те зорали на пар.

І не лежало облогом у тарасівців і за тих часів жодного клаптика землі. А навколо гуляла земля. Багато її позаростало бур'янами. 21-й рік дався в знаки: голоднеча та недуги.

1922—23 року перезимували в землянках. На весні збудовали хліви й жили в них з худобою під однією стріхою. І в

Новоселиця „Перша ластівка“.

день Першого Травня святкували закладини новоселиці. Хлібом-сіллю зустрічали гостей — представників своєї робітничо-селянської влади.

Августопаді 1923 року на окружній сільсько - господарчій виставці за заведену сівозміну вже дістали першу нагороду — сепаратора.

На перші громадські гроші розпочато було будування цегельні.

І коли збудували... високо та гордо піднесли на ній робітничо-селянський червоний прапор; покликали гостей, радо урочисто вітали їх коло арки. А потім усі гуртом оглядали своє перше підприємство й на цегельні влаштували мітинг. Говорилася промови. Про діло: як із тої цегли, що на цій цегельні вироблено буде, змурувати школу, кам'яниці, теплі хліви, комори та шопи.

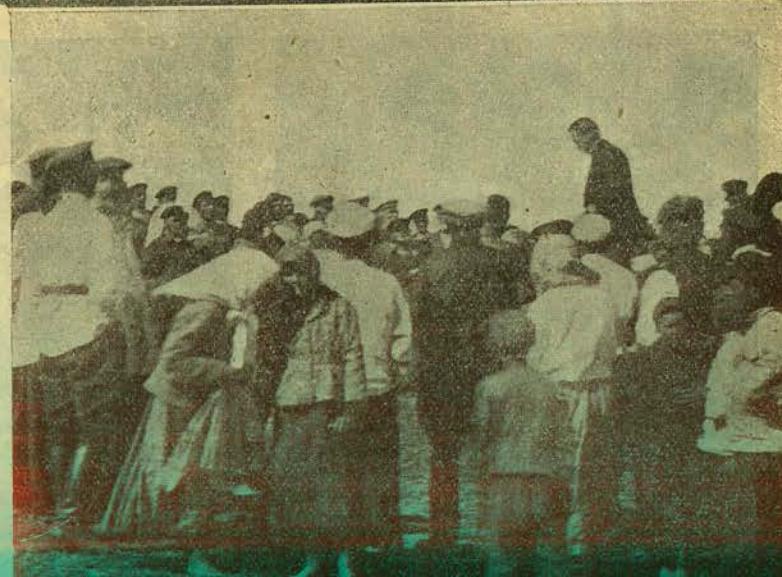
23-го ж року цілою громадою підбадьорені першим успіхом твердо постановили:

«На протязі наступних чотирьох років спорудити електростанцію, облагодити греблі для ставів з опустами, травосівом; на годівлю риби та правильним трохставовим рибництвом, поставить пам'ятник „25 жовтня“, зasadити лісом 10 десян. Облагодити водопровід та водокачку, почати прокладку шосе, спочатку на вулицях та проулках, а потім через усі землі, що обробляє сілька; 1930 року **купити трактора**».

Отак ще 1923 року, не загонюючись у велике, покладаючись тільки на свої власні сили й засоби плачуття та розсіюн-

...Виросла цегельня...

вироблено буде, змурувати школу, кам'яницю, геній хліба, а
мори та шопи.

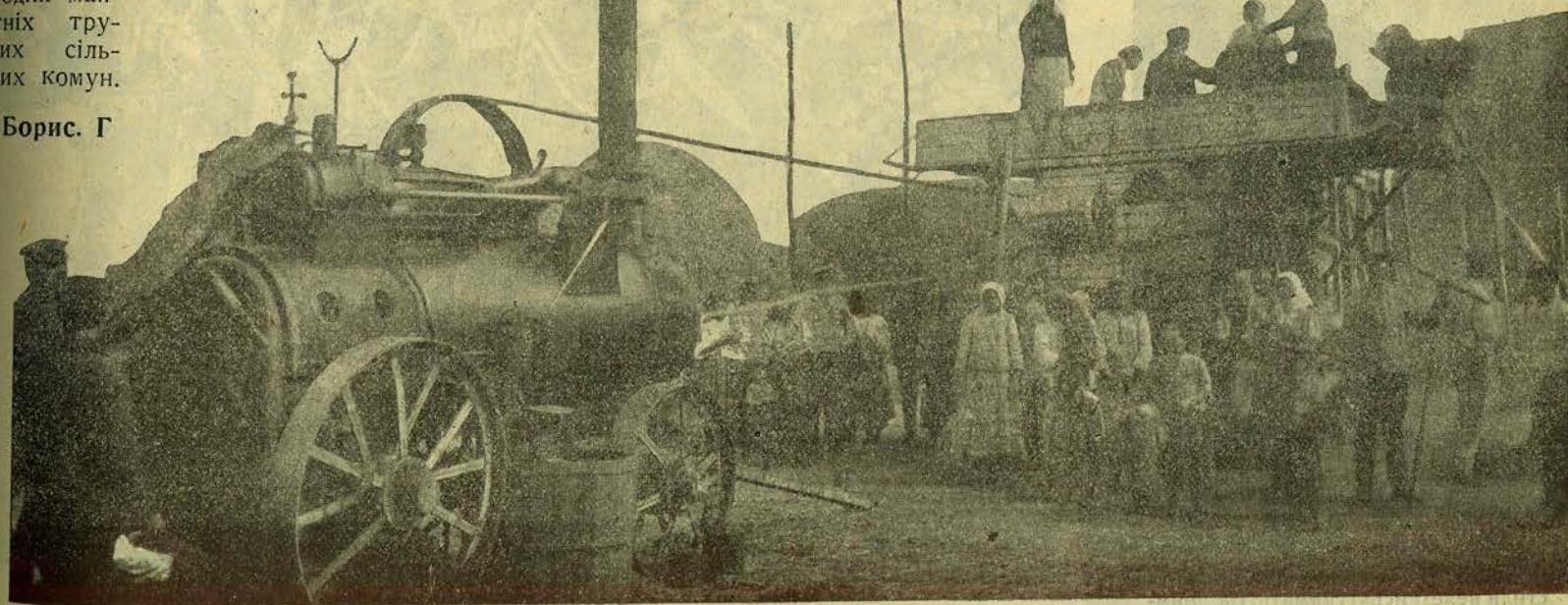
23-го ж року цілою громадою підбадьорені першим успіхом
твердо постановили:

«На протязі наступних чотирьох років спорудити електро-
станцію, облагодити греблі для ставів з опустами, травосівом;
на годівлю риби та правильним трьохставовим рибництвом,
поставити пам'ятник „25 жовтня“, зasadити лісом 10 десян ін.
Облагодити водопровід та водокачку, почати
прокладку шосе, спочатку на вулицях та про-
вулках, а потім через усі землі, що обробляє
спілка; 1930 року купити трактора».

Отак ще 1923 року, не загонюючись у ве-
лике, покладаючись тільки на свої власні
сили й засоби, планували тарасівці.

Отак налагоджується нове село. Отак ви-
ковується майбутня комуна самим життям на-
роджена. Всім в очевидці вона проходить всі
ступені свого розвитку. Спочатку неймовірно,
трохи навіть насміювато, зустрічало спілку
старе село, але тепер поволі приглядається
до її праці. За живим прикладом її то тут
то там повстають нові „Тарасівки“, здорові
зародки май-
бутніх тру-
дових сіль-
ських комун.

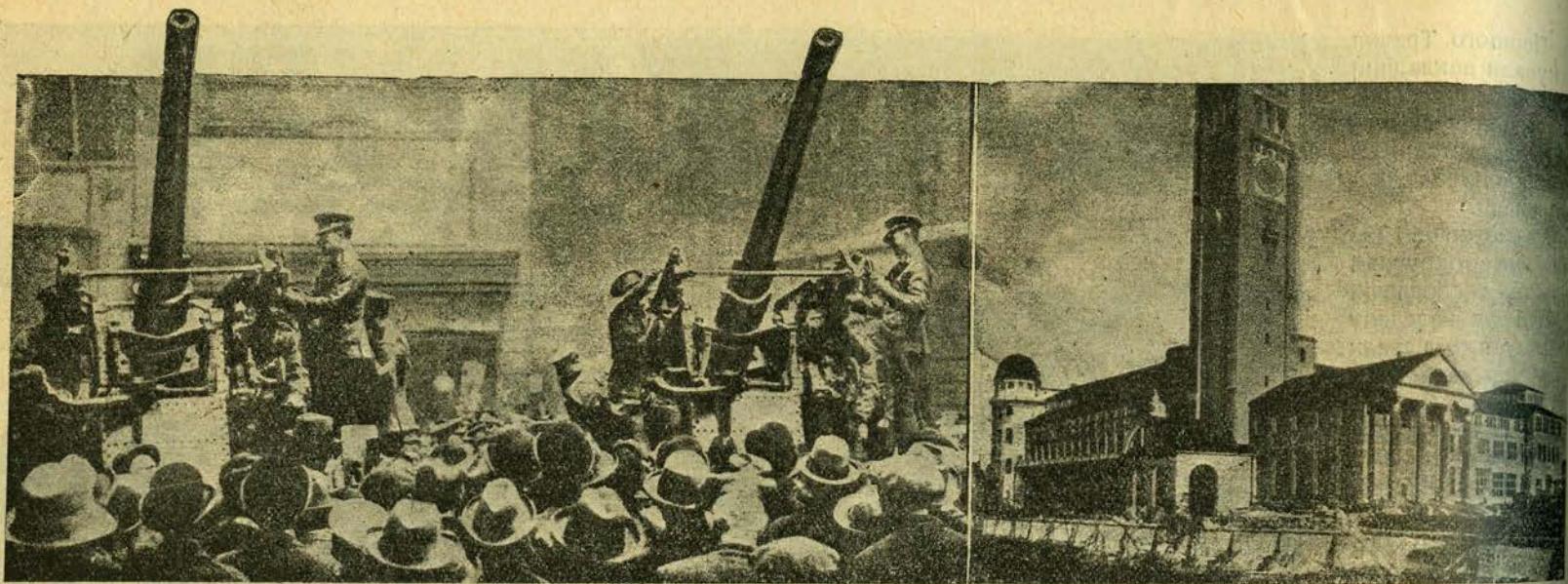
Борис. Г

Молотьба хліба в Тарасівці.

Мітинг на заводі.

Гарматні вправи в стрільбі по аеропланах на вулицях Лондону.

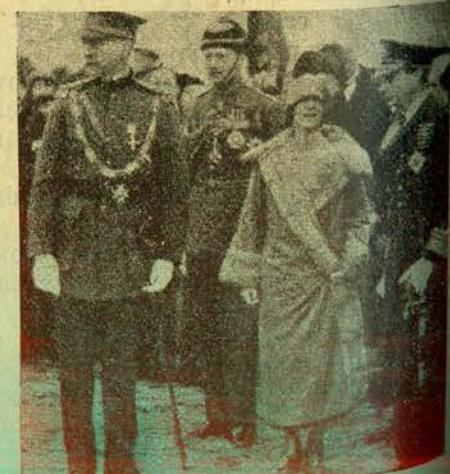
Новий будинок історичного музею в Лейпцигу (Німеччина)

Еспанське королівське подружжя на

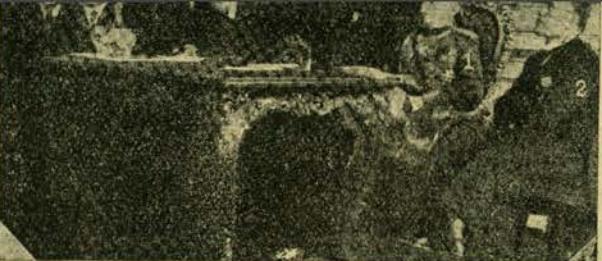
Проводир італійського фашизму за роботою: 1) Король, 2) Мусоліні, 3) голова сенату Тіто.

Бельгійський король з дружиною

Еспанське королівське подружжя на параді фашистів.

Проводирі італійського фашизму за роботою: 1) Король, 2) Мусоліні, 3) голова сенату Тітоні.

Бельгійський король з дружиною на відкритті пам'ятника салдатам.

Американські заводи знову випустили велетенські гармати. На знімкові показано жерло гармати під час чистки.

Вища команда індійської армії в парадній уніформі—слух'яні наймити британського імперіалізму.

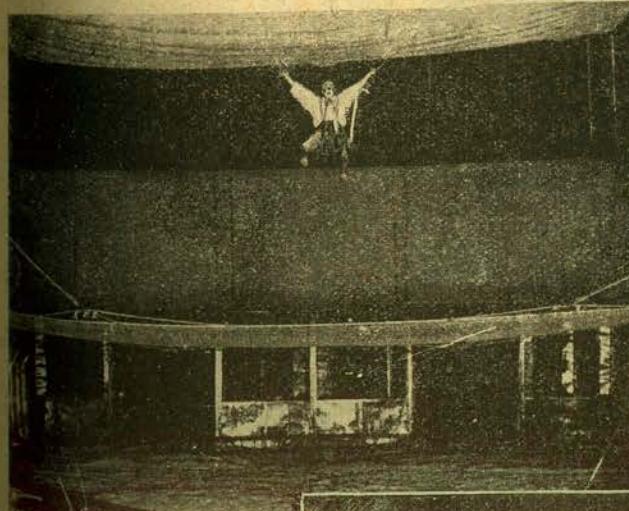
ТЕАТР

Широкі громадські кола знають „Березіль“ як український революційний театр під керуванням Леся Курбаса. Початку „Березіль“ треба шукати ще в „Молодому Театрі“, що його зорганізувала українська театральна молодь в 1916 р. в Київі, що, передаючи музеям малоросійські „Наталяки“ і „Сватання“ вийшла на широку театральну арену, вводячи тим самим т. зв. „європейську добу“ в український театр. Постановка Л. Курбаса „Горе брехунові“ в 1916 р. „Гайдамаки“ 1920 р. це перші ластівки ревес-

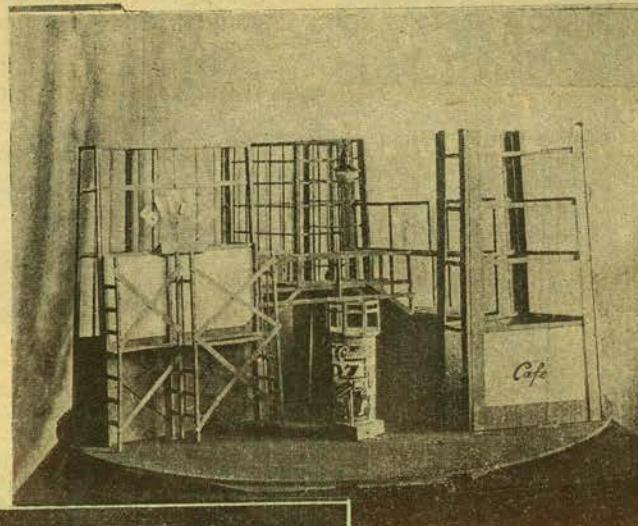

„БЕРЕЗІЛЬ“.

Творячи з одного боку близький до мас театр „Березіль“, погоджував свою роботу з науковими принципами роботи театру взагалі. Попри чисто постановочну роботу, „Березіль“ виховав акторів і режисуру. Курбас не замкнув в собі добутої ним режисерської зрілості і театрального спеціовства, а передав молодим режисерам, котрі, особливо в минулому сезоні, в часи відсутності Курбаса, доказали свої режисерські здібності і змогу самостійної праці. Приступаючи вже зараз до підготовки слідчого театрального сезону, вже під безпосереднім керуван-

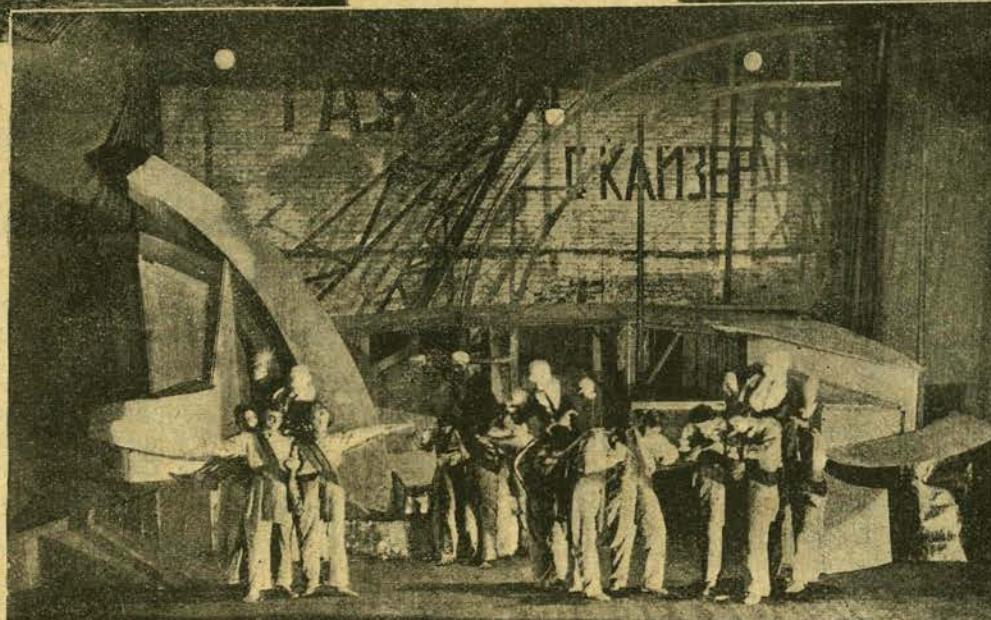
Зверху — „Пошились у дурні“. Ліворуч — теж, 3-я дія. Праворуч — „Секретар Профспілки“ — рухлива сцена. Повертається під час дії 23 рази. Знизу — „Гоя“, постановка Леся Курбаса.

дній театральної роботи на Україні. Вже в „Гайдамаках“ доволі сильно і напругено прозгучали соціальні мотиви, які „Березіль“ засновував 1922 р. взяв в основу своєї театральної роботи. Всі постановки Гайдамаки 1922

нам Л. Курбаса — „Березіль“ ставить собі ціллю створити зразковий театр. Окрім експериментів будуть допускатися тільки в процесі роботи над постановками. Намічено поставити в будущому сезоні такі п'єси, розробка котрих

їїній театральної роботи на Україні. Вже в „Гайдамаках“ доволі сильно і напружено прогучали соціальні мотиви, які „Березіль“ засновувавши 1922 р. взяв в основу своєї театральної роботи. Всі постановки „Березіля“ з 1922—1925 рік являються засобами художньої агітації, пропаганди революційних ідей і організації працюючих мас з метою соціалістичне будівництво. До революційного змісту своїх п'єс додав „Березіль“ і революційну форму, замінивши буденницу театральних декорації конструктивними станками.

Режисерськ. штаб

Сидять зліва:
Шмайк, Бортник,
Василько, Тягно,
Пігулович, Курбас,

ням Л. Курбаса—„Березіль“ ставить собі ціллю створити зразковий театр. Okремі експерименти будуть допускатися тільки в процесі роботи над постановками. Намічено поставити в будущому сезоні такі п'єси, розробка котрих вже провадиться: „Жакерія“ по Меріме, „Народовольці“ (1881 р.), „Веренея“ Сейфуліні, „Вій“ по Гоголю Кропивницькому, „Сава Чалий“ — Карпенка-Карого, „Довбиш“ — Федъковича, і одна класична комедія Шекспіра або Кальдерона.

М. Д.

театру Березіль.

Лопатинський, Ліщанський; стоять зліва: Кудрицький.

Крига, Юрій.

Олекса Конторин—поет робітник.

А погляньте щільніш між колеса
Над горном без сорочки мужик
А до нього червоная рельса
Мов гадюка, біжить

Він же скований з міді і гулу
Вільно рельсу руба під гудок
І гукає залишну комуну
Зі стальним молотком.

БРАТ-БРАТА.

Густий садок, де на пеньок схилившись
Сидів Василь на лаві дощаній.
Тихий вітрець йому за шию дихав
І соловей весело цокотів.

Він спочивав після тяжкої праці—
У голові стояв шум ол'коватла.

МОЛОТ КОМУНИ.

Герою праці т. Манахову.

Я живу на заводі невтомнім
Що від ранку дзвинить і луна,
Де гудок, мов метеликів гору,
В синє небо багнетом штурля

А пара в далечіні козиряє
В небо вдаритися й знову назад
Заховає свій чуб серед гаю
І скакне у траву, мов коза

Під гудок прокидається ранок
І навколо гармідер людей;
А завод, закуривши сігару,
Чорним пилом в тунелях гуде

Забалакали шківи й мотори
Біля топки стальний кочегар
Його кличути в заводі теросем
Bo Червоного ордера ма'він

Але ізнов заокали затвори
Заклекотів невтомний кулемет.
Хтось плигонув через гнилий забор,
І Василя схопив за горло міцні.

Але Василь прутнувся і байдоро
Схопив його за шию дротяну
А там ножа і перерізав горло
Аж той снопом у квіти поринув.

Потім схопив рушницю, і затвір,
Мов водомет, крилато полетів.
Ta de дігнати тачанку і катів
Коли Махно, мов вихор, пролетів,

Василь ізнов прийшов в садок до хати
І знов схиливсь на вицвілій пеньок.
А кров йому до серця—рідним братом,
Ta обтира він з себе тую кров.

Але на ранок, як на сході зорі—
І на вербі гойда сірежки вітер
Гнали овець у поле діти
Ta тумани гайдалися на вітах.

Василь устав, поглянув на бандита
Пильно на нього глянувши зомлів—
І похиливсь в зелені бур'яни
Ta тихо мовив: „змій я—катів змій“.

Bo то лежав його коханий брат
Він не бандит, а щирий комунар.
Він з іншими махновську банду гнав,
І на Василя наскочив не взначай.

З МИNUЛОГО.

Під вітром, що рибою плеще
По хвилях озер уночі
На човні у світі овечій
З рушницею виплив Мусій

Гукас залізну комуну.
Зі стальним молотком.

БРАТ-БРАТА.

Густий садок, де на пеньок схиливши
Сидів Василь на лаві дощаній.
Тихий вітрець йому за шию дихав
І соловей весело цокотів.

Він спочивав після тяжкої праці—
У голові стояв шум од ковадла.
До нього ліз собака радо гратись
Хвостом махав—такий веселій, радій.

Горіли очі кудлатої собаки
Так ніби хтів сказати що йому
Плигне в лиці: і гучно, гучно гавкне
І залуна її далеко гук.

А угорі йому хрущі на баса
Грали, як гра динамо на заводі,
Та між квітків веселій вітер грався
І коник злякано стрибнув йому до лоба.

А вечір тихий туляє по-над ставом,
Де до човна схилилась осока.
Сп'ята хвілі, неначе кобза грає
І десь чабан весняну заспівав.

Гляне Василь на обрій той далекий,
Де сходе сонце що-ранку золоте.
І забрянчить зацока його серце
І хутше кров по жилах потече.

Згадає він свою рушницю-маму
І спом'яне товариша коня.
Ще не забув як до виска нагана
Холодний той гидота прикладав.

Він не бандит, а щирий комунар.
Він з іншими махновську банду гнав,
Й на Василя наскочив не взначай.

З МИНУЛОГО.

Під вітром, що рибою плеще
По хвилях озер уночі
На човні у світі овечій
З рушницею виплив Мусій

Він паню учора зарізав.
Сьогодні інакші думки
А човен гадюкою лізе
Бо чує як гай гомонить

Пливе а за ним гостроносий
Бреде над млином молодик,
Навколо від зор папіроси.
І хмара за вітром летить.

І раптом розмову десь чути
(Жахавсь золотий очерет)
То пані папаша звірюка
А зним чи татарин чи грек

Мусій ухопивши рушницю
Й до берега човном біжить
А небо гука повернися
Куди ти юнак, підожди!

І чути від човна лунає:
Стрівайте прокляті кати!
За волю зарізав я паню
Її не одну й... не один.

Олекса Конторин

Про старий мозок, що нового режиму не витерплює.

„Мандат“ Мик. Ердмана
в театрі В. Меєрхольда.

Кли „Учитель Бубус“ був, власне, ласкотом вибухлої петарди, то нова постановка „Мандат“ була величезним вибухом. „Мандатом“ Меєрхольд сті разів надолужив невдачу з „Бубусом“. „Мандатом“ чудово закінчився театральний сезон, „Мандат“ дав гарну славу цьому театрі і був найкращою постановкою минулого року.

Ось уже четвертий тиждень виставляється ця п'еса з кожного дня, збираючи багато публіки, але не викликаючи суперечок: вся преса говорить в одно: надзвичайна вистава.

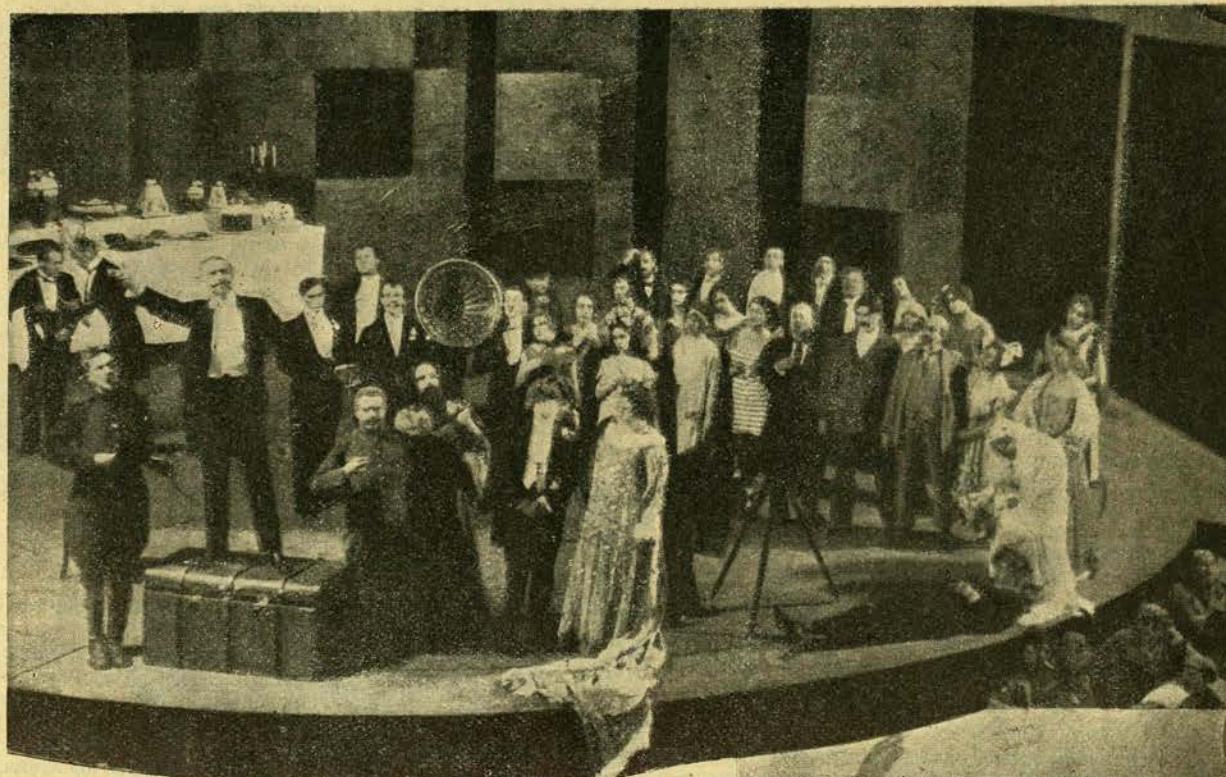
Я не пригадаю ще однієї хоч такої вистави, де було б стільки реготу оплесків та палкіх викликів режисера й автора. У театрі Меєрхольда складаються зараз цікаві й дуже важливі з театрального погляду таблиці для вивчення театральної залі. У цих таблицях зазначено як ставиться глядач до того, що діється на сцені, визначено, різне його поводження під час дії, як от: шум, тиша, кашель, сміх, вигуки, оплески то-що.

Отже, з цих таблиць ми довідуюмося, що з-поміж усіх постановок театру Меєрхольдового „Мандат“ стоїть на першому місці що до сміху та оплесків, викликаних у глядача. (336-й раз лунає сміх на протязі цілої вистави і 9 разів оплески посеред дії).

П'еса Миколи Ердмана ущерб повна комізму становища та шкулких деталів, але крім усього цього авторові пощастило надзвичайним багатим словесним матеріалом виявити свою головну мету—викрити сучасний мінський побут, оголити трагедію „старого мозку“, що нового режиму не витерплює“.

Дарма що смішний і часом анекдотичний „Мандат“, а трагізм його персонажів, що опинилися за щілиною нового життя, ввесь час дається відчувається.

Вистава міниться гарячою кров'ю театральної, яскравого народного фінал другої дії, коли на честь людини з мандатом вилагану (особливо фінал другої дії, коли на честь людини з мандатом вилагану, заливається шарманка, туркотить барабан, дзенькають гармошка, вітанцюють акробати). Дієві особи перевертуються тут

ті великі дні, коли творилася в голоді зліднях та пощестя нова Радянська Земля. До цих закутків вони зносили награбоване ними надбання трудящого люду, по цих закутках воно складали плани, як повалити радянську владу, як знову відновити свій подій „рай“ на землі.

Грають актори чудово. Молодь, надто Гарин, виконавець головної ролі, це найкращий приклад до того, які актори цілком нової формaciї, нової звички витворюються в Меєрхольді.

Отже, з цих таблиць ми довідуюмося, що з-поміж усіх постановок театру Меерхольдового "Мандат" стоять на першому місці що до сміху та оплесків, викликаних у глядача. (336-й раз лунає сміх на протязі цілої вистави і 9 разів оплески посеред дії).

П'еса Миколи Ердмана ущерб повна комізму становища та шуклих деталів, але крім усього цього авторові пощастило надзвичайним багатим словесним матеріалом виявити свою головну мету—викрити сучасний міщанський побут, оголити трагедію "старого мозку", що нового режиму не вітерлює".

Дарма що смішний і часом анекдотичний "Мандат", а трагізм його персонажів, що опинилися за щілиною нового життя, ввесь час дається візаки, відчувається.

Вистава міниться гарячою кров'ю театральності, яскравого народного балагану (особливо фінал другої дії, коли на честь людини з мандатом грає "гармошка", заливається шарманка, туркотить барабан, дзенкають мідяні тарілки й витанцюють акробати). Дієви особи перевертуються тут у трагічні побутові машари. Але разом з цим вистава справді досягає височини громадської трибуни.

Нікчемні, мізерні, перелякані до смерті революцією колишні крамарі та урядовці скакають, як ошпарені, зачуши дзеленчання дзвоника й заглядають у щілину в дверях, чи не йде комуніст, щоб як хамеліони удали з себе інших, причепити на грудях значок, хоч би "доброфлоти": вони все мали надію, що більшовицький лад минеться, як сон (.Тамарочко, подивися віконечко, чи не скінчилася вже радянська влада"), але надії зрадили, отже треба підлабузнюватися, накинути оком жениха-комуніста, знайти родича з робітників.

Меерхольд виображає ввесь цей "преверсток" суспільства в формі найдошкульнішого глузування, що завдає фізіологічного болю й разом з цим викликає великий регіт, гидливий жаль до цих зайвих людей нашої сучасності.

Тяжко передказати зміст п'єси, боязно бо не віддати її деталі, розсипати її "перлинки".

Павлуша Гулячкін—герой "Мандата" увіковічений автором тип людини, що пристосовується до сучасності. Він полохливий та нікчемний. Своєю тонкою шийкою він з острahu ховається в свій старенький біленський светер. Але такий мізерний він до часу, поки в нього нема мандату.

Вимріаний мандат нарешті в його новенькому традиційному компортфелі (мандат—"липовий", написаний самим Павлушою з підписом і печаткою... домкому, що він, Павло Гулячкін, дійсно.. проживає у такому то дому, на такій то вулиці...) і Павлуша пендючачись та набираючись нахабства, де-далі більш кожну мить, потріпуєчи ним у руці кричить:

— Мамінько, держіть мене, а то я цим мандатом усю Росію переарештую.

У домі Гулячкіних щастя й гаразд.

— Павлушо,—каже йому мати—ти тепер відповідальний і будеш на автомобілях їздити. Ти будеш їздити, а я Богу молитись, ти—їздити, а я Богу молитись.

Багатому текстові Миколи Ердмана надав сміливіше доступне тлумачання славетний режисер і творець нових сценічних форм—В. Меерхольд. Меерхольд наповнив кінець п'єси трагічним страхіттям, оголивши всі машари, що їх показується в п'єсі.

Подивіться, ніби говорити вам наприкінці Меерхольд, погляньте, які вони ці люди, що ховалися по закутках у

лася в голоді зліднях та пошестях нова Радянська Земля. До цих закутків вони зносили награбоване ними надбання трудящого люду, по цих закутках вони складали плани, як повалити радянську владу, як знову відновити свій подій "рай" на землі.

Грають актори чудово. Молодь, надто Гарин, виконавець головної ролі, це найкращий приклад до того, які актори цілком нової формациї, нової звички витворюються в Меерхольда під владою його вчиття.

Наприкінці скажемо кілька слів про формлення вистави. Воно має велике значення в виставі. Дія відбувається на трьох концентричних колах вони крутяться й дають змогу подавати і забирати з ко-ну в різних напрямках обстанову, виходити дієвим особам.

П. Кр.

Зверху—**Весілля Настасії Миколаївни** (3-тя дія). Нижче—**Павло Гулячкін** (монолог)—Гарин. Знизу—сімейство Гулячкіних переїздить до Сметанича.

Петро Жаткин.

ГОСТИ ЗІ СТЕПУ.

(Табор).

Там, де столиця розлазиться смітними провулочками й лисіє пустинням, гордиться приземкуватими халупчинами й смородом брудних дворів смердить, ліг небагатьма шатрами з даленої, незнаної примандрувавши гамірний та метушливий табор.. Висунуло тут передмістя свою запльовану голову назустріч ядерному повітрю травнистому та вітерцеві, що пустотливо бавиться на привіллі, заглянуло сліпими очима віконечок туди, звідки так несподівано прийшла галаслива ватага з своєрідною гартанною говіркою, з чорнявими головами, з барвистими убраними, з бренінням усеклими прикрас та силовою розхристаною дитвори; прийшла вона, щоб налаштувати очі міщанинові, залюбленому в свій лад і спокій, латами шатрів, покаляних в болото багатьох далеких шляхів, та довгими низкими небезпечними огнищ, щоб зтурбувати дитячу поискнявою та репетом, жебрацтвом і ахайною настирливістю жінок в червоних хустках...

Спочатку глянуло скоса на табор передмістя, а за ним і місто, де порозлазилися вже по гарнірних вулицях та дворах десятки циган, циганчат та циганок.

А весна закосинилась травами, і під невтомним сонцем на пустинні варкою парує гній та покидьки... Неначе руки розчепирили табор лавами свої шатрів, обіймаючи в нові шляхи жадущу весну...

День-уз-день де-далі все турботніш гуде табор: зітхають на все горло, вигукують чорні, пахущі, мов сира земля, мужики, не влаваючи нечисленними юрмами лютують липкі від лепуї бруду жінота й діти, строкаті, мов невидані птахи, протяжно вимовляють слова, що припахають димом і коханням...

* * *

Табор знайти легко: oddalік видно, як пустиння, де розташувалися цигани, розметало по небу огністі пасма невгласимих огнищ, здаля чути стоязкий гомін, що повис над тишею передмістя.. І нараз пройде — тебе думка, що завітавши до табору, потрапиш у саму гущавину химерного для тебе життя, не тільки обізнаєшся з людьми, що немов зійшли з сторінок екзотичного роману, а вже попращаєшся з нинішим днем, що десь іще борсається в місті в похайливих корчах, що ти вже пірнув у безвісну минувшину днедавніх часів середньовіччя.

І не романтикою вільно-вітрового життя, не дикою ніким не загамованою поезією вразить вас табор. Ні... Інше, зовсім не прекрасне, не ясне радощами обличчя покажеться перед вами.

Де подівся ведмідь, що вміє танчити?, де — баскі циганські коні — хліб циганський?, де тії, що стрімлять угору, ніби розчепиrenimi пальцями своїми, голоблями вози, а коло них вірні кудлаті шалено-злючі пси?

Де поділися ці типові ознаки традиційного табору?

Їх нема.

Гет давно вже повіздиходали, а нові не ловляться, під час голоду й війни загинули коні а з ними пропали і вози і пси. Злінняла історична нині колоритність, пішла кудись із шатрів романтика й поезія, залишивши тільки невинні злінні.

товщині, в повсякденному житті непорушно беріг свою питому старовину, від часу спопелі старожитні звичаї, широ пильнував вутлі та наїви вірування.

І острівцем далекої, за малим не середньовічної, минувшини, такої недовідомої та химерної, лежить сивий, строкатий та похилий табор, гурт смаглявих людей серед цих днів, що линуть у майбутність, та бренят новиною...

* * *

Про походження циган досі ходили найфантастичніші догадки. І тільки нещодавно наукі вдалося трохи розвіяти туман, що густо окривав історію цього, багатьма сторонами ще не з'ясованого, плем'я. Тепер, звичайно, вважають циган за виходців з Індії, де досі багато племен (нати, коравари, бідайя, сукала) нагадують їх своїми професійними промислами життям побутом.

Придивіться до циган, і ви повірите науковим висновкам. Надсередній зрост, стату ріність, смаглява шкіра, просте трохи спохилечоло, довгий, тонкий орлій ніс, з лиця коліром смаженої кали, з чорними бліскучими жувавими очима, кучма чорного волосся — хиба ж вони не нага дуруті індуса з-над берегів Гангу...

Напевне, колотнечи, усобиці та напади в Х віці в Індії, приневолили їх помандрувати з своєї батьківщини великою ордою й рушили до Європи. Але маємо підставигадати, що і це за давніших часів осередком їхнього життя була Месопотамія й Єгипет. Над усе цікава річ, що про це ж таки саме, надто про Єгипет оповідає нам і ціла низка циганських переказів. Ось наївні та кумедні слова однієї легенді: в ній відбилися гордоці й пиха звичайніших дикунів!

Поги ведуть рід свій од Сима, пані й цигани — від Іяфета, а вважають люд — од Хама".

Другий переказ додає: «Єгипетський фараон разом з Єгіптянами пересливав Євреїв і з волі божої потонув у Червоному морі вкупі з військом. От потопу врятувалися тільки Єгипетські хлопчик та дівча. Вони підвоювали та біду бідували, крали через злідні, отого ж то й пішли крадіж, а від них самих пішов циганський народ, що спіткала його доля мандрувати й страждати».

У темряві віків лежить початок цього племя: сам Геродот, називаючи та описуючи якихось «сигін», нагадує нам про циган...

1417 року, в середньовіччя циганська орда під проводом «царя» Сир деля та «герцогів» Михалі, Андраша та Пануеля подалася в гору по-наївному. Дунаєм і за четверті віку розійшлася по всій Європі. Хроніка і літопис того часу зазначають, що вони зменацька з'явилися й відзначалися відмінною вчинками. У цьому ж віці їх можна було вже подибати в Литві, Польщі та в осередкові бувшої Росії. У південній же Європі, особливо на Балканах, де їх і тепер багато, вони жили ще раніш.

Це невпокійне, непосидюче плем'я насамперед є жертва несправедливості дужих народів. Циган на історичному шляху переслідували, винищували, чиняли над ними насильство. До початку мало не XIX віку їх виганяли з країн, змушені були втікати від преслідування.

нога для тебе життя, не тільки обізнаєшся з людьми, що немов зійшли з сторінок екзотичного роману, а вже попрощався з нинішнім днем, що десь іще борсачиться в місті в похайливих корчах, що ти вже пірнув у безвісну минувшину днедавніх часів середньовіччя.

І не романтикою вільно-вітрового життя, не дикою ніким не загомованою поезією вразить вас табор. Ні... Інша, зовсім не прекрасне, не ясне радощами обличчя покажеться перед вами.

Де подівся ведмідь, що вміє танчити?, де—баскі циганські коні—хліб циганський?, де ті, що стрімлять угору, ніби розчепиреними пальцями своїми, голоблями вози, а коло них вірні кудлаті шалено-злучі пси?

Де поділися ці типові ознакі традиційного табору?

Їх нема.

Гет давно вже повиздихали, а нові не ловляться, під час голоду й війни загинули коні а з ними пропали і вози і пси. Зління історична нині колоритність, пішла кудись із шатрів романтика й поезія, залишивши тільки невиводні злідні.

І тепер безкінний, голодний табор уже забуває безмежний степовий океан, забуває куряви зміясті путівці та таборища на узліссях, здобрівши гноянім пустиням на передмістях, задушним повітрям, смалитиною та бензином засмердженим, міських, немов збожеволіх, майданів та лискучими рейками залізниць з ящиками теплушок...

Багато де-чого відміnilося перемеженилося в житті, що розпростерлося навколо цього химерного плем'я.

Огнем неситим спопелячи, полум'яніли події війні і революції.. А табор у своїй побл

дував євреїв і з волі божої потонув у Червоному морі вкупу з військовим. От потопу врятувалися тільки єгипетські хлопчик та дівча. Вони мандрували та бідували, крали через злідні, отого ж то й пішло крадіж, а від них самих пішов циганський народ, що спіткала його дола мандрувати й страждати».

У темряві віків лежить початок цього племя: сам Геродот, називаючи та описуючи якихось «сигін», нагадує нам про циган...

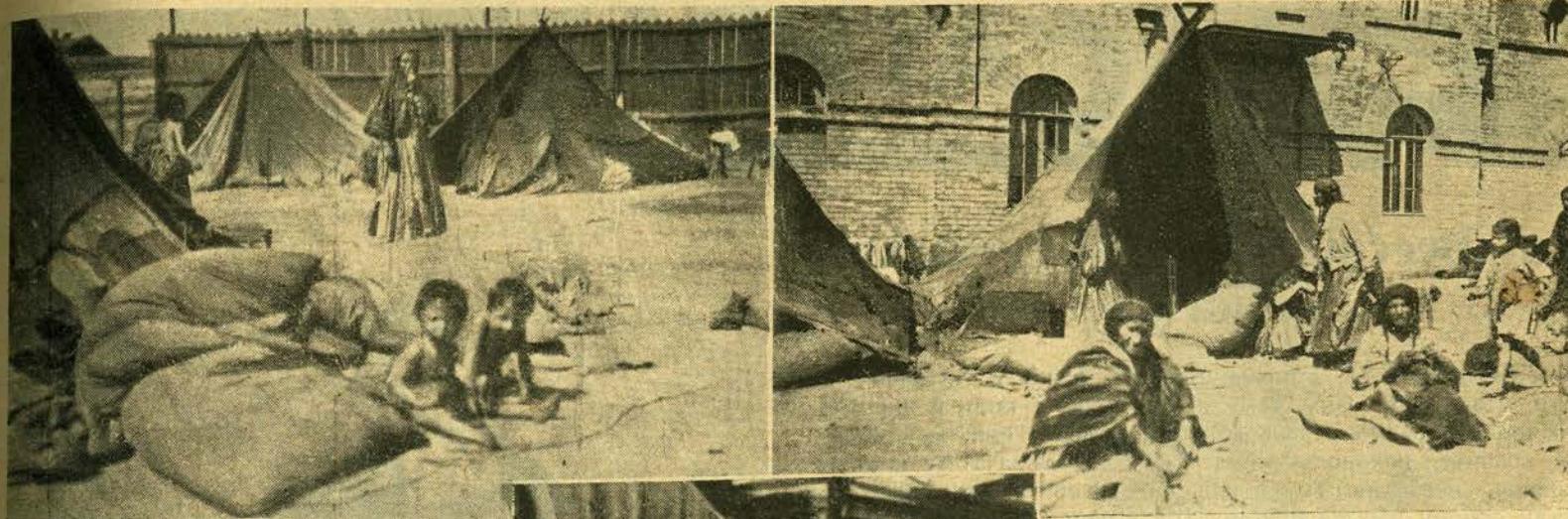
1417 року, в середньовіччя циганська орда під проводом «царя» Синделя та «герцогів» Михалі, Андраша та Пануеля подалася в гору по-над Дунаем і за четверть віку розійшлася по всій Європі. Хроніка і літопис того часу зазначають, що вони зненацька з'явилися й відзначалися дикими вчинками. У цьому ж віці їх можна було вже подибати в Литві, Польщі та в осередкові бувшої Росії. У південній же Європі, особливо на Балканах, де їх і тепер багато, вони жили ще раніше.

Це невпокійне, непосидюче плем'я насамперед є жертва несправедливості дужих народів. Циган на історичному шляху переслідували, винищували, чинять над ними насильства. До початку мало не XIX століття їх виганяють з міст, забороняють їм прибувати до грунтів, обертають їх у пан щан,—одно слово перешкоджають почати спокійне творче життя. В Єспанії 1499 року Королева Ізабела потребувала від них на протязі 60-ти днів змінити своє життя й оселитися в містах; 1633 року їм заборонено зватися циганами й розмовляти рідною мовою, у Румунії їх вважають за рабів держави, монастирів та бояр, надто ж нелюдсько постановилася до них Франція, що багато разів виганяла їх геть по-за свій кордон. Під утиском гнобительних законів, під батагами зненависті цигани поневірюються з краю до краю. Мандрують по Європі й Азії й у відповідь на

Жваво метушилася дитвора...

Посварились...

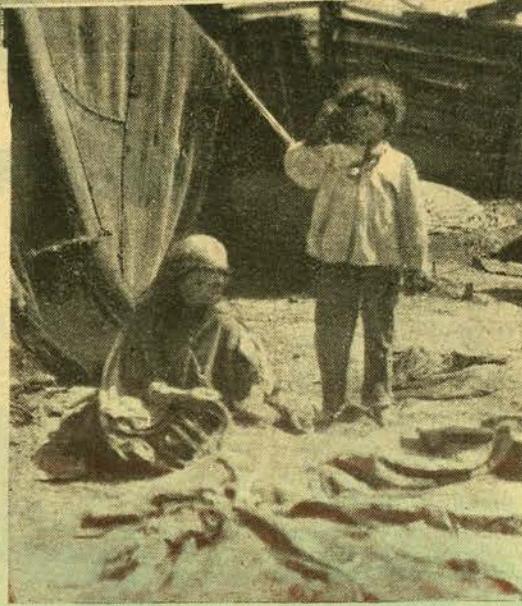
Хлопчики ростуть як бур'ян...

борожечу до себе плекають у собі ширу лжебов до свого одвічного мандрівного побуття.

ІХ вік приносить цим, гнаним народами племадам, де-яку вільність, що незабаром виявляє свої наслідки.

У Румунії недавні заколоти, нетяги й старці під впливом скасування правообмежних законів робляться ретельними та дбайливими хліборобами й громадянами; по інших краях вони, оселяючись по містах, робляться ремісниками й асимілюються з тубільцями.

Скрізь, хоч-би де вони жили, то добувають собі на хліб же тем самим ремеслом: котлярі, лудильники, кошкарі, золотники, коновалі, леверанти, кумедники, водії дресированих звірят, гадальники й віщуни, далі старці, іноді від того, щоб почути те, що лежить на похвati, — оце їхній циганський промисел переходить він від роду й до роду. Цигани народ — бідаха, озліслив, відлюдний, упосліжений історією. Але що вражає нас у них, — все позначається на релігії. У циган же всі позначені на релігійних справах. Вони доволі легко пристосовуються до умов середовища в релігійних справах. У Росії вони — православні, в Єспанії — католики, в Туреччині — магометани (цигани, — мовляв — якої ти віри? — «А тобі якої треба?») Але під напливом

Діти на подвір'ї.

— Ой, дадо, дедуро! — Поговоривши з батьком, він пішов до шатра, а кілька хвилин згодом тяжкою ходою пішов за ним слідком і Івка. Раптом у таборі розляглися зойки: то старий Івка угрущав уже свого старого сина за те, що він приховав частину уторгованих за мідницю грошей. Дід посеред цілого табору при дітях і внуках давав йому хлости ремінною пугою, а винуватець сумирно стояв під ударами, неначе так і треба було, чорна борода його скіялася все нижче, змітаючи цілунками порох з батьківських чобіт. «Досить! — похмуро буркнув дід, а покараний жадібно пірвався до зашкраблобі, волохатої руки, що злісно стискала пугу. Отак родові звичаї тріумфували в таборі своє безсмертя.

* *

Памолодь таборова. У неї маслом відблискуює волосся, буйними пасмами виривається з під барвистої хустки, а очі іскряно-бліскаві, ніби те вогнище, що біля входу в шатро. Забачила нас, заворушила плечима, запишала свій видок. Скільки їй років? Не більш як 20, мабуть. Неймовірність тане перед срібняком.

Скажи, як тебе звати? — У неї два імення. Одне бренить по лісом: Собета — ім'я опалене вітрами й пахуще полинем. Друге ім'я звичайне — Катя, північно-українська Катя по-башному — усміхається, вилискуючи

ї асмілюються з тубільцями.

Скірзь, хоч-би де вони жили, то добувають собі на хліб же тим самим ремеслом: котляри, судильники, кошкарі, золотники, коновали, леванти, кумедники, водії дресированих звірів, гадальники й віщуни, далі старці, іноді не від того, щоб подупити те, що лежить на похвati, — оце іхній циганський промисел переходить він від роду й до роду. Цигани народ — бідаха, озлісливий, відлюдний, упослідженний історією. Але що вражає нас у них, — це ось що: звичайно, консервативність перш за все позначається на релігії. У циган же навпаки: вони доволі легко пристосовуються до умов середовища в релігійних справах.

У Росії вони — православні, в Еспанії — католики, в Туреччині — магометани («Цигани, — мовляв — якої ти віри? — «А тобі якої треба?») Але під напліномок зокрема обрядової релігійності в них живуть погляди іхньої втраченої батьківщини... Найкавіші обряди відбуваються коли трапиться якася видатна подія в житті цигана. Перед шлюбом молодята ставляють по-над берегом озера чи ріки дві засвічені свічки. Коли одна з них погасне не догорівши, то це вважається за ознаку нещасливого життя, тоді молодята кидають у воду яблока й яйця щоб уласкавити духа-водяника. До умірущого приводять білу собаку, що облизує недужого, виманюючи душу з тіла. Під час конання виносять з намету речі, що об них може спіткнутися душа, вийшовши з тіла. Небіжчика виносять не дверима, а заднього стінкою шатра, а на дворі ставляють біля приголовку тичину, стромлюють у землю й питают: «Чи вбив тебе великий бог?» Коли привидиться, що небіжчик поворухнувся, то значить він загинув од ворожного наміру, треба помститись...

Так само часом тхнє предковіччям і від соціального життя циган. Племінний лад у них цілком зберігся. Спадкові родові старшини, що колись мали право на життя і смерть своїх родичів, тепер дають дозвіл уступати в шлюб і дають шлюбну розлуку, чинять суд у незначних суперечках. По смерті такого старшини найстарший чоловік племені вкладає на спину його синові померлого й уроочисто виголошує: «Будь ти своїм батьком, і твоїм батьком будеш ти».

Тяжкостати на розмову з таборянами. Я близенько сів коло похиленого літами старого Івка, що зігнувся над подертим полотнищем шатра.

— Погано живеться вам, дідуся?

— Шингала, біда! Коня нема. Нема! Пропадав, рома, зовсім пропадав! — густий чванькуватий голос деренчав болем:

— Був у городі, в совет ходила, коней просила. Баредир обіцяла. Ждать треба.

Сказали це, сдвернувшись. І знову мовчання лягло між нами. Либонь пригадалася дідові любе серцюві іржання кобил та купраті огери. Побачив циган книжку в моїх руках і спрепенувся:

— Товаришу, запиши про нас! Нема життя роменського без коня нема.

Коли сонце, спіткнувшись об низьку дзвіницю, сковалося за приземкуватими халупчинами, і чорні духовіті циганчата перестали бряжчати мідяками, гуляючи в орла рішки, з міста з вичищеними цеглою, що аж очі сліпить, коstrулями почали вертатися чорні чавани. Вони були спітнілі од утоми, закурені та похмури. Місто без грошей, місто заклопотане силою всіх справ: як же ж циганові добути там собі прибутку? І один тільки бородан із синім єолоссям, притрушеним снігом сивини, у стоптаніх лакових колись чоботях прийшов веселій, усміхався: він дорого продав мідницю. Виявилось, що це син моого бесідника Івки. Він уже мав діти та своїх внуків; всі радісно гукнули до нього:

Діти на подвір'ї.

ками порох з батьківських чобіт. «Досить» — похмуро буркнув дід, а покараний жадібно пірвався до зашкірублой, волохатої руки, що злісно стискала пугу. Отак родові звічай триумфували в таборі своеї безсмертя.

* * *

Памоліть таборова. У ній маслом відблискуює волосся, буйними пасмами виривається з під барвистої хустки, а очі іскряно-бліскаві, ніби те вогнище, що біля входу в шатро. Забачила нас, заворушила плечима, запишала свій видок. Скільки їй років? Не більш як 20, мабуть. Неймовірність тане перед срібняком.

— Скажи, як тебе звати? — У ній два імення. Одне бренить по лісово му: Собета — ім'я опалене вітрами й пахуще полинем. Друге ім'я звичайне — Катря, накинене церквою. — Катря по вашому — усміхнеться, вилицькуючи перловими зубами. — Хочеш, пісню заспіваю, грошей не шкодуй!

І молодий голос забренів, незрозумілими повними жаги словами.

Те жином ме яда судьба
Пал о ром на жавас,
Шоро на пхавандас
Джава ме, молодо, заллюся
І у морі затоплюся!!

— Деулал! Ада саро свето напе! Такої на цілому світі нема. І гукнули таборян і завершали дитвора по-пташиному... Циган, що стояв поруч в оксамитній безрукавці кольором вечірньо заграви з позлістистими гудзиками, палко заговорив: «Диви, баредир, вид у неї немов той вогонь. А станом яка висока! Монарха — краля. В скоки піде — очі краще заплющ. виступить ніжкою — кай горой чувела — зразу четвертну віддаси!

У танок піде — кістки в ній ламлються, шкура рветься, як сплесне руку об руку — п'ятьорку не одну викинеш! А Собета, ніби пітверджуючи це, пішла танцювати, побрязкуючи дукачами, голими черними ногами ледве торкаючись порохівної землі.

И старушке сорок лет
Молодушке году нет!
Их да ли-ли-ли,
Та да ли-ли-ли!
Ты старушка подбодрись,
Со м:ой рядом становись!

І несамовіті веселощи, пориваючись наоколо, заворушили смаглявим тілом, покотилися геть по табору, укривши його злідній бруд, дрантя й вошивість.

* * *

Смерком біля огнища мені старий циган оповідав про кохання циганське до жінок. Хлопчиків до 8 років цигани кидають на призволяще, зате дівчаток бережуть, викохують, пестять, збиряють їх на посаг. Хлопчики ростуть, як бур'ян на пустинні, дівчатка ростуть під доглядом та піклуванням. А діти — це щастя циганське. «Ніби зорі в небі, так у матері діти: притиснеш немовлятко до персів — дуже солодкі. Смокче воно груди — присміно. І без дітей нудиться душа». Цілій день на заяложених постелях.

— У нас ширандуні лачі — у нас пуховиці хороши!

Ними славиться шатро: лежать матері, постячи та бавлючи маленькими смаглячими крихіткам, що репетують, як не луснуть: «Ой тихо, мое нещічко, ой тихо»... І тільки пошарпаний округлій смочок пом'ятих грудей, попавши в слиняви губи, дає спокій.

Циган нарікав на тяжкі часи, але гордість витиснула з його вуст палкі слова надії: «Багаті ми на свої циганські голови!»

САТИРА И ГУМОР

Про „Всесвіт“ з приводу ювілея „Вісти“.

— Перш за все, я повинен чесно заявити читачеві, що писати статті на таку тему я не хотів, а коли й пишу, то виключно в порядкові авансової дисципліни. Тема, як ви й сами добре бачите, нехороша тема, скученная, а тому й стаття нехороша, невдалая. Тим більш, що історія знає уже одну невдалу спробу в цім напрямку. Ще в першому числі «Всесвіту» відомий, талановитий драматург Остап Вишня писав на таку тему і то нічогісінко не вийшло, а людина «Вія» переробила. То куди вже нам...

— Тяжкувата тема...

— Викручувавсь я довго. Перед тим, як приступити до цієї примусової роботи, я чотири хвилини даремно силився доказать секретареві редакції, що великий, універсальний, ілюстрований, літературно-художній журнал «Всесвіт» не має нічогісінко спільногого з великою щоденною українською (не українізованою—боже борони) газетою «Вісти», що святкує оце свій 5-ти річний ювілей.

— Того—казав я секретареві,— що редакція «Всесвіту» цілих 5 місяців міститься під столом у закордонному відділі «Вістей», на мою думку, занадто мало, щоб втрутатися в ювілей. Як виженуть, кажу, вас звітти і втиряете одразу єдиний органічний звязок. А виженуть безумовно і швидко. Як тільки завідувачому відділом т. Радишу ніде буде складати старі вірізки з газет—так і виженуть. То—кажу,—у тов. Радиша тут же зразу під ногами «полное собраніе сочиненій», а то якась редакція плутається. Й'бо, виженуты! Так знаєте, що мені відповів секретаръ? Не виженуть, каже, а виженуть—ми з закордонного у прикордонний переїдемо—живуть же люди й на кресах. Ну, думаю, пожди, не беръоть тебе з ідеологічного боку, попробуємо з фінансового...

— Ну, на біса вам, кажу, Вулодя (нашого секретаря Вулодя

— Того—казав я секретареві,— що редакція «Всесвіту» цілих 5 місяців міститься під столом у закордонному відділі «Вістей», на мою думку, занадто мало, щоб втрутатися в ювілей. Як виженуть, кажу, вас звітти і втиряєте одразу єдиний органічний зв'язок. А виженуть безумовно і швидко. Як тільки завідуючому відділом т. Радишу ніде буде складати старі вірізки з газет—так і виженуть. То—кажу,—у тов. Радиша тут же зразу під ногами «полне собрание сочинений», а то якась редакція плутається. Й'бо, виженуть! Так знаєте, що мені відповідь секретаря? Не виженуть, каже, а виженуть—ми з закордонного у прикордонний переїдемо—живуть же люди й на кресах. Ну, думаю, пожди, не беруть тебе з ідеологічного боку, попробуємо з фінансового...

— Ну, на біса вам, кажу, Вулодя (нашого секретаря Вулодею звати). Симпатичної такий українець з українізованих. Спокійний і до того ще й класичний blond, або по нашому—рижий)— на біса вам оті «Вісти»? Вони вам—кажу—справу псують, вони вас «самостоятельности» позбавляють, вони вам ціну збавляють. Не забувайте—кажу—що «Всесвіт» як сам по собі, гордо коштує 60 коп. на місяць, а як злигається з «великою, щоденною», так і пропав семигривенник: нема вже тих гордошів і бери його голими руками за паршивих 40 коп. Ну, де тут логіка? Та потихесеньку йому — секретареві—про 20.000 семи гривенників, про дефіцит, про дотаційні перспективи... Секретарь, що під час цієї оброботки, вирізував із закордонного журналу фотографічні знімки власного фотографа, раптом кинув цю художню творчість, схопив—не знаю вже для чого мармурове преспапье і зробивши досить довгу паузу, промовив до мене прекрасною українською мовою: «Слушайте, вроде как писатель Чечвянський,—или ви будете немедленно писать статтю,... или ви не менее немедленно возвращаєте аванс. Я кончил!»

— Він „кончил“, а я... Сів писати статтю про

„Всесвіт“

— «Всесвіт»—це великий, універсальний, ілюстрований, літературно-художній журнал.

— «Всесвіт» почав виходити у січні цього року і вже досить зарекомендував себе як великий, універсальний і т. д. (дивись початок) журнал.

— «Всесвіт» виходить регулярно раз на три тижні, чому досить влучно називається „Двохтижневиком“. Ще зрозуміло. А от чому

... „І народився великий, універсальний, ілюстрований літ.-худ. журнал „Всесвіт“.

Мал. худ. Сашко.

«Всесвіт» зветься „універсальним“ не зроміло. Принаймні ще в одногого „універсалу“ не друковано, та й очевидно не буде друковано, бо в складі співробітників проф. Грушевського, здається, немає.

— «Всесвіт» видається українською мовою. Мова ця, як відомо „совершенно непонятная“ для широких кол. населення, в тому цілком зрозуміло, що не всі його читають. Принаймні, шостого № не вистарчило: навіть для власного редактора прийшлося купувати у газетчика. Насилу нашли десь.

— Мета „Всесвіту“ досить орігінальна. Його завдання не остородило, заяздана сучасність—ні! Мета цього великого прекрасного журналу освітлювати не менш велику й прекрасну (за що боролись?)—будучність. „Всесвіт“—увесь в майбутньому!

— Принаймні, сама редакція „не жалея затрат“, ось уже 5-й місяць на останній сторінці худобкладинки кожного № уперто запевняє читачів:

— У журналі **будуть** великі відділи літератури, мальства, театрального мистецтва, сатири та гумору, спорту і т. і.

— Особливу увагу **буде** звернено на всесвітню ілюстрацію.

— Звичайно, цього ще нічогісінько немає, але безумовно **буде**.

— Злі вороги, правда, розпускають чутку, що ніби-то читачі уже склали пісню:

Ой, скажіть же добре люде,

Коли ж воно, принаймні, буде??.

— Але, це не більш, як провокація, бо читачеві абсолютно не мають хвилюватися, нехай лише читач придивиться які сили запрошенні до співробітництва у „Всесвіті“. Письменники з усієнького, можно сказати, світу:

— З Нью-Йорку з Балти, з Парижу—з Лохвиці, з Берліну з Деражні, з Вінніпегу—з Вінниці, з Канади Праги—з Покс-тилівки. Тут і „Гарт“, тут і „Плуг“, і „Молот“ і ВАПП, і ВУАПП, і ХАП, і Хап—хап. Цілих аж 110 письменників і лише одна роботяча людина фотограф А. П. Плахтій.

Гне гризується, бо знайшли прекрасну платформочку для об'єднання, самі того не помічаючи. А цілесеньку зиму на з'їздах платформочки шукали: входили, виходили, переходили, писали писали, писали листи до редакції... Одне слово, шукала публіка, а справа розв'язується дуже легко й просто: приходь у «Всесвіт», спіри аванса і нічого тобі «сосюритись»...

— Так що не сумуйте, любі читачі, «Всесвіт» обіцянку никонас. Все **буде**, навіть відділ сатири та гумору буде. То що, що він до цього часу був надзвичайно біdnий і слабий.

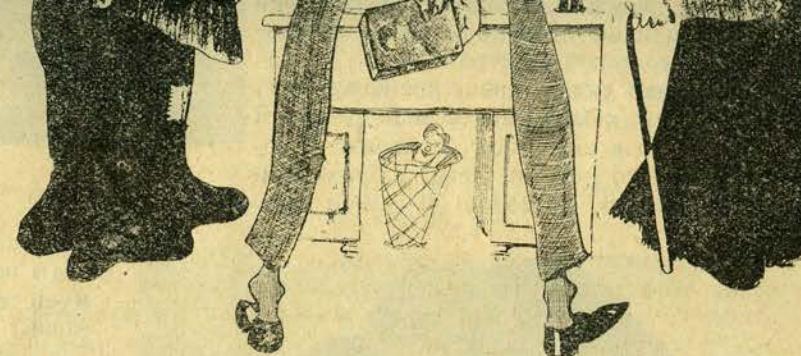
„Юні“ віонери „Всесвіту“.

усенького, можна сказати, слугу.

— З Нью-Йорку — з Балти, з Парижу — з Лохвиці, з Берліну з Деражні, з Вінніпегу — з Винниці, з Канади Праги — з Покс-тилівки. Тут і „Гарт“, тут і „Плуг“, і „Молот“ і ВАПП, і ВУАПП, і ХАП, і Хап — хап. Цілих аж 110 письменників і лише одна роботяча людина фотограф А. П. Плахтій.

І не гризується, бо знайшли прекрасну платформочку для об'єднання, самі того не помічаючи. А цілесеньку зиму на з'їздах тієї платформочки шукали: входили, виходили, переходили, писали заяви, писали листи до редакції... Одне слово, шукала публіка, а справа розв'язується дуже легко й просто: прихід у «Всесвіт», бери аванса і нічого тобі «сосюритись»...

— Так що не сумуйте, любі читачі, «Всесвіт» обіцянку нико не буде, навіть відділ сатири та гумору буде. То нічого, що він до цього часу був надзвичайно бідний і слабий. Це пояснюється виключно тим, що-як відомо ще з старих російських хрестоматій — український народ «отличається своїм природним, мягким юмором». Хибу цю і ще де-які, що до цього часу були, редакція постарається виправити і років через надціть на Вкраїні буде: «Великий щоденний, універсальний, ілюстрований літературно-художній журнал «Всесвіт»!!!

„Юні“ віонери „Всесвіту“.

P. S. Може хто з читачів запитає, чому я нічого не написав про «Вісти»? Коли такі питання будуть, то заздалегідь відповідаю на них по одеському «на вопрос — вопросом»: «А хіба до примусової праці не засуджують умовно»?

Василь Чечвянський.

Г а с л о д н я.

Лицем до села,

Лицем до міста.

Ні до села, ні до міста.

п'ятиріч'я

УКРАЇНСЬКА ШКОЛЯ

(До п'ятої річниці

Вже не згадаю, хто вперше назвав „Правду“ всесоюзною школою політграмоти. Та ніколи не відчував я так яскраво вихованого значіння газети, як тепер, коли святкуємо п'ятиріччя „Вісти“.

Згадую „Вісти“ на межі першого та другого років їхньої праці. Складачів, що голодні зомлівали коло каси, і... знову складали рядки, бо — хіба ж можна, щоб „Вісти“ не вийшли. Лінотіпщика тов. Новікова пригадую, як вчив мене палити камін юзефовичового кабінету пожовклив „Южним Краєм“, щоб одійшли задублі руки, щоб закінчити потім щоденну полеміку з потойбічною петлюриною пресою. Друкаря Леону'єва, що пригадував всіх родичів, а все-ж по кілька діб не бачив дітей днюючи й ночуючи коло своєї розхлябаної та всеж — улюбленої ротаційки.

Редакційний склад. Двоє-троє комуністів, що з між них хіба редактор знов „перо й чорнило та яка в них сила“, а решта „журналістів“ — просто „віддані шевці“. Приходили в потертій шинелі, в шоломі зі щойно одір-

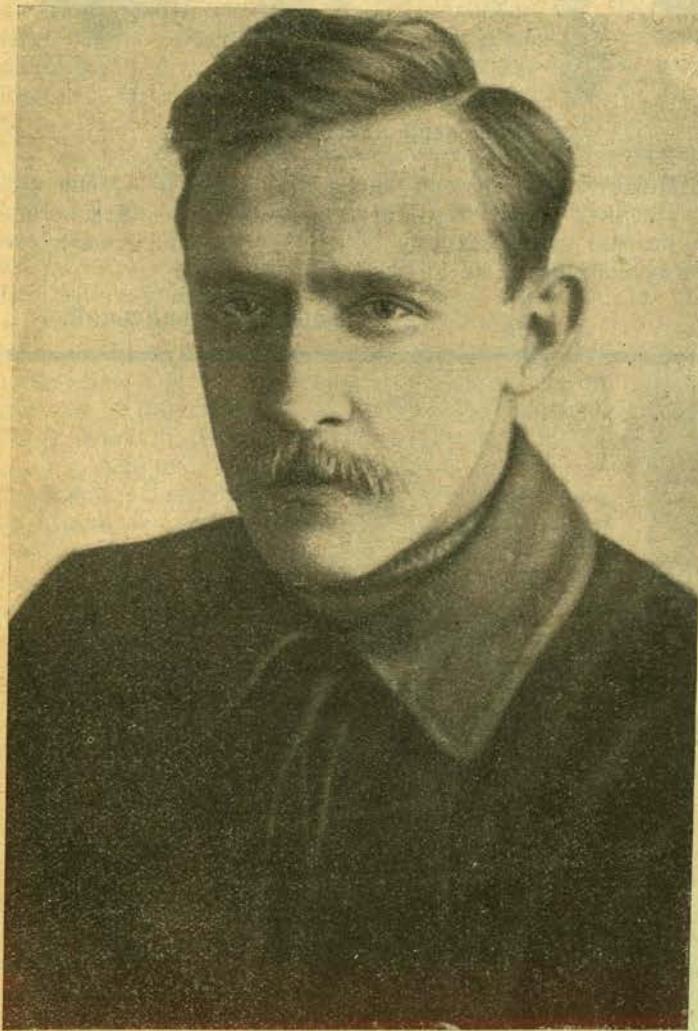
ваною зіркою. В процесі напруженої роботи набували фахових навичок, учили комуністичної грамоти та й.. української мови.

Спадщина від буржуазної преси... Від

ж таки, нишком „янничар“ приходить такий собі жеребець, а ремін на ньому від ковного зразку. Двері цад

всіх родити, а все ж по кілька днів не залишати дніючи й ночуючи коло своєї розхлябаної та всеж—улюбленої ротаційки.

Редакційний склад. Двоє—трое комуністів, що з між них хіба редактор знов „перо й чорнило та яка в них сила“, а решта „журналістів“—просто „віддані шевці“. Приходили в потертій шинелі, в шоломі зі щойно одір-

Тов. Блакитний, В. М.
Беззмінний ред. „Вісти ВУЦВК“ з першого дні та виходу.

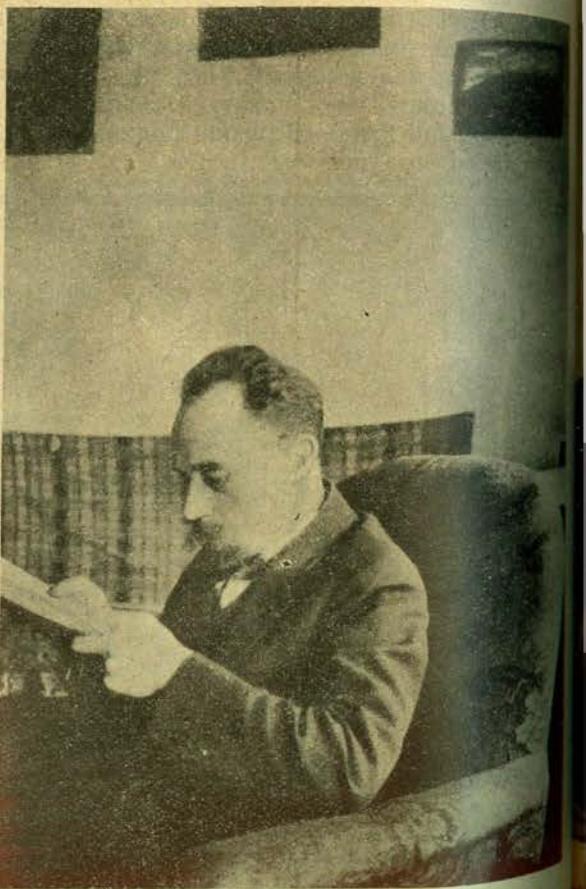
ваною зіркою. В процесі напруженої роботи набували фахових навичок, учили комуністичної грамоти та й.. української мови.

Спадщина від буржуазної преси... Від „Ради“ чи що? Чи від малописьменних УНР і вських писак?—Спадщини не мали. А хто прийшов — прийшов пізніше. Бо не просто собі „міняв віхи“, а прогартовувся вогнем та водою революції, йшов по щаблях зі самого низу через концтабір, перекладача, коректора, випускового,— щоб переплавитися на справжнього радянського журналіста.

Тепер про стан „морально - політичний“. З закордону мали всяку „Українську Трибуну“. Зирнеш—а техніка крагща, а літературною якістю вище.

„Громадянство“ сичало. Це-ж було ще до Голубовичового процесу. Вже не питалось як за рік, за два — „скільки Ленін золота шле“— а все-

ж таки, нишком „яничар“ приходить такий собі жемдобре, а ремін на ньому кового зразку. Двері щіль-

т. Кулик, І. Ю. Член ред. кол. газ. „Вісти“ 1920 р.

РОКІВ

ЛА КОМУНІЗМУ.

„Вістей ВУЦВКу“).

друку, щоб не користався він з Вістянського досвіду, не був-би в ідейній залежності, коли не просто в організаційно-персональному звязкові з „Вістями“? Чи є бодай один на Україні активник радянець чужий виховавчому впливові „Вістей“?

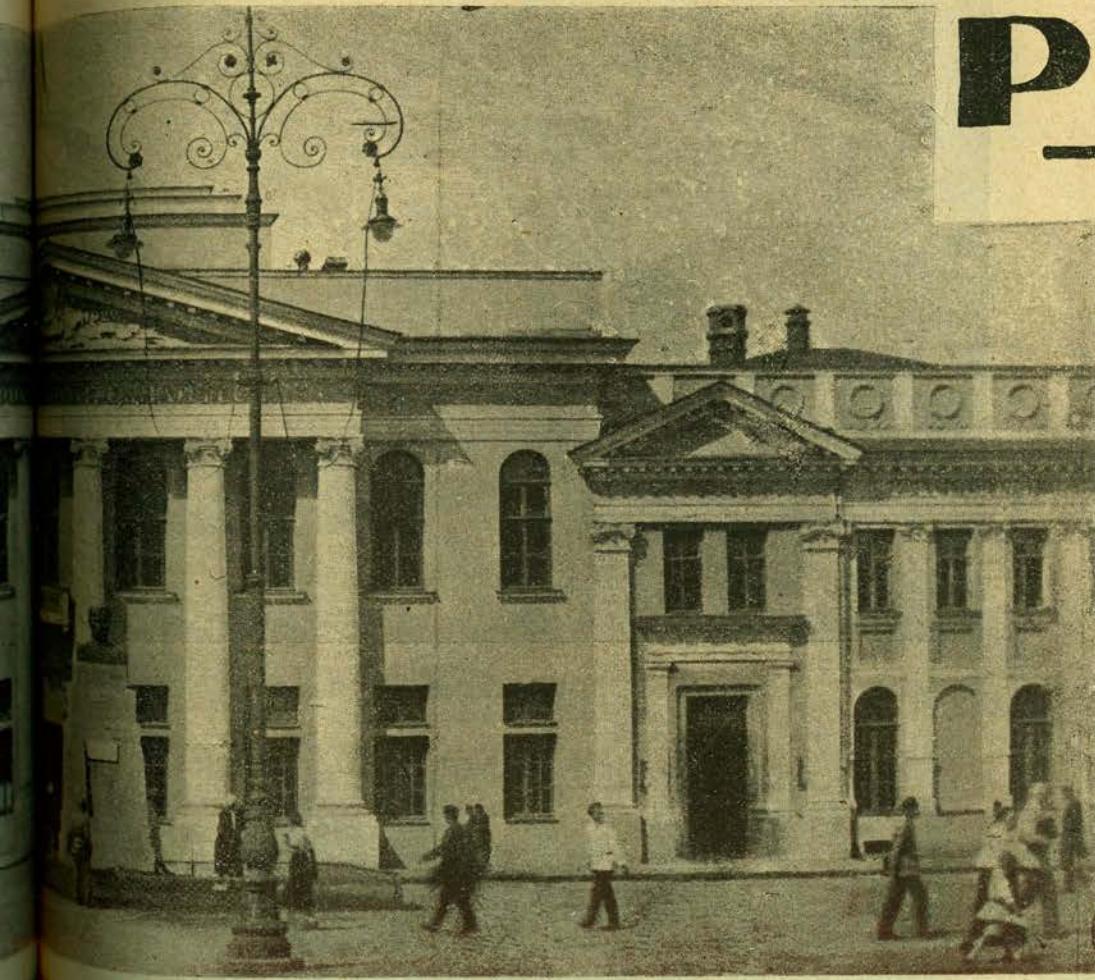
Хто-то вигадав, що „Вісти“ означає по українському те саме, що по російському „Ізвестія“. — Дурне!

„Вісти“ то—керовничий часопис комуністичної партії мовою українською. „Вісти“ утворили кадр по українському письменних комуністів-журналістів (та й письменників), виховали багатотисячну масу читачів. „Вісти“ кріз неї нашої вкраїнської плутанини пробили широкий шлях до завтрашньої українізації „Комуніста“. Тепер—можна. „Вісти“ п'ять років (яких років) допомагали партії виховувати на Україні комуністичні кадри і резерви.

В тій роботі п'ятиріччя „Вістей“—грань. Та не кінець.

Хіба не чуєте з одного берегу вереску про „гвалтовну“... „передплату“ чи, пак, той — „гвалтовну українізацію“.

А з другого (та не другого, таки з того-ж самого) бурчання про „банкротство“ на поганій Україні штучної комунізмії (бо

Фот. А. Плахтія.

Добродію, як ви вкраїнець і я український, то ви повинні... Або порадять тобі Сидить місяців зо два йолоп—коли приходить тов. із чека:

— А знаєте, то петлюрівський хорунжий.

І так на тебе пильно дивиться... А „Вісти“ таки виходили. Виходили уперто, що-дня. Що-дня гукали всесвіту—є червона Радянська Україна!

Фот. А. Плахтія.

„Добродію, як ви вкраїнець і я український, то ви повинні... Або порадять тобі батька. Сидить місяців зо два йолоп—йолопом, коли приходить тов, із чека:

— А знаєте, то петлюрівський хорунжий.

І так на тебе пильно дивиться...

А „Вісти“ таки виходили. Виходили уперто, що-дня. Що-дня гукали всесвіту—є червона Радянська Україна!

І чув те свій товариш—пролетар, по революційному стайлі та не гнучкий по революційному. Отой самий що „не понимал этой газеты и не знал кому она нужна“. Чув, що є не лише „Южфонт“ боротьби з контр-революцією, що

— є УСРР!

Чув те і хворий на „неньку“. І збивали його „Вісти“ з його жовтоблакитного пантелику.

Змушували коперсатися пазурями в хуторянській потилиці, замислювати що

— є УСРР.

І пішли читати, передплачувати, передруковувати. Та як читати, як передруковувати!

— Од Чернігова та Лубен до Вінніпегу й Н'ю-Йорку, не минаючи „ніже тії комі“ ні друкарської помилки. А поруч із тим ріс тираж, до десятків тисяч пух формат, кращав папір, яснішав друк.

І чи є нині, поміж кількадесятю хоч один орган рядянського українського

І. Ф. Член ред. кол. газ. „Вісти“ 1920 р.

Центальна Наукова

били широкий шлях до завтрашньої українізації „Комунаста“. Тепер—можна. „Вісти“ п'ять років (яких років) допомагали партії виховувати на Україні комуністичні кадри і резерви.

В тій роботі п'ятиріччя „Вістей“—грань. Та не кінець.

Хіба не чуєте з одного берегу вереску про „гвалтовну... „передплату“ чи, пак, той — „гвалтовну українізацію“.

А з другого (та не другого, таки з того-ж самого) бурчання про „банкротство“ на селянській Україні „штучної комунізації“, (бо, бач, „гуртове-чортове“).

П'ятиріччя „Всеукраїнської школи комунізму—лише грань, лише перехід до вищого щабля.

На тлі господарчого піднесення плине, шорошить заміліми лежачими камінцями хвиля дрібнобуржуазної ідеології!

т. Пилипенко, С. В. Не раз вик. об. ред. „Вістей“. Ред. „Селянської Правди“.

т. Яловий М. Н. Виконував обев'язки ред. „Вістей” в 1921 р.

Вісгяни! Не лише редакція — робселькори, передплатники, читачі — міцніше комуністичне кермо!

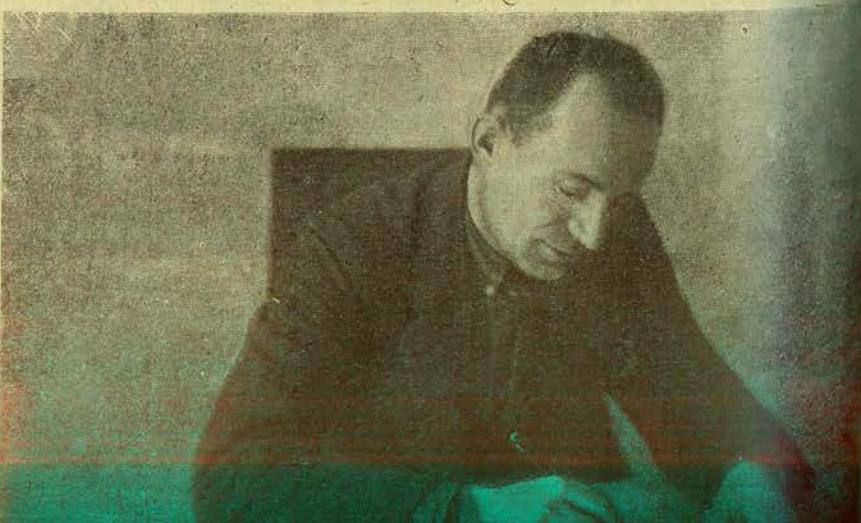
За збільшенням тиражу, за підвищеннем друкарської техніки за зростом літературної якості, не забудьмо цього головного

— виховуючот ролі „Вістей”!

Петро Мальців

т. Насіченко Е. І.—Т. В. О. редактора „Вістей”.

т. Яловий М. Н. Виконував обев'язки ред. „Вістей“ в 1921 р.

Вісгяни! Не лише редакція — робселькори, передплатники, читачі — міцніше комуністичне кермо!

За збільшенням тиражу, за підвищеннем друкарської техніки за зростом літературної якості, не забудьмо цього головного

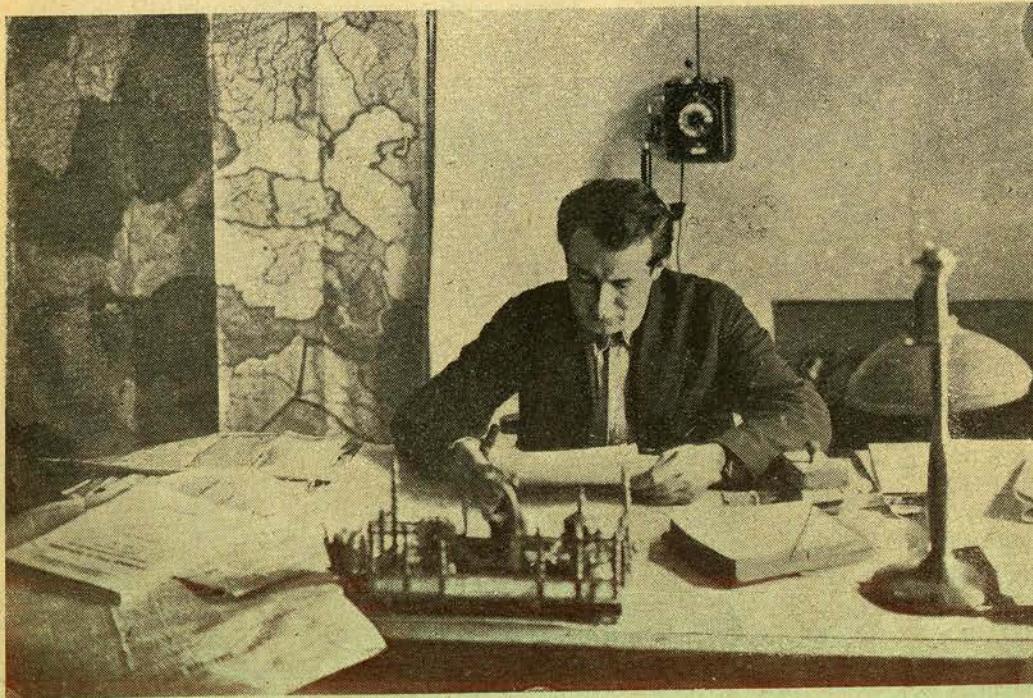
— виховуючої ролі „Вістей“!

Петро Мальців.

(Бувший секретар „Вістей“
в 1921—22 році).

Остап Вишня.

т. Таран Ф. П. Заст. редактора „Вістей ВУЦВК‘у“.

т. Радиш В. Т. Один з найстарійших співроб.
„Вістей“. Зав. відділом закорд. життя.

т. КолосБ.Д. Секретар редакції газ. „Вісти“.

Проф. Туркельтауб І. С. Художній критик.

т. Мельник С. Зав. вечірньою інформ.

т. Коцюба Г. М. Зав. літерат. художн. відділом.

т. Завада Ю. Зав. економвідділом.

Відділ провінц. життя. За столом, посередині, зав. відділ. т. Лісовий, праворуч заст. т. Несподіваний.

Попереду (біля столу): заввідділом „Робітничого Життя” т. Майський, робкор т. Кива, співробітники „Робітничого Життя” т. т. Сет, Шкурулій, та робкор т. Будник. Другий ряд: (зліва направо) співробітник т. Гуревич, робкори т.т. Бугай та Логачев, співробітник т. Тищенко, робкор т. Марківський

В царині олив'яного пилу.

Буває час, коли замовкає стукотнява друкарських машинок, що вибрають у себе жваву говірку репортєрів, спокійно-впевнену мову редактора, байдуже—протяжну, мертвотно-нудну диктуру стенографіста та нервовий ток отетерілої з утоми друкарщиці.

Це—той час, коли невпокійне Ратату підхоплює в світових просторах радіо-вісти про події по всіх краях світу, приймає відомості від своїх кореспондентів та з центру Союзу й розкидає комітами по всій країні матеріальну будівлю. На той

Ганна Святченко, робкорка „Вістей”
робітниця, комунистка.

найтурботливішої з усіх республік депеш, статтів та листів передається республіці друкарських верстатів, у світ отруєний оливним пилом.

* * *

Хутко розподіляє інструктор останні аркуші з редакцією. Все виміряно, все враховано.

Кожна хвилина—дорога. Заворушились коректори імпринти—стяги з відбитком набору подаються одна по одній. Чужими нацистами кривульками вирисовують вони вузькі береги на відбитку.

Керманичі—ось тут вони. Метранпаж і випусковий. Реалі—столі, вкритому цинковим листом—купа набору. Тут же падаючими крихкими паперами споріднені скріпки. Грав-

* * *

В царині олив'яного пилу.

Буває час, коли замовкає стукотнява друкарських машинок, що вбирають у себе жваву говірку репортюорів, спокійно-впевнену мову редактора, байдуже—протяжну, мертвотно-нудну диктуру стенографіста та нервовий ток отетерілої з утоми друкарщини.

Це—той час, коли невпокійне Ратау підхоплює в світових просторах радіо-вісти про події по всіх краях світу, приймає відомості від своїх кореспондентів та з центру Союзу й розкидає жмутами по редакціях тонкі шелестючі бюлетені. Це—той час, коли Ратау посилає до редакції найжаданіший наймелодичніший та найсновійніший бюллетень с довгосподіваним записом: „останній“.

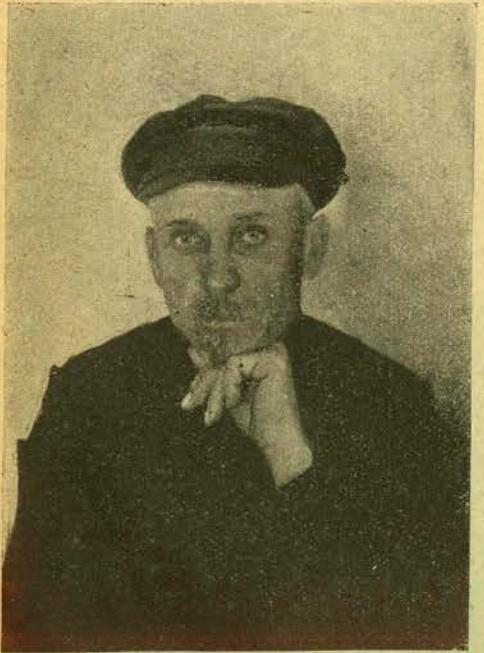
Буває час, коли вгамовуються репортюори, мовчат телефони, тихо упокоїлись зав'ідділами, промирив передовицю редактор пішов, нарешті, секретар і поніс кур'єр до друкарні

останній жмут змучених машинкою аркушів газетного паперу.

Тихо тоді в редакції. Відпочивають стіни від невгамущого гамору, не пасми гарчливими, а гарними статуетками ласково поглядають—поблизу телефони, вільно дихають тілами, тихомирно сплять столи,—все оповила лагідна тиші.

І тільки журливо дивиться вчоращим числом календар: чуже життя заїдає через неважність секретаря. Пошарпане, пожужмане, пожовкле, чорнилом зальопане „вчора“ похмуро солопіє на свого наступника—народженця—„сьогодні“...

— Буває... Пульс редакції, шалений пульс

Тов. Кураков, робітник-залізничник,— один зі старіших робкорів „Вістей“.

Хутко розподіляє інструктор останні аркуші з редакції. Все виміряно, все враховано.

Кожна хвилина—дорога. Заворушились коректори ім'ям граверів—стяги з відбитком набору подаються одна по одній. Чудернацькими кривульками вирисовують вони вузькі береги на відбитку.

Керманичі—ось тут вони. Метранпаж і випусковий. Не реалі—столі, вкритому цинковим листом—купа набору. Тут статті, телеграми, хроніки, замітки, оповістки, декрети. Границі звязані окремими шматками всякі завбільшки. І тільки невеличні цифри приставлені до набору дають звязок цій уривчастої розмаїто набраній купі шрифту. І всю цю безформенну масу випусковому треба впорядкувати, систематизувати, розкладати сторінками та ще так, щоб звязок був логічний, щоб усе було на належному місці, по відділах та виглядало щоб гарно й упадало в око.

В редакції писано замітку, але ніяк завбачити всіх тих обставин, що збігаються під час верстки. Тут від спритності, вміння, смаку й темпу роботи самого метранпажа залежить усе *).

Вони складають сторінки. І поки набирається останній матеріал з того, що вже є, формуються аркуші, в них залишаються порожні місця для дальнього набору. Тут треба точно прикидати оком, пильно враховувати ввесь матеріал.

*) Метранпаж—наборщик, що чудово знається на своєму ділі. Це слово—французьке, значить воно: складач сторінок.

Тов. Бугай Петро, робітник-залізничник, перший робкор „Вістей“.

Слівробітники газ. „Вісти“ ВУЦВКу. зліва: т. Абрамов (репортъор), т. Дорошенко (перекл.), т.т. Лихвар, Дагаєва (друкарщиці), т.т. Руденко, Довбиченко (перекл.), т. Соловська (друкарщ.), т. Валько (перекл.), т.т. Мотренко, Черняк, Берлін, Кривенко (репортъори), т. Хмельницький (засвінформ.). т. Дмухановський (перекл.), т. Шойхет (репортъор).

ріял, що є в наборі. Верстається зразу не менш, як дві сторинки, що часто не звязані між собою порядком послідовності, й особливої спритності треба на те, щоб скінчити верстку так, щоб усе припало доладу й не треба було б наново верстати.

І ще, і ще та й ще...

Зовнішній вигляд газети, її сказати б обличчя, її яскравість, гарнітурсть (що до різноманігности шрифтів, рельєфности заголовків)—все це залежить тільки од випускового та метранпажа, звичайна річ, якщо друкарня має відповідні засоби.

* *

А там, де наборні машини викидають готові платинки—платки—кінцевим акордом відбиваються клавишами лінотипу останні слова, останній відгомін подій, останні повідомлення телеграфного агентства.

Багато років сплітали слова, речення, телеграми, статті, письма до літери приставляючи, складачі, руками вибираючи з

Це вони виливають десятки тисяч знаків, це вони заповнюють газету, прискорюючи процес випуску її.

Винахідець Кастанбаль вигадав клавіятуру виштовхувати літери-ширифти й дійшов того, що два складачі за годину виробляли 6 тис. знаків.

Однак найщасливіший та найудальніший його був годинникар Мергенталер: він установив принцип машин, що хутко складають та виливають цілі рядки. Лінотип Мергенталера швидко поширився по всіх культурних краях. Він дає намісники, що видавати

ї ще, і ще та й ще...

Зовнішній вигляд газети, її сказати б обличчя, її яскравість, гарнітюра (що до різноманітності шрифтів, рельєфності заголовків)—все це залежить тільки від випускового та метранпажа, винаймана річ, якщо друкарня має відповідні засоби.

* * *

А там, де наборні машини викидають готові платинки—рядки—кінцевим акордом відбиваються клавишами лінотипу останні слова, останній відгомін подій, останні повідомлення телеграфного агенства.

Багато років сплітали слова, речення, телеграми, статті, літера до літери приставляючи, складачі, руками вибираючи з комірок шрифт-каси літери що припали олив'яним пилом та папкою фарбою взялися.

Аж ось з'явився лінотип. Це-машина, що викидає цілі рядки, складає літери швидко, оберегаючи легені од найшкіднішого олив'яного пилу.

І потрібна тепер ручна каса тільки на курсив, жирний шрифт, заголовки та гасла.

А проте, назовсім, назавжди лінотипові не заступити каси. Великої ролі втворення книги, журналу та красних видань не підійде в ней лінотип. Все те, що вимагає особливого смаку техніки, вміння оздобити та прикрасити, зробити приемним для ока видання—надовго залишиться почесною роллю шрифт-каси, тобто ручного складання.

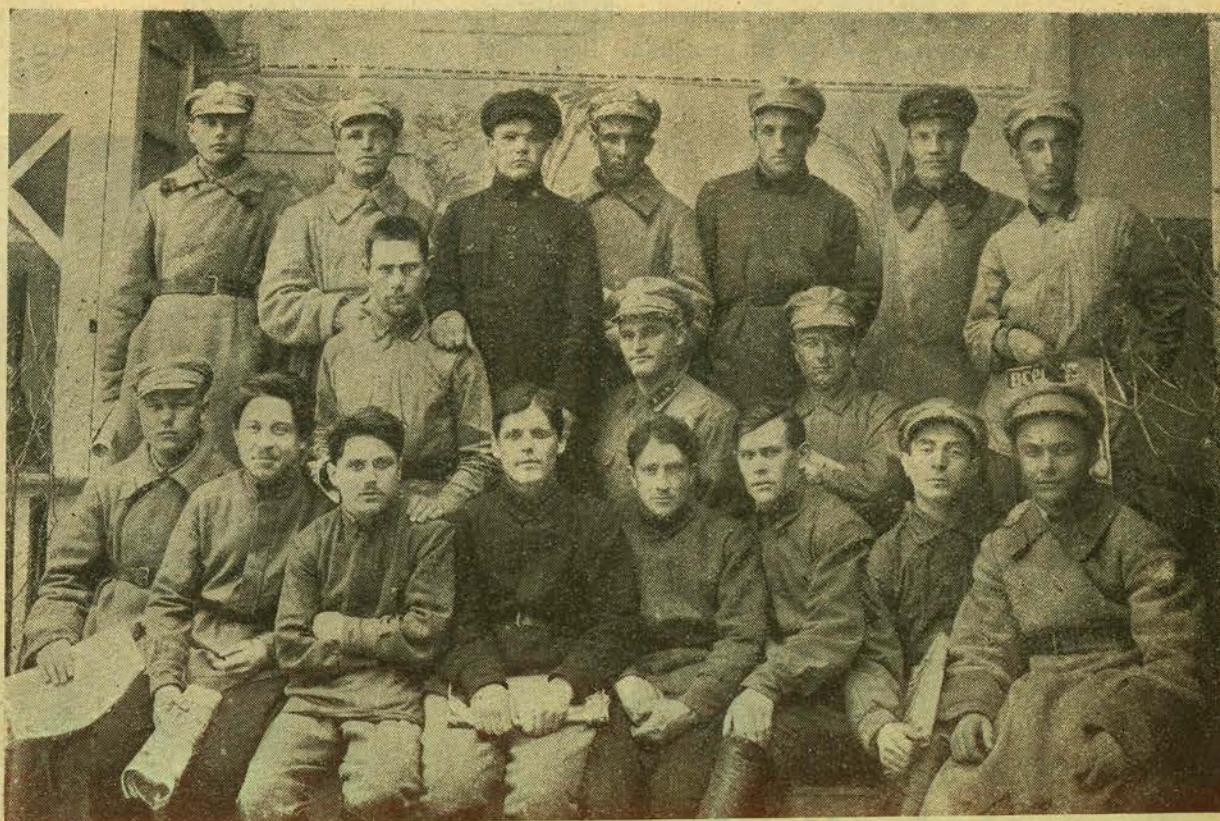
Але що ж то є за лінотип? Нехай собі марудно складають газетні аркуші метранпаж та випусковий, нехай нівечать коректурні гранки коректори, нехай ляшуть їх за крапки та інші розділові знаки складачі,—ми встигнемо вернутися до них, загляньмо ж поки що до лінотипового відділу. Суворими ламії стоять велетні з клавішами.

вигадав клавіятуру виштовхувати літери-ширифти й дійшов того, що два складачі за годину виробляли 6 тис. знаків.

Однак найщастливіший та найудальніший його був годинникар Мергенталер: він установив принцип машин, що хутко складають та виливають цілі рядки. Лінотип Мергенталера швидко поширився по всіх культурних краях. Він дає цілі рядки, що виливані по „матрицях“—особ

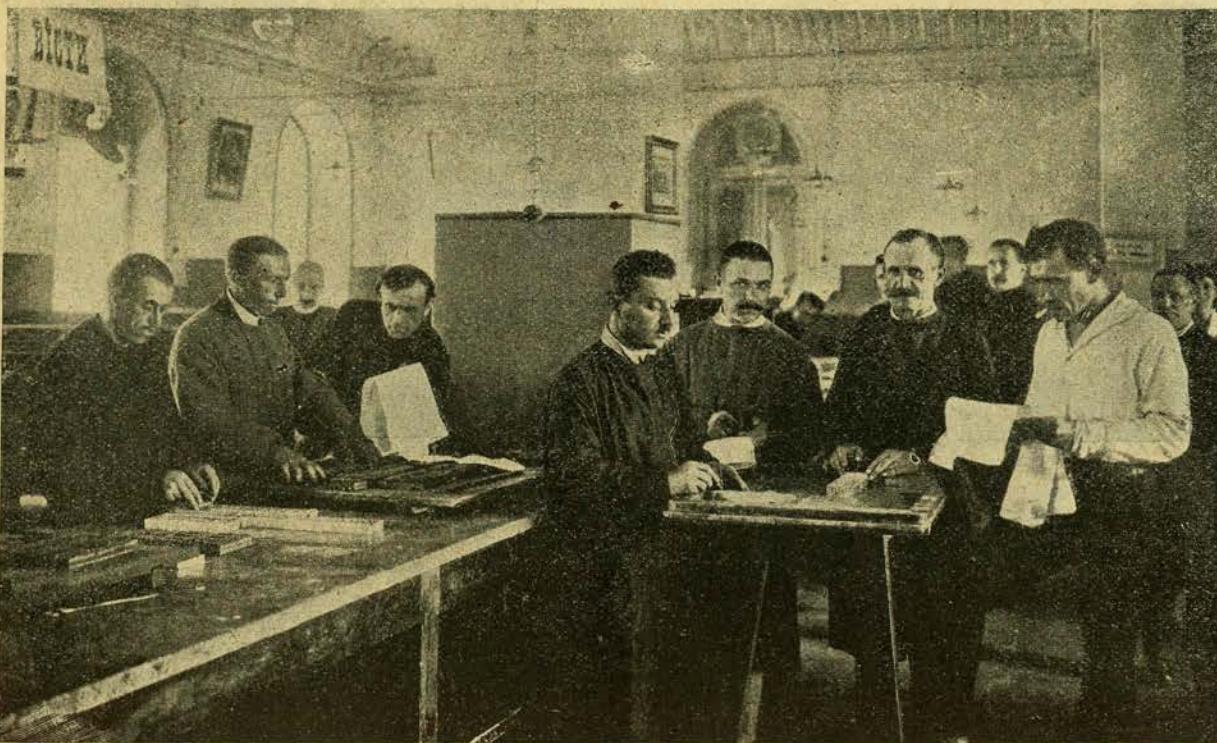

Тов. Хмельницький—зав. інф. відділом.

Військори газ. „Вісти“ ВУЦВКу.

Верстка газети „Вісти“ ВУЦВК‘у.

Ліворуч—**Ткаченко** (наборщик), **Кучерявий** (метранпаж), **М. Обрізко** (випусковий), **Поляков**, **Ребров** (наборщики), **Сухов** (метранпаж); **Сіманцев** (випусковий).

ливих формочках з вибитими, вирізаними на них обрисами літер. Ці матриці, якщо натискати на клавіші лінотипу, висуваються з своїх місць, стають поряд—наближаються до топильного казана, де втискуючись у спеціальний стоп—платинку, залишають на ній рельєфний відбиток літер, і потім автоматично повертаються на свої місця. Вилитий же рядок прохіловши випадає до складача, проходячи особливою кареткою.

Пересічна швидкість складання досвідченого складача 8 тис. друкзнаків на годину. Отак виробляється мало не весь текст

останніх телеграм, що складаються. Вишпурнув нотип свої рядки-платинки. Заповнив ними метранпажами сторінки... і верстка готова. В останнє переглядають редактори візійну сторінку коректори.

Зверстана сторінка віноситься до стереотипії.

* *

Точну копію набору, вивчають з металу, і робить тоді, коли думка друкарів багато примірників, або ж те, щоб зберегти набор далі. Однак, головне значення стереотипу — це можливість пристосувати його до роботи ційної машини, що має циліндричні вали й на цих валах ніяк приладити набор скрізь гладенької форми складений з окремих літер-рядків.

Стереотип дас зможливість зробити з одного набору скільки завгодно копій, а крім того він зберігає шрифт зажиткування, бо при великому тиражі шрифт дуже швидко не зміниться.

Коли зверстана сторінка переходить до стереотипії, та кладеться на неї особливу карту текстури з аркушів нотиги та папіросного паперу, щільно притискається до набору частими ударами щітки прибивається так, що літери шрифту загружаючи в текстурі, залишають на ній точні свої відбитки. Цей відбиток заклеюється аркушем паперу, вкривається папером

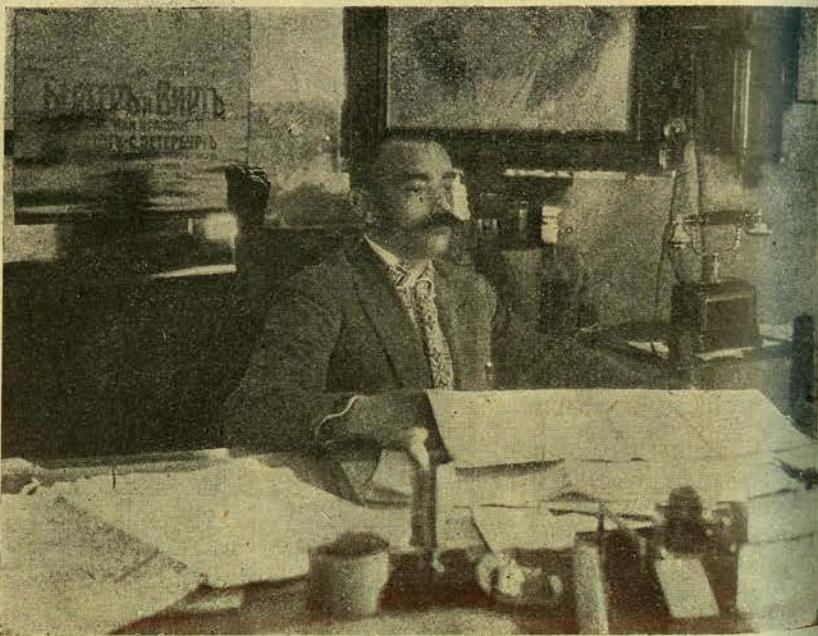
Ліворуч—**Ткаченко** (наборщик), **Кучерявий** (метранпаж), **М. Обрізко** (випусковий); **Поляков, Ребров** (наборщики), **Сухов** (метранпаж); **Сіманцев** (випусковий).

ливих формочках з вибитими, вирізаними на них обрисами літер. Ці матриці, якщо натискати на клавіші лінотипу, висуваються з своїх місць, стають поряд—наближаються до топильного казана, де втискуючись у спеціальний стоп—платинку, залишають на ній рельєфний відбиток літер, і потім автоматично повертаються на свої місця. Вилитий же рядок прохловши випадає до складача, проходячи особливою кареткою.

Пересічна швидкість складання досвідченого складача 8 тис. друкзнаків на годину. Отак виробляється мало не ввесь текст газети, доки не поступить до метранпажа та випускового на верстку. І коли лінотипи похапцем викидають свої теплі олив'яні платинки, верстку вже майже скінчено. Темною діркою позирає дошка, де верстається перша сторінка. Це—місце для

Робота на лінотіпах.

I. A. Кричевський
Завідуючий друкарні (був. наборщик).

як пок приладити скрізь гладенької форми складений з окремих літер рядків.

Стереотип дає змогу зробити з одного набору

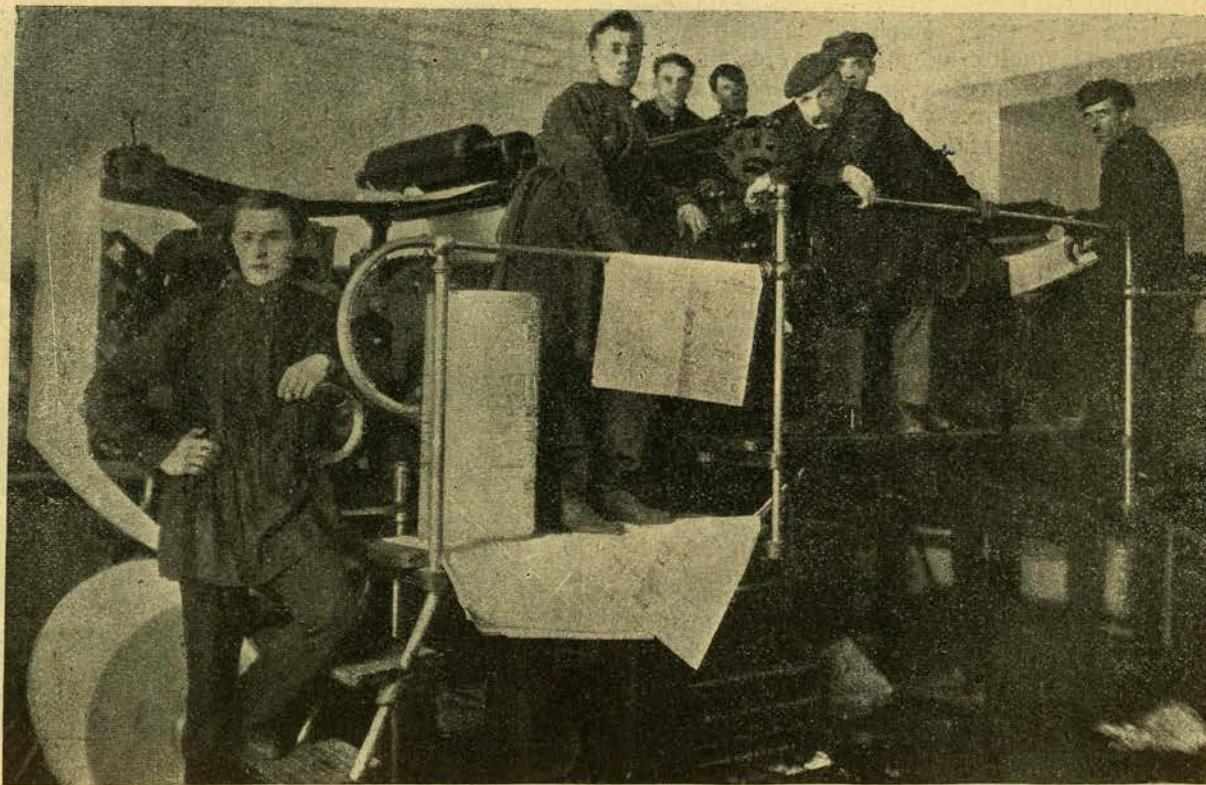
скільки завгодно копій, а крім того він зберігає шрифт після зужиткування, бо при великому тиражі шрифт дуже швидко нівечиться.

Коли зверстана сторінка переходить до стереотипії, та кладеться на неї особливу карту текстури з аркушів нотного та папіросного паперу, щільно притискається її до набору частими ударами щітки прибивається так, що літери шрифту загружаючи в текстурі, залишають на ній точні свої відбитки. Цей відбиток заклеюється аркушем паперу, вкривається п'ятьма ѹ і кладеться разом з набором під гарячу пригнітку. Потім висушений таким робом шар знімається з набору, і „матриця“ готова. У ній усе протилежне наборові: кожна опуклини набору на матриці відбилася відповідною ямочкою. І навпаки,

Така матриця кладеться в виливальну форму, на неї наливається розтопленої мішанини—стопу оліва, цінку та антимону (сурми), потім після того, як прохелоне ця мішанина, матриця з'їмається з цього стопу, і він уже становить після цього точнісінку копію набору напіввалют форми й може цілком щільно притиснися до валів ротаційної машини.

* * *

1846 року в Нью-Йорку Роберт То винайшов ротаційну машину. Вона виробляла при 10 робітниках майже 20 тис. відбитків за годину, проте була невигідна, бо не була пристосована, щоб друкувати довжелезного аркуша: потрібні були окремі аркуші, як при друкуванні на звичайних машинах.

Ротаційна машина. Зверху склонився т. Леонтьев — машиніст.

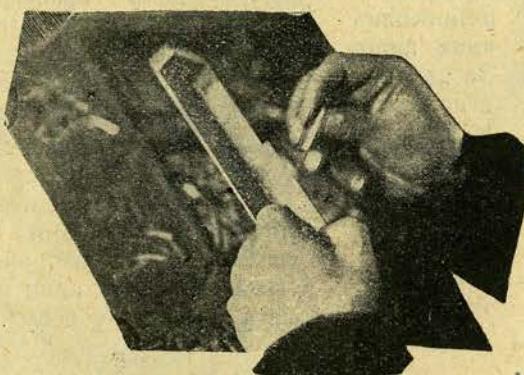

ні арку...
зничайних машинах.

Ротаційна машина. Зверху скилився т. Леонтьєв - машиніст.

Наборщик у наборної каси.

Верстатка наборщика.

Коректора «Вістей» т.т. Марцінкевич, Різниченко, Балицький, Пришляк.

Експедіція «Вістей».
У шафі—Зав. експ. т. Поліщук.

А вже 1867 року Маріоні винайшов і удосконалів машину, що друкувала без накладчів зі стереотипу на нескінченний рулонний стязі паперу і разом з цим далеко швидче, ніж колишні машини.

Нащадок Маріоні—ротаційна машина в друкарні „Червоний Друк“, де друкуються „Вісти“, звичайно, дуже відмінна од своїх давніх попередників.

Десятки тисяч примірників газети викидає вона за добу. Викидає паками, дбайливо складає, обтинає, навіть рахує.

Отуди на вали ротаційної машини й потрапляють стереотипні відбитки, хутко приладжує їх машиніст. Леонтьев, і ротаційка, почавши роботу, велично вергає від себе готову, пахучу свіжою фарбою, газету.

Замовкає ротаційна машина тільки вранці.

Замовкає тоді, коли оживає експедіція, коли прокидається до життя редакція, і газетчики метушаться по вулицях, з усіх боків вигукуючи про надзвичайні новини, приголомшуючи цими вигуками громадян.

Редакція „Всесвіту“. Сидять зліва: О. Довженко (Сашко)—художн.; М. Хвильовий—заст. редактор; В. Івлін—секретар. Стоять: Корж Ол.; Гордієнко І.—літробітники; А. Плахтій—фотограф

всю. Ось що
бо говорить
статистика:

Більшість
наборщиків
хвора на
хронічне от-
рутіння олив'-
яним пилом.
За „добрих“
старих часів
у 10% наборщиків на
5-й, 6-й рік

серед наборщиків більша над усі інші професії й у чотирі рази більша смертності серед селянства.

Пересічно живе наборщик 50 років. Невиводний гість
нього — сухоти.

І хоча б як полегшено було тяжку працю наборщика, машиніста, стереотипера й заведено кращі умови, що в них доводиться йому працювати за наших часів,—все ж таки тяжка праця залишається тяжкою, непотураючи на багато деяких заходів, що нині вживаються: спецодяг, спецхарч, вентиляція, відпочинок то-що. А шкідливості, хоч її і зменшено як могли, не можна доки що зовсім знищити.

Роки життя, здоров'я, молодість, запаси живої творчої сили зажитковують друкарі на Фронті газетно-книжкового бою. З окопів передових позицій заставлених шрифтами, піно-

Тов. Гуцайло Е. І. Зав. видавництвом.

Нічних бойців на газетному фронті заступають денні. РАТАУ визбірує уривки нічних повідомлень, редакції починають писати нову сторінку світової історії за минулу добу—і так безупинно день-у-день, рік-у-рік.

Отак твориться газета—„секундна стрілка історії“, — як говорив Шопенгауер.

* *

Життя в царині олив'яного пилу ніколи не замірає. Але хто живе в цій царині, той умірає раніш, ніж призначено людині, живуть вони гірш, ніж на те заслуговують.

Велике діло робить армія друкарів, жалібні посмертні відомості про неї скадає статистика.

Хоча б як удосконалювали способи набору та друку, а оліво було є с оливом, і фарба липка, брудна, шкідлива була і є фарбою такою самою шкідли-

вою. Ось що бо говорить статистика:

Більшість наборщиків хвора на хронічне отруйння олив'яним пилом. За „добрих“ старих часів у 10% наборщиків на 5-й, 6-й рік роботи уже були помітні ознаки отруйння оливом. Смертність

серед наборщиків більша над усі інші професії й у чотири рази більша смертності серед селянства.

Пересічно живе наборщик 50 років. Невиводний гість нього — сухоти.

І хоча б як полегшено було тяжку працю наборщика, шиніста, стереотипера й заведено кращі умови, що в них дозволяється йому працювати за наших часів,—все ж таки тяжка праця залишається тяжкою, непотураючи на багато яких заходів, що нині вживаються: спецодяг, спецхарч, вентиляція, відпочинок то-що. А шкідливості, хоч її і зменшено, могли, не можна доки що зовсім знищити.

Роки життя, здоров'я, молодість, запаси живої творчої силы зажитковують друкарі на фронті газетно-книжкового слова. З окопів передових позицій, заставлених шрифт-касами, лінотипами, ротаційками викидаються не ворогові, а друзові, убійні олив'яні набори, а живе корисне слово, яскраве гасло, свіжа думка, останнє повідомлення про події „коротка історія світу за минулу добу“.

В. Ів.

Робітники Конго від. газ. „Вісти“ ВУЦВКУ

Усмішка китайця

(Ескіз).

... Ван-Лі тепло всміхався... Прозора поволока сірих очей його була залита промінистою теплотою, що розливалася по збородженому зморшками личині...

Ніщо, ніщо так не вражає, як дитяча, наївна усмішка старого Ван-Лі!

Розбите скло лампи залиплено з одного боку папірцем, так, що її світло падає на шаршаве обличчя Ван-Лі. Ван-Лі жмуриється, кліпає віями, проте, його усмішка стає ще теплішою і самому теж хочеться смія-
тися...

Світло лампи, також, падає на потріскані, брудні стіни заляпані фанерою вікно, діраву підлогу, на якій розкидано зрова і якісь лахи,—на тапчан в кутку з брудким тюфяком...

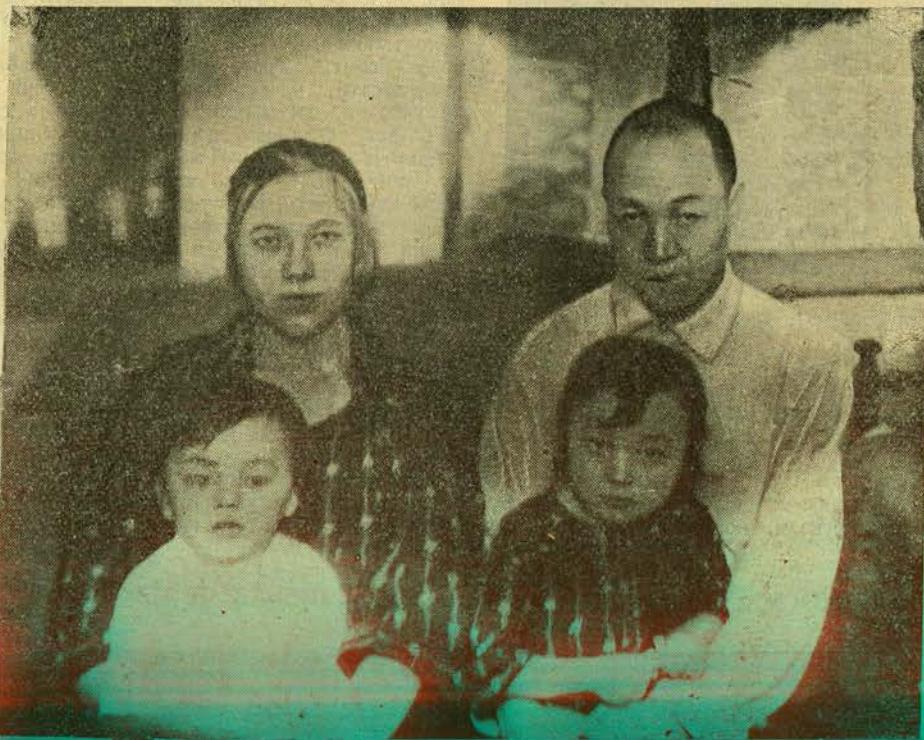
З соняшного, нужденого Китаю забрели на Україну... 16-м році... На краї хліби... Робітники переважно, селяни..
дарський уряд набирає...

Жорстока експлоатація була гарною класовою школою, робітника—китайця.

Була війна, революція, всі були в Червоній Армії...

Тоді товариші Ван Лі почали протискатись наперед. З тою же теплотою усмішкою почали вихвалятися: розбитою головою, пораненою рукою ногою...

В 20 році залишили Червону Армію... Велика партія зараз працює в шахтах Донбасу... Душ 50 в Харкові залишилось, без роботи тепер... Ком-госп дав будинок... Вохкий, з проломаною стелею, лідлогою, дахи течуть

... В засмальцюваних кохтах, стоять, сидять впереміжку з чоловіками...

Ван-Лі розтяг обличчя у широку посмішку, підняв брудну сорочку і провів зашкрублім пальцем вздовш грудей де блестів велечезний

... Батьки тримали на руках дітей...

Зимою справжній «ледяний палац».

Ван-Лі безпорадно озирається...

— Когданьто біл шікарн...

Ван-Лі знає, що «Совет-власть» не може одразу залатати всіх дірок і тому такою ніжною добротою та сердечністю світиться його щірі, вузенькі очі.

Тепер отримують мізерну, допомогу як безробітні... Потроху, та помалу найшли собі товаришів—жінок. Ось вони в засмальцюваних кохтах, стоять, сидять впереміжку з чоловіками, спираються одне на одного та всміхаються... Загрубілі риси обличчя, мозоляві, зашкрублі, брудні руки...

Жінки ходять на поденні роботи, миють білизну, прибирають, заробляють на шмат хліба. Чоловіки добрі: не б'ють, не піячать ніколи-дбайливі.

— І діти є?

Залунав регіт... Заметушилось, загорланило і незабаром перед нами матері ласково тримали на руках дітей.

Ніжно білизною слонової кости виблискували усмішкуваті, дитячі лічики, глибоко десь жевріли круглі вуглики—оченята, пухлими руками відгортали з випуклого лоба настирливі, чорні, як дьоготь пасма..

Тільки хто ім раду даст? Ростуть, як бур'ян при дорозі, вчить треба—ні кому й ні з чого. Самі матері по вуха в темряві, лише як зо 3 місяці грамоті почали вчитися! А до того—нічого, газети, книжки жодної нема; по 5–6 душ в одній кімнатці живуть, ні з якими профспілками не звязані, лише 2 делегатки до жінівідділу відряджено,

В задушливій напів тьмі вилискували вдумливі, зажурені обличчя матерів... Та ніщо, ніщо так не вражає як дитяча, тепла усмішка старого, жовтого Ван-Лі,

К. Подолянин.

ІСТОРІЯ МОЕІ ГОЛУБ'ЯТНІ.

М. Горькому.

I. Бабель.

тілі дбали ж те, щоб збити нас на іспитах, нікого не запитували вони так лукаво, як нас. Через те батько, як давав згоду на купівлю голубів, то вимогав од мене двох пятьорок з плюсами. Він зовсім вимучив мене своїми вимогами та нагнав безмежно-дивного сну у віч. І з тим довгим дитячим сном одчаю пішов я до іспитів і в тому ж сні склав їх краще ж інших. Я був здатним до навчання. Вчителі, хоч як вони й хитрували, не могли сковать моєго розуму та жадливої пам'яตі,

Заокеянська філія „Гарту“ в Канаді.

В дитинстві мені дуже хотілося мати голуб'яtnю. За все своє життя в мене не було більшого бажання. Я мав дев'ять років, коли татко пообіцяв мені грошей на купівлю дощок та на придбання трьох пар голубів. Це було тисяча дев'ятсот четвертому році. Я готувався до іспитів у підготовчу клясу Миколаївської гімназії. Родичі мої жили в місті Миколаєві, Херсонської губернії. Цієї губернії вже більше не має, бо наше місто приєднано до Одеського району. Мені було тільки дев'ять років і я боявся іспитів. Тепер, після двох десятиліть, дуже важко сказати, як жахливо я їх боявся. Особливо двох предметів—з російської мови та аритметики—я не смів мати менче пяти. Відсоткова норма була дуже тяжка в нашій гімназії, всього тільки п'ять відсотків. Зі сорока хлопчиків тільки двоє євреїв могло вступити до підготовчої кляси. Вчителі запитували цих хлопчиків хитро, вчили

Я був здатним до навчання й мені поставили дві пятьорки. Але ж потом все одмінилося. Харитон Етрусі, продавець збіжжя, що надсилав пшеницю до Марселю, дав для свого сина хабаря в п'ятьсот карбованців,—мені че-те поставили п'ять з мінусом, замісць п'яти. І згідно тодішніх законів гімназії приняли маленького Етруса. Батько мій дуже побивався тоді. З шостого року моє життя він навчав мене всім наукам, яким тільки можна було. Випадок з мінусом допровадив його до одчаю. Він збиралася побити Етруса, або підіслати двох людей з базарю, щоб вони його побили. Та мати відрадила йому погані думки і я почав готовуватися до другого іспитів у наступного році, а саме до першої кляси. Таємно від мене родичі вмовили вчителя, щоб за рік вивчити зі мною курс підготовчої та першої кляси на раз. А через те, що ми у всьому зневірилися, то я вивчив і пам'ятував три книжки. І ці книжки були: граматика Смирновського, задачник Евтушівського та підручник початкової російської історії Туциковича.

Цими книжками вже більше не користуються діти, а тоді я мусив вивчити їх на пам'ять, від дошки до дошки, і в наступному році на іспиті з російської мови в учителя Караваєва так і отримав недосяжну питирю з плюсом. Наше невеличке місто ще довго перешіптувалося з такого міста, а батько був смішливим гордим з нього.

І мені ставало нестерпче думати про його метушливе та нервове життя, а також і про те, що він так безсило підлягає всім одмінам, та радіє з них, то slabша.

Навчитель Караваєв був мені кращий за батька. Караваєв румунський, бурхливий чоловік, що походив з Московського студенства. Йому за минуло трицять років. Наділканих та мужніх його, щопах широкий краска, як у селянських дітей, що ще не зажали важкої праці. Навіть прикрою була бородавка на його щоці, з якої виростало трохи покиляєвого волосся.

Крім Караваєва на іспитах був присутнім помішник попечителя Пущинський, що вважався важкою особою в гімназії та навіть у всій губернії. Помішник попечителя запитав у мене на іспиті про Петра Першого відчук тоді якесь забуття, близьке до кінця та безодні, до сухої безодні, що була виставлена захватом та розпukою.

Про Петра Першого я тямив на пам'ять з книжки Пущиковича, а там з віршів Пушкіна. Я захлинаючись прочитав ці вірші.

Раптом людські барабанні лиця поскочувались в мої очі та змішились там, як карти з нової колоди. Вони тасувалися на дні моїх очей, а в ту саме час я тримтів, випростовуючись, поспішав і вигукував Пушкінські строфі зі всієї сили.

чої кляси. Вчителі запитували цих хлопчиків хитро, вчили так лукаво, як нас. Через те батько, як давав згоду на купівлю голубів, то вимогав од мене двох п'ятьорок з плюсами. Він зовсім вимучив мене своїми вимогами та нагнав безмежно-дивного сну у віч. І з тим довгим дитячим сном одчаю пішов я до іспитів і в тому ж сні склав їх краще ж інших. Я був здатним до навчання. Вчителі, хоч як вони й хитрували, не могли сковати моого розуму та жадливої пам'яті.

Поміщик попечителя запитав у мене на іспиті про Петра Першого відчуваю тоді якесь забуття, близьке до кінця та безодні, до сухої безодні, що була виставлена захватом та розпукою.

Про Петра Першого я тямив на пам'ять з книжки Пуцковича, а також з віршів Пушкіна. Я захлинаючись прочитав ці вірші.

Раптом людські барвисті лиця поскочувалися в мої очі та змішили там, як карти з нової колоди. Вони тасувалися на дні моїх очей, а в цей саме час я трептів, випростовуючись, поспішав і вигукував Пушкінські строфі зі всієї сили.

Заокеянська філія „Гарту“ в Канаді.

Зліва сидять: М. Ірчан, Л. Піонтек, І. Ю. Кулик. Зліва стоять: М. Шатульський (Волинець), М. Попович, М. Сміт.

Я вигукував їх довго, але ніхто не припиняв моого стеряного вищання скликування, та мурмотіння. Крізь багряну сліпоту, крізь шалену волю, склонувала мною, я тільки бачив похилене старе обличчя П'ятницького бородою. Він ні разу не припинив мене, лише прошепотів до спідної областю, що також захоплювався мною та Пушкіним:

— Яка нація,—шепотів старий,—от жидки ваші, у них мабуть дідько

— коли я змовк, то він промовив:

— Гарно,—мовив старий,—йди, мій друже...

Я вийшов з кляси до коридору і вже там, в коридорі, притулившишь

стінки, почав очинюватися від корчів моїв здушених слів.

Хлопчики розсіяно гралися навколо мене, гімназичний дзвоник висів чимось по-над кліткою казенних та маленький сторож куняв на подушенному стільці. Я дивився на та прокидався. Діти скрадали до мене зі всіх боків. Чи вони щолкнути мене чи просто погрожає. Але ж в коридорі раптом з'явився П'ятницький. Поминувши мене трохи припинився і сурдат важковільно хвильою гайднувся на спині. Я побачив тривогу на цій старій, тіlistій, панській спині й тримував до старого.

— Діти, промовив він тоді до гімназистів — не займайте цього хлопця — поклав свою товсту вичещену на мое рамено.

— Мій друже,—прошепотів П'ятницький, помішник попечителя пікіль-округи,—перекажи таткові, що заразовано до першої кляси.

Каштовна звізда заблищала у його трудах, задзвонили ордени побічну і велике чорне мундурне його почало віддалятися на рівних. Воно стискувалося півтемнimiами, воно рухалося поміж ними, діжиться баржа в глибокому ка-сховалася за дверима дирекційного кабінету. Маленький при-ник поніс йому чаю з парадним а я побіг до дому, до батька.

В нашій крамниці, повний заперечів і чухався мужик покупець. мене, батько залишив му-

давня наша родина стане коли-небудь сильнішою та більш величною за інших людей на землі.

Вона не оцінювала за для нас поспіху, вона не хотіла нової уніформеної блузи і тільки дозволила мені сфотографуватися на більшому портреті. Та все ж таки мусіли придбати шапки з гімназичним значком.

Двадцятого вересня тисяча дев'ятсот пятого року в гімназії вивисили список заражованих до першої кляси.

На таблиці згадувалося й мое ім'я.

Ціла наша родина ходила дивитися на того папірця і навіть Шойл, мій дядько у других, ходив до гімназії. Цього задаваку старого я любив за те, що він торгував рибою на базарі. Мясніваті його руки були завше

вокзальними, вкритими рибячою лускою та смерділи холодними прегарними світами. Цим саме Шойль одріжнявся від інших звичайних людей та ще брехливими історіями, що розповідав з часів польського повстання 1861 року.

Шойл був колись то корчмарем у Сквірі, він бачив як солдати Миколи Першого розстрілювали графа Годлецького та інших польських інсургентів. Можливо, що він цього й не бачив. Тепер то я знаю, що Шойл тільки старим неучем та наївним брехуном, але байки його не забуті мною, бо вони були дуже хорошими. І от навіть дурний Шойл прийшов до гімназії прочитати таблицю з моїм іменем і ввечорі не боючись нікого, не боячись того, що ніхто в світі його не любить, та гупав на нашій старцівській вечірці.

Батько влаштував вечірку з родичів та закликав своїх товаришів — гандлярів зерном, маклерів по продажу маєтків та вояжерів, що продавали в нашій окрузі сільсько-господарчі машини. Вояжери ці продавали свої машини кожній людині. Селяни та діді боялися їх, бо від них не можна було відчипитися, щоб чого небудь не купити.

Зі всього єврейства вояжери найбільш бували та веселі люди. На такій вечірці вони співали хасидських пісні, що складалися лише з трьох спів, але співалися дуже довго, з великою кількістю комічних інтонацій.

Зворушливу красу цих інтонацій може пізнати тільки той, кому трансляється зустріч відкритої у хасидів

задзвонили ордени побіч
грудях, і велике чорне мундурне його
пояснуло віддалятися на рівних
швидкостях, воно стискувалося півтемнimi
руками, воно рухалося поміж ними,
рухалося баржа в глибокому ка-
навальному кабінету. Маленький при-
ємник поніс йому чаю з парадним
чайником, а я побіг до дому, до батька
крамницю.

В нашій крамниці, повний запереч-
ення сидів і чухався мужик покупець.
Покупець, вивівши мене, батько залишив му-
жини.

Він без вагання повірив у моє
заявлення і зараз же гукнув підмай-
нило, щоб той замикав крамницю і
він вінуся на соборну вулицю ку-
ти міні шапку з гімназичним
шкілом.

Бідна мати ледве одтягла мене
цієї божевільної людини. Вона
відійшла в ту хвилину та випробовувала
мене доло. Вона пестила мене то з оги-
нком одштовхувала. Вона сказала, що
всех, кого зарахували до гімназії
засідання по газетах і що
нас покарає та засміть люде,
чи ми купимо передчасно уніформу.
Ми мати зіблда, вона випробувала
мене в моїх очах і дивилася на мене
зі скромним жахом, як на калічку, тому
що тільки вона знала, яка нещастила
наша родина.

Всі чоловіки з нашого роду були довірливими людьми та швидкі
відомі мірковані вчинки, нам через те ні в чому не було щастя. Мій
був рабином колись то в Білій церкві, його вигнали звідти за
журіство і він з лоском, дуже бідо прожив потому ще сорок
років, студіюючи чужі мови і почав божеволіти на вісімому десяткові жит-
тя. Дядько мій Лев, батьків брат навчався у Волинському ешиботі.
В 1892 році він утік з військової служби та ще знав інтендатову
кому з собою, який служив у Київській військовій окр. зі.

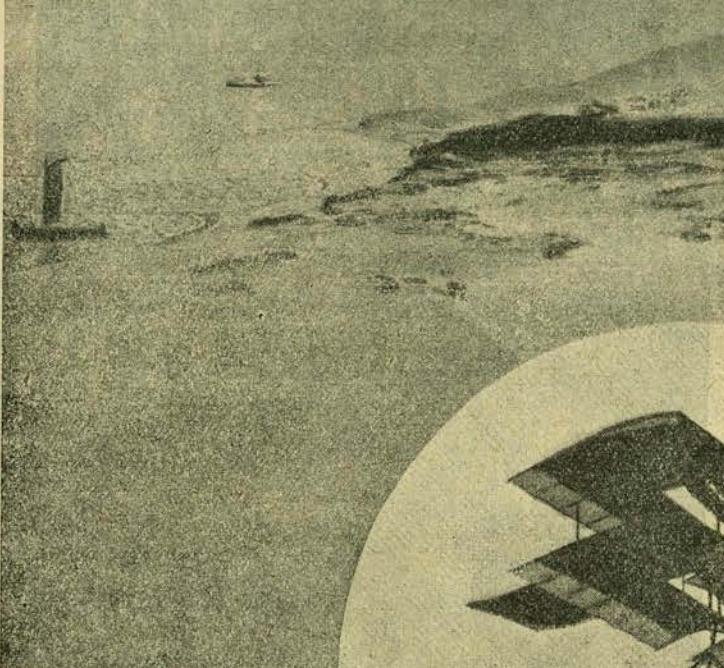
Дядько Лев повіз цю жінку до Каліфорнії, до Лос-Анжелос, покинув її там і
перевів в поганому домі серед негрів та малайців.

Американська поліція прислали нам до його смерті спадчу з Лос-Анжелос—
скриню, яка була добре зміцнена брунатними залізними обручами. В цій
скрині були гирі до гімнастики, кільца жіночого волося, дідовийталес, палички з
полочками головками та квітковий гас у лянованих скриньках, що були оздоблені
шевченковими перлинами.

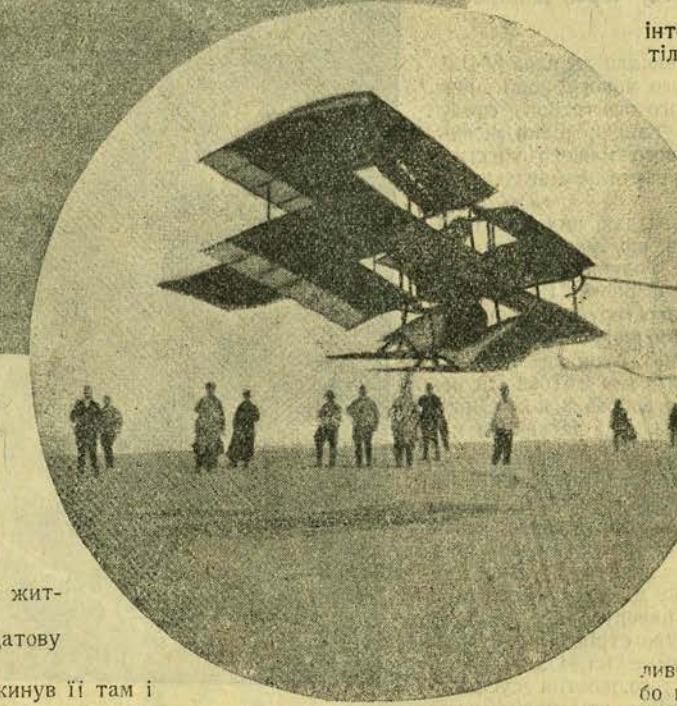
З цілої родини поліпшилися тільки божевільний дядько Симон, що жив у Одесі,
також та я. Але батько мій безмежно довіряв людям, він ображав їх поривами
шого кохання, люде не дарували йому цього і обманювали.

Батько вірив через те, що його життям керує зла доля, невисловлена істота, що
відслідує його і всьому до нього не схожа. І тільки я самий полішився в моєї
матері з цілої нашої родини. Як всі євреї—я був малого зросту, змарнілий та
зраджено дав од навчання на біль голови.

Все це бачила Рахіль, моя мати, яка ніколи не була засліплена незрозумілими
шебрацькими гордощами свого чоловіка і незрозумілою його вірою в те, що старо-

Змагання безмоторних са-
мольотів в Східній Пруссії.

Аероплан з рухливими площинами
на зразок крил.

Він вітав моїх роди-
чів у своїй про овії і
сказав, що я подолав на іспитах усіх моїх ворогів, що я переміг
російських хлопчиків з товстими щоками та синів найбільших
наших багатирів. Так в стародавні часи Давид, цар гебрейський
переміг Галіяфа і подібно тому як і я зробився зверхником над
Голіяфом. Так незломний наш народ силою свого розуму пере-
може ворогів, що оточують нас та чекають нашої крові.

Мосеє Ліберман заплакав, снічнивши промову, та плачу-
випив ще вина і вигукнув Vivat. Гости оточили його колом і по-
чали танцювати з ним старовинну кадріль...

гандлярів зерном, маклерів по прода-
жу маєтків та вояжерів, що продавали
в нашій округі сільсько - господарчі
машини. Вояжери ці продавали свої
машини кожній людині. Селяни та діді
боялися їх, бо від них не можна було
відчипитися, щоб чого небудь не ку-
пити.

Зі всього єврейства вояжери най-
більш бували та веселі люди. На такій
вечірці вони співали хасидських пі-
сень, що складалися лише з трьох
спів, але співались дуже довго, з ве-
ликою кількістю комічних інтонацій.

Зворушливу красу цих
інтонацій може пізнати
тілько той, кому трапля-
лося зустрічати ве-
ликден у хасидів
або хто бував на
Волині у їхніх
шумливих синаго-
гах. Крім
вояжерів тут
був ще ста-
рий Ліберман,
що навчав
мене торі на
сторогебрей-
ській мові.
Його всі кли-
кали у нас
мосьє Лібер-
ман. Він ви-
пив ба:зраб-
ського вина
більше, ніж
це йому було
потрібно.

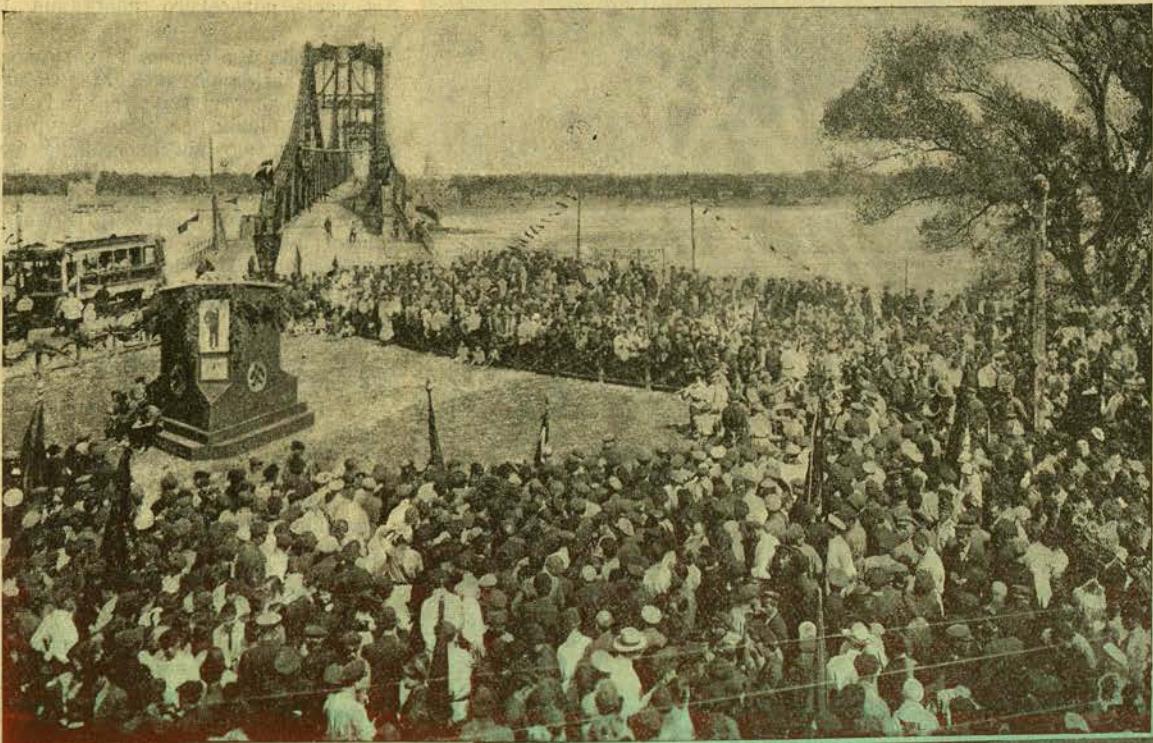
Шовкові традиційні
шнурки вилізли з
під червоного лей-
біка, вони бурх-
ливо астрибали на всі
бо і старий промовив
тоді на старо-гебреїській
мові поздоров на мо-
чечть.

Як на весіллю в єврейському містечкові.

Всі були веселі на нашій вечірці, навіть мати напилася п'яною, хоч вона й не любила горілки і не розуміла, як можна її любити. Через те всіх росіян мала за божевільних і не розуміла, як живуть жінки з росіянами-чоловіками.

Але щасливі наші дні настали пізніше. Вони настали за для матері саме тоді, коли вона почала звикати до щастя готування мені бутербродів перед тим, як я йшов до гімназії та ще коли вона ходила по крамницям і купувала мое ялинкове господарство—пенал, скарбонку, ранець, нові книжки в папірняних палітурках. Ніхто в світі не відчуває нових річей більше, як діти.

Діти здрігаються од їхнього запаху, як собака від заячого сліду та перебувають безумство, що по тому, коли ми стаємо дорослими, вживається натхненням. І це чисте дитяче почуття власності над річами, що пахнуть деликатною вохкістю та прохладою нових річей, переходило до матері.

Відкриття мосту через Дніпро.

Цілий місяць ми звикали до пеналу і до незабутнього ранішнього мороку, коли я пив

На Охотницькій, на звичайному своєму місці, сидів Іван Никодимович голубник. Крім голубів він продавав ще трусики та павича. Павич, віявши блискучого хвоста, сидів на жердоці та озирався на боки прегарною холодною голівкою.

Лапа йому була обвязана крученююмотузкою, другий кінець якої жав затиснутий Івана Никодимовича плетеним стільцем. Я купив у стільки пришов, пару вишневих голубків з кучерявими пишними стами та пару чубариків, сховавши їх у мішегон за пазухою.

В мене полишилося ще сорок копійок по купівлі, але старий заціні не хотів дати голуба та голубки Крюковського заводу. В Крюкові голубів я любив їхні дзьобини, короткі, зернасті, доброжелті. Сорок пійок була їм добра ціна, але мисливий дорожився та одвертав жовте лицце, що було спалене надлюдською жагою птахівника. Накинув торгу, бачучи, що не має інших покупців, Іван Никодимович закинув мене до клітки.

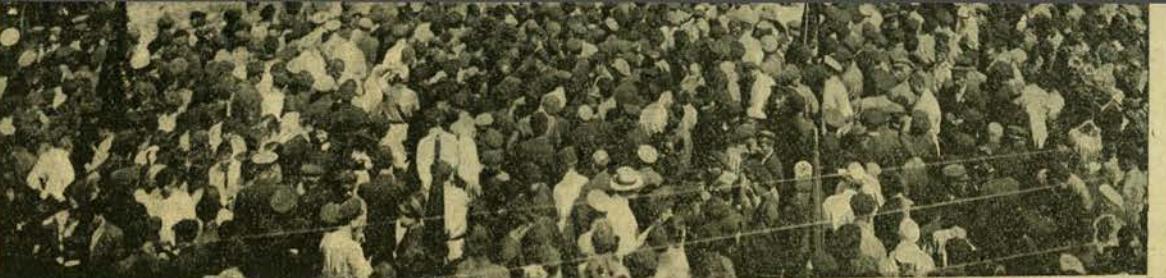
Все трапилося по моему, все відійшло погано. О дванацятій годині дня, або вже пізніше, площою пройшла людина повстянях. Вона легко йшла на розкинуті ногах, на її потертому лиці горіли очі.

— Іване Никодимовичу, — промовив до мисливого,—згортайте струнку у місті Єрусалимська шляхта конфігурацію отримує. На рибній Бабельській діда на смерть почастували..

Він промовив це і легко пішов по кліткам, як босий plugatар, що ступає за межею.

— Даремне, — забубонів Йому Іван Никодимович, — даремне, — він більше суверено та почав збирати сиків і павича і ткнув мені Крюковський голубів за сорок копійок. Я скосив пазуху й почав дивитися як розігнані люди з Охотницької. Павич на тіло Івана Никодимовича відходив останній раз. Він сидів, як сонце у вохкому осені, небові, він сидів, як сидить Літній рожевому березі річки, розпечений під довгій холодній траві.

Я дивився вслід старому шевському стільцю й любим кліткам, які були обгорнуті в кольорове шматок базарі вже нікого не було. І вони гrimали недалечко. Тоді я побіг в залу, перетяв садочок, що зразу

Відкриття мосту через Дніпро.

Цілий місяць ми звикали до пеналу і до незабутнього ранішнього мороку, коли я пив чай на краєчну великого освітленого столу та збирав книжки до ранцю; цілий місяць ми звикали до щасливого нашого життя і тільки після першого кварталу я згадав про голубів.

У мене все було за для них і півтора карбованця і голубятня, що була зроблена з пакі дідом Шойлом. Голубятня була помальована брунетною фарбою. Вона мала гнізда на дванадцять пар голубів, планочно різблени на даху і особливі обратні, які я сам придумав, щоб мені зручніше було заманювати чужих. Все було готове і в неділю двадцятого жовтня вибрався я на Охотницьку, та несподівана біда заскоцила мій шлях.

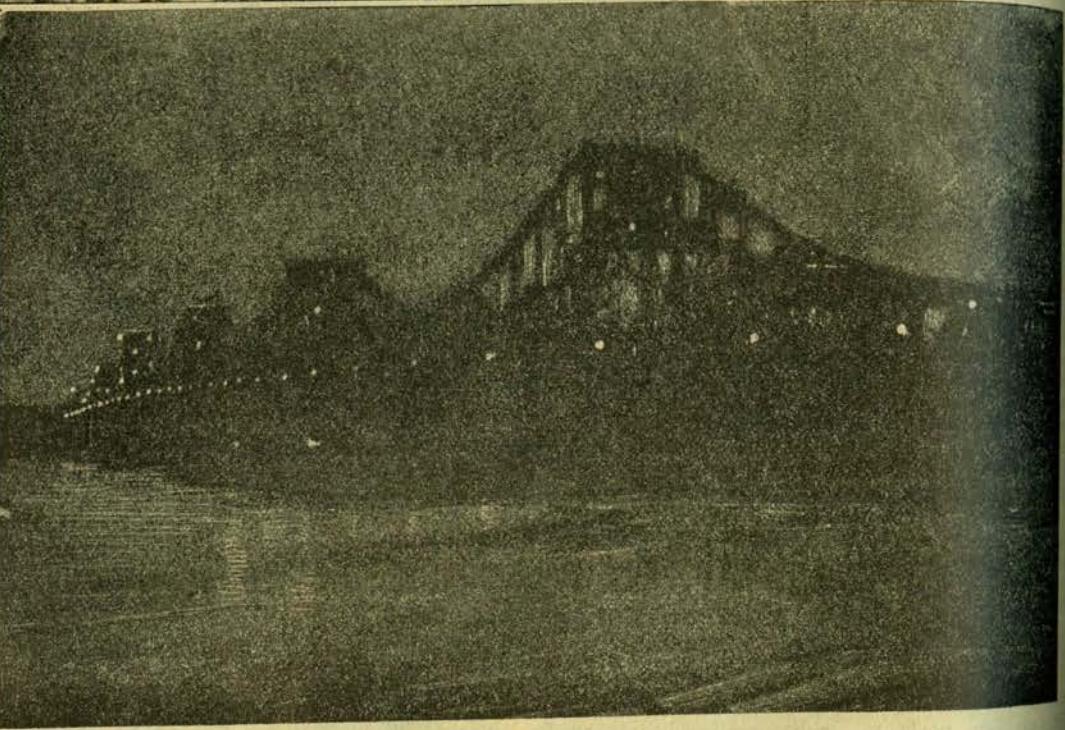
Історія, про яку я розповідаю, себ-то мій вступ до гімназії відбулася восени тисяча дев'ятсот п'ятого року. Цар Микола давав тоді конституцію російському народові, промовці в поганенських пальто злазили на стовбчики біля будинку міського врядування й казали промови до народу.

Вулицями чути було стрілянину й мати не хотіла пускати мене на Охотницьку. Ранком у день двадцятого жовтня сусідські хлопчіки запускали змія проти поліційської частини і водовоз наш, що покинув свої справи ходив рибою вулицею з намашеною головою та червоним лицем. Потому ми побачили, як сини булощника Калістова витягли на вулицю шкіряну кобилу та почали робити гімнастичні вправи посеред бруку. Ім ніхто не заважав.

Городовий Семерників навіть під'зачував їх стрибати як мага вище.

Семерників був підперезаний шовковим домоткамі поясом і чоботи його були виглянцовін в цей день дуже блискуче, як ніколи цього не бувало раніше.

Городовий, що не був одягнений в уніформу, найбільше лякав мою матір. З-за його вона не пускала мене, але я крадъкома вийшов на вулицю й по-за дворах добіг до Охотницької, що була далеко за вокзалом.

Міст імені т. Ев. Бощ через Дніпро у ночі.

нувся, і вилетів на порожній заулок, щоб був убитий жовтою землею. На краю заулку, в кріселку з колесами сидів безногий Макаренко, що заснував кріселку по місту та продавав цигарки.

Хлопчики з нашої вулиці купували в нього цигарки, всі діти любили його і я побіг до нього в заулок.

— Макаренко, — промовив я задихавшись з розгону і погладив рукою безногого, — чи ти не бачив моє діда Шойла!

Але каліка не відповів мені. Його мутрясте лице, що складалося з воного сала, з кулаків, із заліза не прозирало. Він у жахливому хвиліванні совався на кріселку, й жінка йго Катруся, що повернулась хвиліванням задом, розкладала річки, що були розкидані по землі.

Івана Никодимовича відходив останній раз. Він сидів, як сонце у вхідному оконо-небові, він сидів, як сидить Липецький рожевому березі річки, розпеченій Липецьким у довгій холодній траві.

Я дивився вслід старому та шевському стільцю й любим кліткам, які були обгорнуті в кольорове шмаття базарі вже нікого не було й постійно гриали недалечко. Тоді я побіг до залу, перетяв садочок, що зразу пішов.

— Що нарахувала,—запитав безногий та одхилився од жінки всім турбом, наче наперед йому нестерпчою була її відповідь.

— Камашів чотирнацять штук,—промовила Катруся, не розгинюючи,—простирадел на ковдри шість, тепер очіпки підраховую...

— Очіпки.—скривнув Макаренко, захлинувся і зробив такий згук, наче він рідав—мабуть мене, Катруся, господь полюбив, що я за всіх винен відповідати... Люди полотно цілими звоями носять, у людей все, у людей, а в нас очіпки...

І, справді, заулком пробігла жінка з розпаленим чудесним обличчям. Вона тримала жужму фесок в одній руці та сувій сукна другою. Дослівним одчайдушним голосом скликала вона розгублених дітей, шовака спідниця та блакитна кофточка зтяглися за її поривчастим тілом вона не слухала Макаренка, що гнався за нею на своєму кріселкові. Безногий не встигав за нею, колеса грюкали, він крутив ричажки, а все постигав.

— Мадамочка,—шалено гукав він,—ради бога Мадамочки, де ви знаєте сарпинку?

Але жінки з летуючою спідницею вже не було. Ій на зустріч з заходом вискочила вихляста підвода. Селянський парубок стояв нарівно на

— Куди люди побігли,—запитав парубок і зніс червону віжку по шкапинами, що танцювали в хомутах.

— Люди всі на соборній,—благаючи промовив Макаренко,— там люди, любчику мій, чого тільки почуши—все до мене тягни, все тягу...

Але парубок зачувши за Соборну вже не очікував. Він похилився передком, стъобнув сіві шкапи. Коні, як телята, підкинули закани своїми задами та взяли з копита. Жовтий заулок знову полішився вітром та порожнім, тоді безногий скерував на мене потухлі очі.

— Чи мене бог полюбив,—сказав він мльво, чи я вам син чоловічий...

І Макаренко простягнув до мене руку, сплямлену апоклесичною про

Що маєш у торбі,—сказав він—і взяв мішечок, що зігрів мое серце. Мяскуватою рукою він розворушив у мішечку турманів і витяг на вишневу голубку. Задер лапки, птиця лежала на його долоні.

— Голуби,—промовив Макаренко, і гримаючи келесами надіхав до голубка,—повторив він, як невблаганий відповів та вдарив мене

Він ударив мене на одмах стисненою долонею, голубка луснула на скроні. Катрусяні ватований зад перекрутися в моїх зрачках і є на землю в моїй новий шинелі.

Турецький посол в Персії Мухдан-паша зі своїми співробітниками в повноважному представництві СРСР в Персії. 1) Турецький посол, 2) Повноваж. предст. т. Шумицький, 3) Військовий Атташе СРСР в Персії—т. Бобрицький.

— Насіння іхне сплюндрувати потрібно,—промовила тоді Катруся й випросталася над очіпками,—насіння іхнього не зношу, іхніх чоловіків смердючих.

Вона ще казала за наше насіння, але я вже нічого не чув більше. Я лежав на землі й тельбухи роздущеної птиці злижили з моєї скроні. Вони злазили вдовж щок, звиваючись, близкаючи та засліплюючи мене. Голубина тендитна кишка спливала моїм чолом і я заплющував останнє не заліплене око, щоб не бачити світу, що розгортається—передімлюю. Світ цей був малий та жахливий. Камінець лежав перед моїм оком, камінець, пощерблений, як лицє старої з великою щелиною, покидьок мотузки валився недалечко та жмуто пірря, що ще дихало. Світ май буд малий та жахливий.

Я заплющив очі, щоб не бачити його та приплюс до землі, що лежала під мною в супокійній німоті.

Голуби,—промовив Макаренко, і гримаючи колесами надіхав до голубка,—повторив він, як невблаганий відповів та вдарив мене він ударив мене на одмах стисненою долонею, голубка луснула на скроні. Катрусян ватований зад перекрутися в моїх зрачках і ^з _{на} землю в моїй новий шинелі.

малий та жахливий. камінець лежав перед моим оком, камінець, пощеролений, як лице старої з великою щелипою, покидьок мотузки валявся недалечко та жмуто пірря, що ще дихало. Світ май був малий та жахливий

Я заплющив очі, щоб не бачити його та приплюс до землі, що лежала під мною в супокійній німоті.

25 травня с. р. в Харкові відбувся перший, випуск курсантів-журналістів. Випущено 35 нових газетних робітників.
На нашому знімкові—курсанти, педагогічний та адміністративний персонал.

Приїзд Гінденбурга в Берлін. (*) Гінденбург (**). Лютер. Ліворуч дівчина вітає Гінденбурга від „Організації юнацтва“.

Втоптана ця земля ні в чому не була схожа до нашого життя та на сподівання іспиту в ньому.

Десь далеко нею іздила біда на кульгавій та бадьорій коняці, але шум копит слабшав, гинув і тиша, гірка тиша, що так вражає иноді дітей нещастям, знищила рапто межу поміж моїм живим тілом та нерухомою землею.

Земля моя пахтіла вохкими глибінами, могилою та квітками. Я відчув її запах і тоді заплакав без жадного страху. Я йшов чужою вулицею, що була заставлена більшими паками, я йшов прикрашений у скрівавлене пір'я, самий посеред хідників, що були позамітані чисто, як у неділю, і плакав так гірко, повно й часливо, як не плакав більш за все своє життя. Зблідій

татарів погнав-би, але тут росіяне надійшли та жиноцтво з ними, казакапам людей прощати обидно, я кацапів знаю...

Двірник підсипав мертвякові тирси, скинув із себе теслівського туха та взяв мене за руку.

— Ходім до батька, — промірив він, стискаючи мене все більше батько твій зраня тебе шукає, коли-б ішне не помер.

І спільно з Кузьмою ми пішли до хати податкового інспектора, сковалися мої родичі, що повтікали від погрому.

Л. Бабін

Тільки Кузьма не пішов з Кузьма двірник сидів у повітці на пом Шойла та прибирав мертвого,

— Вітром тебе носить, мов тріску, — сказав старий, вгледівши — забіг на цілі віки... Тут люди рідного, бач, як стукнули...

Кузьма засопів, повернувшись почав виймати у діда з ширинки нів судака. Іх було двое судаків у тих дідові: один у ширинці, другий у хоч дід був і мертвий вже, але губ судаків ще був живий та тріпався.

— Тільки нашого діда стукнули, кого більше, — промовив Кузьма, виходчи судаків кішці, — він увесь народ у тері до матері потурив, зматюкав донайлюбий... Ти-б йому пятаки знайшов.

Але тоді, маючи десять років народження я не знати навіщо були потрібними пятаки мертвим людям.

— Кузьма — промовив я поширені вирятуй нас.

І я надійшов до двірника, обійшов стару похилену спину з одним піднімачом до гори раменом і побачив дід цієї любої спини. Шойл лежав серед сієї з роздушеними грудьми, з піднімачом бородою, в грубих черевиках, що взуті на босі ноги. Ноги його наризно, були брудні, бузнові, мертві він підвязав щелепи і все намагався-б йому ще зробити мертвому клопотався, наче в його хаті була винна та заспокоївсь лише тоді, як зійшов з бороду мертвому.

Кузьма клопотався біля них, підвязав щелепи і все намагався-б йому ще зробити мертвому клопотався, наче в його хаті була винна та заспокоївсь лише тоді, як зійшов з бороду мертвому.

— Всіх зматюкав, — промовив він, посміхаючись та озирнув мертвого бров'ю, — як-би йому татара трапилася від

Приїзд Гінденбурга в Берлін. (*) Гінденбург (**) Лютер. Ліворуч дівчина вітає Гінденбурга від
„Організації юнацтва“.

Втоптана ця земля ні в чому не була схожа до нашого життя та на сподіваня іспиту в ньому.

Десь далеко не їздила біда на кульгавій та бадьорій коняці, але шум копит слабшав, гинув і тиша, гірка тиша, що так вражає іноді дітей нещастям, знущала рапто межу поміж моїм живим тілом та нерухомою землею.

Земля моя пахтіла вохкими глибинами, могилою та квітками. Я відчув її запах і тоді заплакав без жадного страху. Я йшов чужою вулицею, що була заставлена більшими паками, я йшов прикрашений у скривалене пір'я, самий посеред хідників, що були позамітані чисто, як у неділю, і плакав так гірко, повно ѹ щасливо, як не плакав більш за все своє життя. Зблілій дріт на стовбах гудів над головою, метушливий собачка біг по перед мене та в заулкові збоку молодий селянин у лейбіку розбивав раму в хаті Харитона Єфруси. Він розбивав її киянкою, розмахуючись усім тілом та зітхаючи посміхався на всі боки ласковою посмішкою сп'яніlosti та духової сили.

Ціла вулиця заповнювалася хрустінням, лоскотом та співом розломаного дерева. Селянин розбивав тільки тому, щоб нахилятися, пітніти та вигукувати незвичайні слова на невідомій російській мові. Вигукував іх та співав, продирав з середини блакитні очі, поки вулицею не рушила процесія з корогвами, що йшла від будинку міського самоврядування. Діди з пофарбованими бородами несли в руках портрета зачісаного царя, корогви з могильними угодниками віялися по-над людом та запальні бабусі линули вперед нестримно.

Селянин у лейбіку, як побачив процесію, притиснув киянку до грудей та побіг за корогвами, а я заждавши кінця походу, скрадався до нашого дому.

Він був порожній наш будинок. Білі двері його були порозчиняні, трава біля голубятні этоптана.

клопотався, наче в його хаті буде вина та заспокоїться лише тоді, як захопить мертвому.

— Всіх зматюкав, — промовив посміхаючись та озирнув мертвого бов'ю, — як-би йому татара трапилася карапам людей прощати обидно, я карапів знаю...

Двірник підсипав мертвякові тирси, скинув із себе теслівського туха та взяв мене за руку.

— Ходім до батька, — проміршив він, стискаючи мене все міцніше, батько твій зряня тебе шукає, коли-б ще не помер.

І спільно з Кузьмою ми пішли до хати податкового інспектора, сховалися мої родичі, що повтікали від погрому.

I. Бабед

Краматорська філія „Гарту“.

ФІЗКУЛЬТУРА ТА СПОРТ.

Спорт-виступ у день 8-миріччя комсомолу.

Стрункими лавами йшла робітнича молодь зустрічю К. Лібкнєхта 17 травня прямуючи до іподрому. Пісні комсомольські перепліталися з могутнimi згуками оркестрів. Ішла молодь горда своєю перемогою, святуючи восьмі роковини існування комсомольської організації в Харківчині. Фізкультура значно поширилася серед робітничої молоді, що було видно 17 травня. У поході взяла участь мало не половина підлітків, всі вони були в спортивних одягах.

Прийшли до іподрому. Розташувалися й почали фізкультурні вправи. Спершу струнко й чітко воробили гімнастичні вільні вправи, а потім грали футбольний матч, влаштували перегони змагання по городках...

Футбол за кордоном.

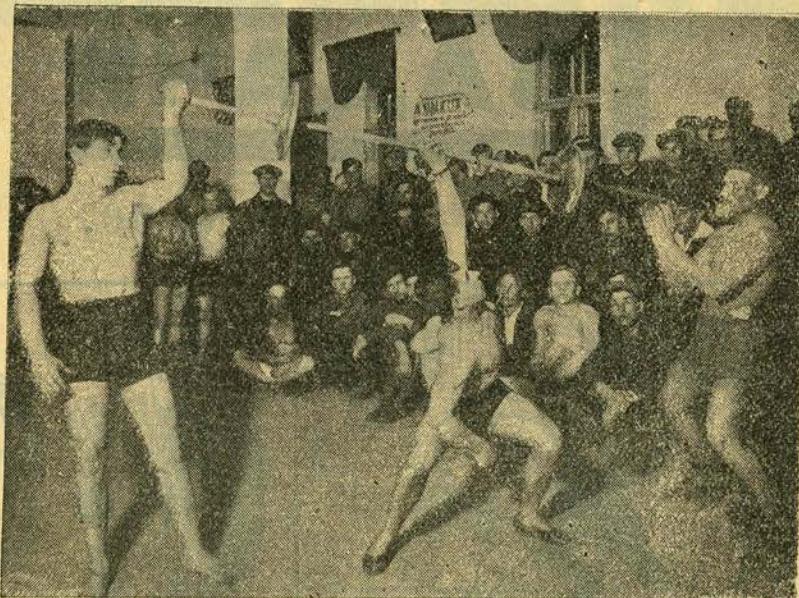
За кордоном гра в футбол не припиняється навіть зиму. Взимку, навіть, по багатьох державах, відбуваються майстерні матчі.

Увагу цілого світу притягає наприклад, розиграні першості Англії, що цього року надзвичайно цікаво склаєся. Відзначають останні гри: Уельс, що програв Англії, а торік перемоги 2:1, і в цім сезоні поставив Англії дужий. Виграла все ж таки Англія 1. Шотландія теж легко перемогла Ірландію за лічбою 3:0 вже сорокова зустріч, при 35-й раз переможницею Шотландія, а п'ять закінчила в нічью.

відсутність захоплення грою „чемпіонів світу“.

Пізніше французи „намілились“ і ризикнули стати супроти Бразилії, (що не згріша за Уграваю) і дістали за це 7:2.

Багато розмов викликає також у спортивних закордонних колах невдача Швейцарії. Швейцарська команда, що надзвичайно гарно відіграла на Паризькій олімпіаді, 1924 року зараз знесилилась і терпить великі поразки від незначних команд. Програвши слабосилій Австрії 2:0, Швейцарія слідом за цим програла й Угорщині 5:0. На прикінці березня від-

Викидання однією рукою штанги.

ХРОНІКА.

— Футбольна команда СРСР, що виїхала до Туреччини, в першому матчі проти Ангорської команди, дістала перемогу з лічбою 6:1.

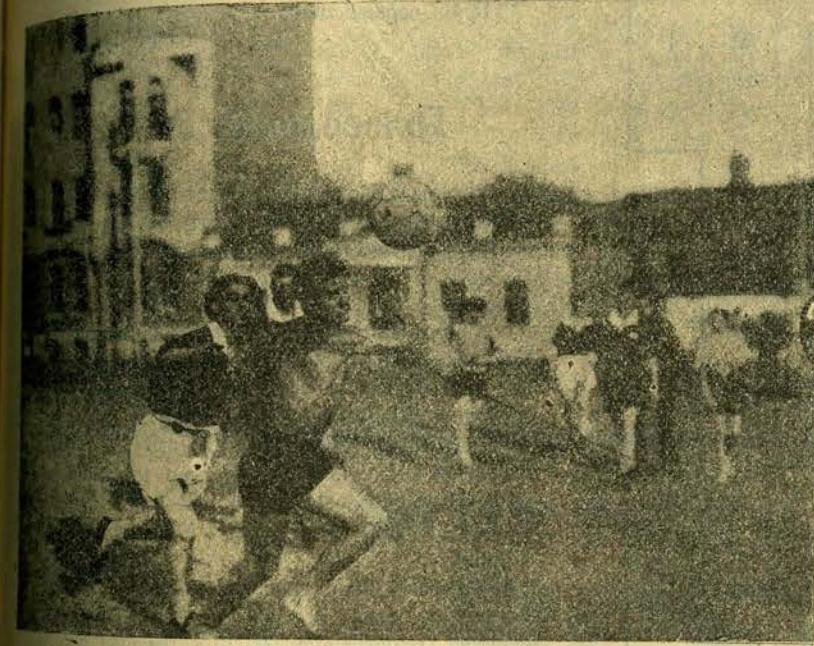
— У Чехо-Словаччині незабаром має відбутися велике робітниче гімнастичне свято. Запрошено й гімнастів СРСР.

— У Харкові проводяться роботи для збудування стадіону „Металіст“. Наприкінці червня буде скінчено устаткування футбольного ігрища, бігові стежки, треки для велосипедистів та невеличких площинок. Все це буде величезними трибуналами, розрахованими на 4 тис. глядачів. Будуються крім цього зимові помешкання для клубів та площинки для щоденної роботи.

— Першість Москви на футбол і боротьбу відбулася з великим успіхом. Досягнено кількох нових всесоюзних рекордів; при чому Спарре пощастило досягти результатів над-

наприкінці цього року надзвичайно шкаво склався. Відзначено останній гри: Уельс, що грав з Англією, відзначив перемогу 2:1, і в цім сенсі поставив Англії дужий поразку. Виграла все ж таки Англія 2:1. Шотландія теж легко перемогла Ірландію за лічбою 3:0. Це вже сорока відома перемога Ірландії, а п'ять закінчили в нічью.

Моменти гандбольної гри.

Гра на третє місце між Ірландією та Уельсом була нечуваний в історії розиграш,— перемогу Берлін — Західна Німеччина, що кінчився перемогою Берліну 3:1.

Найближчими днями в прикінцевому матчі зустрінуться Англія та Шотландія. Ця остання, чого добре, має більше шансів здобути першість Великобританії.

Своєрідною актуальною справою є наслідок матча Уругвай-Париж. Урагвайці — найкраща в світі команда — виграла в французів тільки всього 3:1, тим часом як всі мали надію на велику лічбу. За причину цього навіть французи вважають насамперед у тому, що урагвайців, відіграли перед цим один за одним шість, сім матчів. І по-друге

було розпочато оригінально. М'яч було кинено на поле з літака і гра почалася без свистка

ської команди, дісталася перемогу з лічбою 6:1.

— У Чехо-Словаччині незабаром має відбутися велике робітниче гімнастичне свято. Запрошено й гімнастів СРСР.

— У Харкові провадяться роботи для збудування стадіону „Металіст“. Наприкінці червня буде скінчено устаткування футбольного ігрища, бігові стежки, треки для велосипедістів та невеликих площинок. Усе це буде величезними трибуналами, розрахованими на 4 тис. глядачів. Будуються крім цього зимові помешкання для клубів та площинки для щоденної роботи.

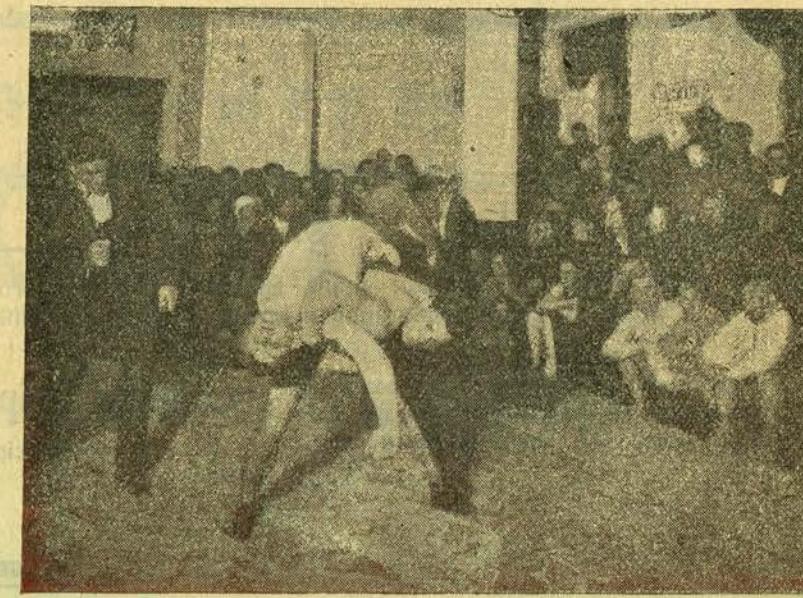
— Першість Москви на футбол і боротьбу відбулася з великим успіхом. Досягнено кількох нових всесоюзних рекордів; при чому Спарре пощастило досягти результатів надсвітових.

— У фізкультурному святі Московських профспілок взяло участь 18 тис. фізкультурників і з-поміж іх майже 1000 велосипедістів.

— Ленінградські велосипедисти наприкінці травня розпочинають велоперебіг Ленінград—Одеса.

— У Київі 3-го травня відбулося величезне фізкультурне свято. Фізкультурників, що виступали на стадіоні, привітали члени Селінтерну і т. Домбаль

— Белоперебіг у Білорусії влаштовується за для пропаганди фізкультури по селах. Велосипедистів у команді добрано так, що вони зможуть робити доповіді, давати вказівки й провадити показові спортивні вправи.

Боряться..

ЗАДАЧИ й РЕБУСИ

Ребус № 00.

Хід коня № 34.

(Тема І. Кулініча).

П	Н	Л	В		О	З	Л	И
Х	А	Н	А	І	І	Е	М	Т
И	Ю	В	В	С	М	Н	Ж	Р

Головоломка № 32.

До столяра принесли строго циліндрического по краях обпилианий обрубок дерева й прохан зробити дві труби так, щоб матеріалу ні куточку не пішло марно, але щоб розмір обох труб був однаковий.

Столяр одмовився зразу, а потім, розпитавши, що можна різати обрубок вподовш просто, відповів, що ріжуться бруски взагалі, згодився зробити це на труби.

Як він буде найпростіше різати даний обрубок?

Розвязання завдань, уміщених в № 7 журналу „Всесвіт”.

Ребус № 20: „На май дан і (я) коло церкви во (к) лю (ч) ці я і де (трагедія – 97*).

Метаграма шахового коня
№ 21.

Риємо, риємо, риємо
Землю, як ті кроти,
Відти плаzuємо зміями..
Сіємо, сіємо, сіємо
Буйні червоні цвіти.

(З В. Чумака).

Головоломка № 22.

Метаграма шахового коня
№ 21.

Риємо, риємо, риємо
Землю, як ті кроти,
Відти плаzuемо змія..
Сіємо, сіємо, сіємо
Буйні червоні цвіти.

(З В. Чумака).

Головоломка № 22.

Ріжеться з рисками на частини, які дають п'ять
кутну зірку, а не прямокутник, шестикутник
і т. д., як деякі читачі розвязали.

Вірних розвязань усіх завдань не надіслано.
Найбільш зацікавило читачів завдання № 22, яке було надіслано найбільше відповідів. Останнє завдання розвязане вірно більшістю: ст. Каменського (ст. Патошино, Півд. залізн.), Гудзь І. Ф. (с. Янечець, Гайсинській окр.), колектив кв. Базилевської (Ногайськ), Горбокінь (Артемівськ), Кулініч (Харків), Канета (Одеса), Мартин (Полтава) і інші.

За розвязання всіх завдань № 6 висилатиметься журнал "Всесвіт" учителю Голіку (Крименчук), Троїцька вул., 31, III-я Трудова школа.

Відповіді читачам.

Премія видається тільки за розвязання № 6 завдань.

Жаденко (Зінов'євськ), Вакулович (Житомир), Талурянському (Полтава) — завдання не підійшли.

Хід коня № 34.

(Тема I. Кулініча).

П	Н	Л	В					О	З	Л	И
X	A	N	A	I	I	E	M	T	I	V	M
I	Y	U	B	V	C	M	H	J	R	K	E
											A
I	T							E	M		
P	A			I	H			у	L		
C	D		A	I	C	T	P		L	Ц	
Й	O							E	Ч		
A	Я	V	I	E	L	S	V	P	E	R	Я
X	D	G	I	O	A	C	B	E	O	I	V
R	K	T	R					Ч	R	H	V

Ходом коня прочитати уривок вірша відомого українського поета, прізвище
котрого, після перестановки літер, буде в середній фігури.

Перші 10 осіб, що надішлють вірні розвязання всіх уміщених в № завдань будуть одержувати журнал "Всесвіт" на протязі трьох місяців безплатно.

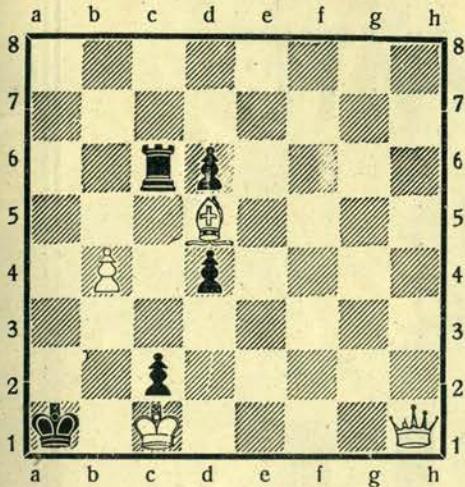
Завдання з сірниками № 33.

Як з 6 (шести) сірників скласти 4 трьохкубники.

ШАХИ ТА ШАШКИ

За редакцією І. Л. Янушпольського.

Завдання ч. 10. Д. Махліна.

Білі — Кр с1 Ф h1, Cd5 п. b4(4).

Чорні — Кр а1 Т с6 п. с2, d4, d6 (5).

Мат за два ходи.

Партія ч. 10. Оборона Каро-Канн.

Відіграно у турнірі в Відні.

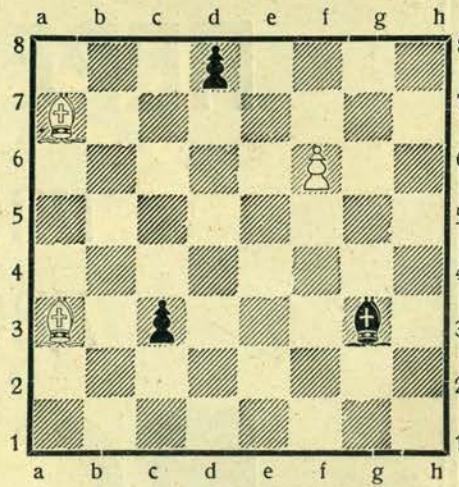
Білі — Фишер.

1. e2 — e4   c7 — c6
2. d2 — d4   d7 — d5
3. e4 : d5   c6 : d5
4. Cf1 — d3   K g8 — f6
5. c2 — c3   C c8 — g4
6. f2 — f3   C g4 — h5
7. K g1 — e2   C h5 — g6
8. K e2 — f4   e7 — e6
9. K f4 : g6   h7 : g6.
10. у білих перевага 2-х слонів, але
11. f3 — f4   C f8 — d6
12. F d1 — f3   F d8 — b6
13. h2 — h3   K b8 — c6

Чорні — С. Тартаковер.

Слід було заховати короля, щоб уникнути хо-а С c1 — f4
17. T h1 — h2   e5 — e5!!
18. f4 : e5   C d6 : e5
19. d4 : e5   K c6 : e5
20. F f3 — e2   d5 — d4
21. c3 — c4   F b6 — c6
22. F e2 — c2   F cb — f3+
23. C d3 — e2   d4 — d3!
24. C e2 : f3   d3 : c2+
25. Kр d1 : c2   K e5 : f3

Етюд ч. 7. С. і Б. Левмані.

Білі — Д а3, a7 ш. f6, (3).

Чорні — Д g3 ш. c3, d8 (3).

Білі виграють.

Партія ч. 7. Відіграно в чемпіонаті Москви 1925 р.

Білі — А. Пель.

1. c3 — d4   d6 — c5
2. b2 — c3   c7 — d6
3. g3 — h4   b6 — a5
4. d4 : b6   a5 : c7
5. a3 — b4   f6 — e5
6. e3 — d4   g7 — f6
7. f2 — g3   a7 — b6
8. d2 — e3   h8 — g7
9. e3 — f4?
10. f4 : e3   11. e1 — d2
11. d2 : f4   c7 — d6
12. g1 — f2   b6 — a5
13. f2 — e3   a5 : c7
14. c1 — b2?   f6 — e5
15. c1 — b4   g7 — f6
16. c3 — b4   a7 — b6
17. e3 — d4   h8 — g7
18. d4 — e5   19. g3 : e5
19. g3 : e5   f6 — d4
20. h4 : d8   d4 — e3
21. h2 — g3   e3 — d2
22. g3 — f4   d2 — e1
23. f4 : e3   Білі здалися.

Чорні — І. Сидоров.

1. e2 — e4   c7 — c6   Слід було заховати короля, щоб
 2. d2 — d4   d7 — d5   уникнути хода С c1 — f4
 3. e4 : d5   c6 : d5   17. Т h1 — h2   e5 — e5!!
 4. С f1 — d3   К g8 — f6   18. f4 : e5   С d6 : e5
 5. c2 — c3   С c8 — g4   19. d4 : e5   К c6 : e5
 6. f2 — f3   С g4 — h5   20. Ф f3 — e2   d5 — d4
 7. К g1 — e2   С h5 — g6   21. c3 — c4   Ф b6 — c6
 8. К e2 — f4   e7 — e6   Становище білих безнадійне; за-
 9. К f4 : g6   h7 : g6.   грожують чорні К e5 — c3 і К e5 : c4
 у білих перевага 2-х слонів, але
 в чорних отворена лінія h.
 10. f3 — f4   С f8 — d6
 11. Ф d1 — f3   Ф d8 — b6
 12. h2 — h3   К b8 — c6
 13. К b1 — d2   0—0—0
 14. К d2 — f1   Білі здалися.
 К d2 — b3 краще закріпило б ста-
 новище білих, але чорні повели б
 атаку ходми a7 — a5 — a4.
 14...   Т d8 — e8
 15. Кр e1 — d1!   Кр с8 — b8
 16. g2 — g3   К b8 — a8!
 У білих нема оборони:
 на 26. Кр с2 — b1 буде Т e8 — e1.
 Краса всієї комбінації чорних —
 початок із 8 хода, тихими ходами, що
 ідуть за жертвою.

1. Сg — g1   а7 — а5   f1 — f3   d2 — d3
 2. b2 — c3   c7 — d6   12. d2 : f4   b6 — c5
 3. g3 — h4   b6 — a5   13. g1 — f2   d8 — e7
 4. d4 : b6   a5 : c7   14. f2 — e3   c7 — d6
 5. a3 — b4   f6 — e5   15. c1 — b2?   a3 : c1
 6. e3 — d4   g7 — f6   16. c3 — b4   c5 : a3
 7. f2 — g3   a7 — b6   17. e3 — d4   c1 : g5
 8. d2 — e3   h8 — g7   18. d4 — e5   d6 : f4
 9. e3 — f4?   19. g3 : e5   f6 : d4
 Хід що програє шашку, слід було
 ррати: 9. g3 — f4 e5 : g3 10. h4 : f2. 20. h4 : d8
 9...   d7 — c5   21. h2 — g3   e3 — d2
 10. f4 : d6   c5 — a3   22. g3 — f4   d2 — e1
 Білі здалися.

Хроніка

Закінчився міжнародний турнір в Баден-Бадені з такими наслідками:

23 травня, зараз же після закінчення турніра в Баден-Бадені, починається міжнародний турнір в Маріенбаді.

Всеукраїнські турніри в Харкові починаються 25 травня. 1. Альохин,
 2. Рубінштейн, 3. Земиш, 4. Боголюбов, 5 і 6 Маршаль і Тартаковер, 7. Ра-
 бінович, 8. Грюнфельд, 9. Нимцович і т. д.

■ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ■

Універсальний ілю-

“ВСЕСВІТ”

-стрований журнал

ВИХОДИТЬ РЕГУЛЯРНО ДВІЧІ НА МІСЯЦЬ

Кожен № подає низку оповідань, віршів, нарисів й більш 60 ілюстрацій.

Література, наука, громадське життя, всесвітня ілюстрація,
 сатира, гумор, шахи, спорт, мистецьке життя та інш.

ХАРКІВ, вулиця К. Лібкнехта, № 11.

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ
ІЛЮСТРОВАНИЙ
ДВОХТИЖНЕВИК
ВСЕСВІТ

за редакц. В. БЛЯКИТНОГО.

Адреса РЕДАКЦІЇ:
вул. К. Лібкнехта, № 11,
телефон № 14—73.

ОСОБЛИВУ УВАГУ
буде звернено на ВСЕ-
СВІТНЮ ІЛЮСТРАЦІЮ.

У журналі будуть великі відділи: ЛІТЕРАТУРИ, МАЛЯРСТВА, ТЕАТ-
РАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА, САТИРИ та ГУМОРУ, НАУКИ,

Адреса РЕДАКЦІЇ:
вул. К. Лібкнехта, № 11,
телефон № 14—73.

ОСОБЛИВУ УВАГУ
буде звернено на ВСЕ-
СВІТНЮ ІЛЮСТРАЦІЮ.

У журналі будуть великі відділи: ЛІТЕРАТУРИ, МАЛЯРСТВА, ТЕАТ-
РАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА, САТИРИ та ГУМОРУ, НАУКИ,
ТЕХНІКИ, СПОРТУ, то що.

ЗАПРОШЕНІ ДО СПІВРОБІТНИЦТВА:

Тео Авербах, Бахтадзе, (Грузія), Д. Бузько, Бажан, Біла-Криниця, К. Богуславський,
С. Божко (Кам'янець), Л. Болобан, проф. А. І. Белецький, Остап Вишня, І. Вроня, Верників-
ський, Ванін, С. Вагранська, П. Ванченко, П. Голота, М. Горбань, Городовенко, Б. Глаголін,
М. Ган (Нью-Йорк), Цішка Гартни (Білорусь), І. Дніпровський, О. Довженко (Сашко), В. Радиш,
О. Дорошевич, М. Доленко, В. Десняк, О. Досятній, С. Драгоманів, Шалва-Дадіані (Грузія),
Г. Епік, Елева, Н. Зелінський (Москва), М. Йогансен, В. Іволгин, М. Ірчан (Вініпег), О. Копи-
ленко, Г. Коцюба, І. Кириленко, проф. Б. Братко, П. Козицький, О. Корж, Б. Колос, Кру-
чинін, Куліш (Одеса), Л. Ковалів (Київ), Ів. Кулик (Канада), Л. Курбас (Одеса), В. Корян,
Н. Каляжний (Прага), Евг. Касяненко (Берлін), М. Любченко, В. Лазурський, А. Любченко,
М. Лебідь (Катеринослав), П. Лісовий, Б. Лопатинський, М. Лейтес, Ю. Масютин, В. Меллер,
Юр. Меженко, І. Минітенко, Миколюк, М. Майський, Мандельберг, Я. Мамонтів, Н. Мірза-
Аванянц, Н. Німчинов, Валер Проноза, П. Панч, Л. Предславич (Одеса), В. Поліщук,
С. Пилипенко, М. Панченко, А. Приходько (Прага), С. Радугин, В. Сосюра, М. Семенюк,
О. Слісаренко, І. Сенченко, В. Седлер, О. Соколовський (Київ), Ф. Соболь, Ю. Смоліч,
П. Тичина, Микола Терещенко, Марк Терещенко, проф. І. Турнельтауб, Б. Ткаченко, Ф. Таран,
М. Тарновський (Нью-Йорк), Ізм. Уразов, А. Уразева, П. Усенко, В. Фомицький (Москва),
Футорянський, М. Хвильовий, Х. Холодний, М. Христовий, Б. Червоний, Г. Шкурупій, С. Щупак,
Ів. Шевченко (Севастополь), Й. Шевченко, В. Ярошенко, М. Якович, М. Яворський, М. Яло-
вий, Ю. Янубський, Сандро Еуя (Грузія), фотограф А. П. Плахтій.

ПЕРЕДПЛАТА:

на місяць . . . . 60 к.
поодиноке число . 30 к.

Гроші і передплату сплати по адресі:

Видавництво газ. „ВІСТИ ВУЦВК“
Харків, вул. К. Лібкнехта, 11.